ВІСТІ КОМБАТАНТА

4

ТОРОНТО – НЬЮ-ЙОРК 2003

ВІСТІ КОМБАТАНТА
Рік 2003 Торонто–Нью-Йорк. Ч. 4 (236)

ЗМІСТ

Закінчення на ст.128

4

2003

ВІСТІ КОМБАТАНТА

ВИДАВЦІ: Головна Управа Об'єднання б. Вояків Українців в Америці, Головна Управа Братства кол. вояків 1-ої УД УНА
СПІВУЧАСНІ: Братство Українських Січових Стрільців Об'єднання кол. вояків УПА, Броди-Лев Інк., Українська Стрілецька Громада в Канаді
РЕДАКЦІЙНА КОЛЕҐІЯ: Роман Колісник
д-р Василь Верига
Володимир Молодецький
АДМІНІСТРАТОР: Іларій Кушніренко, тел. (416) 247-5039

VETERANS' NEWS, bimonthly, published jointly by:
United Ukrainian War Veterans in America, Brotherhood of Former Soldiers of the 1st Ukrainian Division of the UNA.
In association with:
Brotherhood of Ukrainian Sichovi Striltsi, Former Members of the Ukrainian Insurgent Army, Inc.; Brody-Lev, Inc.; Ukrainian War Veterans' Association in Canada

VETERANS' NEWS
P.O. Box 279, Stn. "D", Toronto, ON
Canada M6P 3J9

Статті, підписані прізвищем чи ініціялами автора, не завжди відповідають поглядам редакції.
Редакція застерігає собі право скорочувати статті і справляти мову.

УМОВИ ПЕРЕДПЛАТИ:
В Канаді річна передплата 35.00 дол. В США і інших країнах 35.00 ам. дол.

АДРЕСИ ПРЕДСТАВНИКІВ:

AUFC — H.Q.
49 Linden Gardens
Notting Hill Gate
London, W2 4HG
ENGLAND

Англія:
Mr. S. Wasylko
4 The Hollows
Silverdale
Nottingham, NG11 7FJ
ENGLAND

Австралія
Mr. Wasyl Stanko
3 Jean Ave.
Paradise, S.A. 5075
AUSTRALIA

Typesetting and layout by
Creative Touch COMMUNICATIONS

Printed by

TRIDENT Associates Printing
Українська Друкарня ТРИЗУБ
Toronto • St. Catharines • Buffalo
1-800-216-9136

РІК 2003

Чим відзначився рік 2003 для українців в Україні та діяспорі?

Мабуть, незвичайне було відзначення 12 річниці проголошення незалежности, не так самими церемоніями, як з тієї нагоди появою у медіях численних коментарів й аналіз про стан в Україні: чому Україна не стала такою, як мріялося?... В цьому аспекті слід відмітити статтю Василя Плюща, головного редактора *Літературної України* п. н. „Шанс третій, останній..." (21 серпня 2003). Він розглядає події „12-річного виснажливого виборсування молодої держави з перманентних труднощів та негараздів, кризових ситуацій та несприятливих обставин, економічних провалів та політичних ілюзій, помилок, прорахунків"... Ось деякі його роздуми–не зовсім святкові:

„Проголосивши Україну незалежною державою, ми продовжували упиватися свободою на безконечних мітинґах під маєвом омріяних синьо-жовтих знамен, коли треба було, засукавши рукави, братися до тяжкої праці, а насамперед–до владних важелів, котрі непомітно для нас опинилися в тих самих руках, що й до вікопомного серпня (як, до речі, й немалі партійно-комсомольсько-профспілкові капітали, що стали первісними базами для новітніх доморощених олігархів."

„Підписавши в Бєлавезькій Пущі декларації про кончину Союзу, ми й незчулися, як Росія зненацька (в односторонньому порядку) проголосила себе його спадкоємицею, хутко прибравши до рук і багатющі активи СРСР за кордоном, і всі скарби (як, приміром, Алмазний фонд чи Золотий запас), нажиті спільно в багатонаціональному „колгоспі", ...а ми опинилися з паперовими купонами на руках при застиглих у клінічній смерті фабриках і заводах, а багаторічні кревні заощадження наших громадян за одну ніч осіли в броньованих підвалах російських банків..."

Він далі наводить, що „маючи третій у світі за потужністю ядерний потенціял... ми легко його позбулися... Володіючи надзвичайно потужним промисловим потенціялом, так і не зуміли перепрофілювати його на замкнутий внутрішній цикл, не змогли визначитися з пріоритетами щодо подальшого розвитку"...

Нафтопровід Одеса-Броди–це півмільярда закопані в землю (за висловом Л. Кучми) і цю „трубу вже залучили до своїх ультимативних вимог російські монополісти, котрі й так скупили всі українські нафтопереробні заводи"...

„Ми з перших днів незалежності щодуху прагнули позбутися комплексу „молодшого брата"–і не помітили, як стали „молодшим партнером" для країн Заходу, котрий–як наївно сподівалися–„нам

допоможе. Не допоможе..."

„Україна справді потрібна сильним світу сього–але тільки (в силу свого геополітичного становища) як санітарна зона (чи кордон) між Европою та Азією. А ми, вже навіть добре усвідомлюючи це, все ж продовжуємо безпорадно метушитися в придуманій нами клітці „багатовекторної політики", тобто невизначеної політики, яка не конче є в національних інтересах України.

Не зважаючи на все, в одне вірить В. Плющ: Україна стане такою, як мріялося. А ось коли? Хотілося б, щоби ще за нашого життя...

Петро Тима у коментарі „12 роковин незалежної України чи кількадесяті–радянської" (*Наше слово*, 14 вересня 2003, Варшава) зосереджується на відзначенні в Києві.

„Кожна держава,–пише він,–дуже серйозно підходить до відзначення роковин її виникнення... На серпневі дні до Києва прямують українці з усіх усюд. Ці дійства являються для них святом українства. Але чи справді воно так? Смію твердити, що ні. Деякі елементи київської програми показали, що для частини політичної еліти святкувати роковини незалежности України як самостійної держави чи чергові виникнення Радянської України–це одне і теж саме, різниця лише в кольорах прапорів, зовнішній символіці...

Доказом чого може бути концерт, проведений 23 серпня ц. р. в Палаці „Україна". Всі елементи концерту–від промови президента Леоніда Кучми, сценографії до окремих музичних точок–саме про це засвідчують. Брутальні атаки на опозицію і рівень програми є доказом того, що радянський дух присутній не лише в околицях бульвару Шевченка, де до сьогодні стоїть пам'ятник Леніну. Іншим фактом, який показує, що частина еліти надалі орієнтується на... Москву, був концерт 24 серпня, проведений на Майдані Незалежності, в якому як зірка виступив російський колектив „Любе". Що це за колектив?–спитаєте. Це музичний гурт-символ, улюбленці Путіна, проповідники російської величі, деякі кажуть російського націоналізму й імперіялізму. Їх пісні славлять „вояків-інтернаціоналістів" з Афганістану, славлять російську армію. В одній з пісень співається: „Вип'ємо за вас, за нас і за спецназ". Улюбленою зброєю вояків цієї формації були військові саперні лопатки, якими, між іншим, громили у 80-х роках демонстрації у Вільнюсі, Тбілісі й інших „гарячих точках СРСР"...

„Ті, яким це не подобається, питають: чому таке проходить? Чому в Україні на державному рівні відзначається роковини Щербицького, чому до музею повертає погруддя совєтського диверсанта Кузнєцова і... організується такі концерти і то в роковини незалежності?..."

Щоб зберігати й поглиблювати стан „суцільної амнезії" з метою втримати в своїх руках владу за всяку ціну.

„Що думати про те нам, які лише час від часу бувають в Україні, але завжди їй добра бажають? Робити нам треба те, що завжди: придивлятися і перш за все думати. Потрібно мати свою оцінку, не дати себе „купити" дешевими емоціями і ґрандіозними видовищами"–радить Петро Тима.

В році 2003 припала 70-річна річниця великого голодомору, якого досі офіційно не визнали геноцидом ні влада України, ні ООН. ООН „розводнила" пропозицію цьогорічної резолюції на звичайну заяву, виключаючи слово „геноцид". На це погодився уряд України.

У діяспорному житті слід відмітити VIII Світовий Конґрес Українців, що вперше відбувся у Києві, на який приїхало понад 100 делеґатів з Східної діяспори й 200 з Західної.

Відбулося відзначення творення Української дивізії в Галичині й у країнах Західної діяспори, де поселилися дивізійники, українською громадськістю.

Ще нагадаємо, що наступного року припадає дві річниці, які одна від одної віддалені на 30 років, однак з собою тісно пов'язані, це: 90-ліття від створення Леґіону українських січових стрільців та 60-ліття боїв під Бродами. Бо молодь пішла до Дивізії слідами батьків боротися „за свій рідний край, за стрілецький звичай". І декотрі з січових стрільців вдруге зголосилися добровольцями.

У боях під Бродами багато вояків заплатило найвищу ціну у боротьбі за українську державність. Гідно було б, щоб в Україні й у діяспорі вшанували пам'ять полеглих і віддали честь живим учасникам, разом з громадськістю, діти й внуки дивізійників, і тим засвідчили, що їхні батьки передали їм традиції української державности, як своїм дітям передали українські січові стрільці.

Роман КОЛІСНИК

ХРИСТОС РОДИВСЯ!

Веселих Свят Різдва Христового та щасливого Нового Року

Всім нашим передплатникам, авторам, дописувачам, Головним Управам і Членству Комбатантських Організацій

бажають

РЕДАКЦІЯ і АДМІНІСТРАЦІЯ „ВІСТЕЙ КОМБАТАНТА"

Тарас КУЗЬО

ЧАС НА ЗЛАГОДУ В НЕЗАЛЕЖНІЙ УКРАЇНІ

Цього року виповнилося 60 років від утворення дивізії „Галичина", історія якої сприймається неоднозначно в Україні. Трактування цієї події справді можуть бути різними. Але чи не настав час примиритися тим людям, котрі воювали за Україну, хай і по різні боки барикад? Саме так ставить проблему оцінки цієї історичної події в ширшому загальноевропейському контексті повоєнного примирення відомий політолог-українознавець Тарас Кузьо (Центр російських та східноевропейських досліджень Університету Торонто). Нижче подаємо його виступ під час відзначення в Торонто 29 вересня 2003 року.

Сьогодні ми відзначаємо 60 річницю утворення дивізії „Галичина", а місяць тому відзначали 12 років незалежної України. Багато хто із старшого покоління, які присутні тут, і не сподівалися побачити за свого життя незалежну Україну. Мій батько, „остарбайтер" у Німеччині під час другої світової війни, казав мені, коли я був ще дитиною, що він вже не побачить незалежної України. Але він гаряче вірив, що я побачу. Його передбачення не виправдалося, коли СРСР було „розпущено" Єльциним, Кравчуком та Шушкевичем наприкінці 1991 р. у Біловезькій Пущі.

Було б неправильним для всіх нас, включаючи й мене, змальовувати ці 12 років незалежности тільки чорною фарбою. Без сумніву, досягнення є чималими. У той же час прикро, що обидва українські президенти не змогли подолати розколів у суспільстві, успадкованих від радянського режиму. Особливо тих, що сягають другої світової війни. Нам, мабуть, не треба дивуватися. Більше десятиріччя знадобилося обом президентам, щоб визнати геноцидом штучний голодомор 1933 р. і прибрати комуністичні символи з будівлі парляменту. І все ж таки, сумно, що в 70-річницю голодомору маємо в Києві тільки маленький символічний пам'ятник біля Михайлівського Собору.

Щоб пояснити, чому під час президенства Кравчука деякі важливі кроки не було здійснено, вживаємо фразу: „Маємо те, що маємо". Навіть мемуари Кравчука, що побачили світ цього року в Києві, мають цей заголовок. Під час правління Кучми ця фраза була розширена наступним чином: „Маємо те, що маємо. А могли б і цього не мати".

Обидва ці речення представляють собою типову „мінімалі-

стську” позицію Кравчука і Кучми, яку, як вони сподівалися, ми мусили б прийняти. Таким чином стверджується, що було зроблено все, що можна було зробити. Насправді ж, це не так. Історики незабаром опишуть цей період як десятиріччя колосальних можливостей, що були втрачені. Однією з таких втрачених можливостей є трактування другої світової війни. Якщо обрати „мінімалістську” позицію, то здається, що рішення в цій сфері не можна знайти. В дійсності ж, складності для України тут не є більшими, ніж в більшості інших европейських країн.

У Франції більшість населення коляборували з нацистами, включаючи облави на євреїв. Пронімецький маршал Петен здавався спочатку більшим героєм, ніж антинімецький генерал де Ґоль. Французька ж історія, як я бачив цього літа у військовому музеї в Парижі, інакше описує опір французів нацистам.

Ліві і праві мають різні погляди на другу світову війну у Словаччині і щодо повстання 1956 р. в Угорщині. Тим не менше, ці питання не розколюють суспільства; було докладено чималих зусиль, щоб подолати ці розколи. Те саме робила і польська держава, щоб примирити комуністичні Армію Людову, і націоналістичну Армію Крайову.

В Еспанії під час громадянської війни загинув один мільйон людей. Але це не зашкодило еспанцям в післяфранківську еру подолати минуле. Поруч із саркофагом Франко поховані його вороги, що боролися із ним. Як написав минулого року відомий журналіст Віталій Портников:

„Попри те, що після громадянської війни еспанське суспільство виглядало роз'єднаним і розійшлося по різні боки барикад, попри те, що переможці і переможені жагуче ненавиділи одне одного, на кінець правління Франко у суспільстві дозріло розуміння того, що без цього загальнонаціонального примирення суспільство розвиватися не зможе”.

Републіканські еміґранти стали повертатися до Еспанії після смерти Франко, щоб будувати нову Еспанію. Їх вітали–на відміну від холодного прийому, який отримала українська діяспора минулого місяця в Києві. Різниця між Україною та Еспанією полягає в тому, що в Еспанії: „Громадян країни об'єднало бажання побудувати розквітаюче, сучасне суспільство, наздогнати Европу, від якої Еспанія франкістських часів безнадійно відставала”.

Чому ж тоді примирення не було досягнуто в Україні? Під час радянської ери інтенсивні ідеологічні кампанії спрямовувалися проти „українського буржуазного націоналізму”. Цей термін засто-

СУСПІЛЬНА СЛУЖБА КОМБАТАНТІВ В ЗСА

Social Service of Ukrainian War Veterans

Ukrainian Educational & Cultural Center
700 Cedar Road, Rm-122A, Jenkintown, PA 19046
(215) 663-9519

Суспільна Служба Комбатантів (ССК) у ЗСА, в складі слідуючих Організацій на терені ЗСА: Братство Українських Січових Стрільців, Об'єднання був. Вояків Українців в Америці, Братство кол. Вояків 1-ої УД УНА в ЗСА й Об'єднання кол. Вояків УПА в Америці й Канаді, висловлює заслужену подяку всім жертводавцям, організаціям і збірщикам за їхній труд і пожертви під час кожнорічної „Листопадової Збірки" на фонд українським воєнним інвалідам.

Це бувші воїни УПА і 1-ої УД УНА та їхні вдови в Україні і в Польщі. Їм ніхто, крім нас, не помагав і не помагає, вони вдячні Вам навіть за найменшу допомогу, яку одержують від Вас через ССК.

Редакціям української еміґраційної преси складаємо подяку за безплатне поміщування наших оголошень.

***З РІЗДВОМ ХРИСТОВИМ І НОВИМ РОКОМ
БАЖАЄМО
ЖЕРТВОДАВЦЯМ, ЗБІРЩИКАМ,
ОРГАНІЗАЦІЯМ,
КОЛИШНІМ ВОЯКАМ І ЇХ РОДИНАМ
ТА ВСІЙ УКРАЇНСЬКІЙ СПІЛЬНОТІ
ВЕСЕЛИХ СВЯТ І ЩАСЛИВОГО
НОВОГО РОКУ***

За Управу Суспільної Служби Комбатантів у ЗСА

Володимир Сімків – голова ***Стефан Романко – діловод***
Зенон Завадович – секретар

совувався геть до усіх, хто підтримував національну свідомість і українську мову проти русифікації.

Як наслідок, українці стали найбільшою етнічною групою у ГУЛАҐу. Розходження між українцями із західних і східних областей цілеспрямовано заохочувалися. „Західняки" змальовувалися як кровожерні „бандерівці, які перебували на утриманні Заходу".

Після досягнення незалежности українська еліта не доклала достатніх зусиль для подолання цих реґіональних розбіжностей. Вона не розпочала примирення ветеранів Радянської армії та різних націоналістичних збройних формувань періоду другої світової війни.

Відсутність замирення між різними групами всередині України є наслідком відсутности інтересу до цього й рішучости з боку еліт. Українські еліти не взялися до вирішення цих питань через дві взаємопов'язані причини.

По-перше, реґіональні розходження дозволяють українським елітам підтримувати вигадану ними самими роль „арбітра" між так званим „націоналістичним Заходом" і „проросійським Сходом". Колишні еліти Радянської України–нині це олігархи-„центристи"–представляють себе як єдину силу, що може втримати цілісність України.

Отже, правлячі еліти не мають інтересу у подоланні реґіональних розходжень або в стимулюванні примирення на зразок еспанського. Така політика позбавить їх можливости грати роль „арбітрів".

Під час першого терміну свого президенства Кучма виступив у союзі з націонал-демократами. Під час другого (і останнього) терміну він виступає в союзі з комуністами, і обидві сили не бажають, щоб Ющенко став президентом наступного року. Комуністи, які допомогли президенту Кучмі усунути уряд Ющенка, тепер допомагають йому змінити Конституцію і підтримують підписання Кучмою угоди про економічний союз з Росією, Білоруссю та Казахстаном. Антон Бутейко–посол у Румунії–продемонстрував свій патріотизм, подавшись у відставку на знак протесту проти цього зрадницького кроку. Можливо за цим прикладом підуть й інші?

По-друге, колишня еліта Радянської України не може зробити кроку до примирення, оскільки це означає визнання різних націоналістичних збройних формувань з часів другої світової війни як складової частини української історії. Маючи це питання відкритим, вони можуть використовувати ярлик „українського націоналізму", коли їм треба дискредитувати своїх „націоналістичних" опонентів. Це не що інше, ніж більш рафінована версія радянської

„антинаціоналістичної" політики, але вже в незалежній Україні!

Минулого року влада повернулася до використання традиційних радянських методів звинувачення опонентів як „націоналістів". Не дивно, що основною ціллю цієї „антинаціоналістичної" кампанії стала „Наша Україна". Ця спроба шантажувати „Нашу Україну" як „націоналістичне" угрупування дістала підтримку російських медій, які безпосередньо втручалися у перебіг виборів, закликаючи не підтримувати так звані „антиросійські сили".

Додатковим чинником є ідеологічна аморфність українських правлячих еліт. Вони втратили віру у комунізм ще за брежнєвських часів „застою" і були тільки раді поховати комуністичну партію в 1991 р. „Мінімалістське" пояснення відсутности дій і їхні фрази на кшалт „прагматичний центризм" і „багатовекторність" вживаються лише для замаскування повної відсутности в них ідеології і візії майбутнього країни.

Останнє десятиріччя показало, що проблема для України не у тому, що маємо забагато націоналізму, а в тому, що його замало. Націоналізм або ж патріотизм, які є двома сторонами однієї медалі, існують в усіх країнах, за винятком України! Як нещодавно зазначив колишній спікер парляменту Іван Плющ, з 11 кабінетів в Україні лише 1 був патріотичним–уряд Віктора Ющенка.

Після десятиріччя незалежности стає зрозумілим, що в Україні бракує того націоналізму і патріотизму, що існує в інших країнах. Якби він існував, як в Еспанії, обидва українські президенти вже примирили б противників часів другої світової війни.

Примирення є можливим. Минулого року англомовна газета „The Kyiv Post" назвала це „давно назрілим актом історичної справедливости". І до цього закликають не тільки національно-демократичні партії. Колишні спікер парляменту Плющ та прем'єр-міністер Анатолій Кінах теж за це. Але серед них немає Президента.

Хоча на офіційному рівні немає руху до примирення та визнання націоналістичних збройних формувань періоду другої світової війни, українські історики, інтелектуали і видавці тим не менше просувають ці питання і змінюють громадську думку. На офіційному рівні, як зазначив один молодий історик, „домінує кричуща історична неграмотність". Однак скарги комуністичної партії на те, як друга світова війна показана в шкільних підручниках, є добрим знаком. Інформація про націоналістичні збройні формування періоду другої світової війни включена до шкільних і університетських підручників „Історії України". Інститут історії Національної Академії наук вже протягом років досліджує, дискутує і видає матеріяли з

цих питань.

Газета Міністерства оборони „Народна армія", журнали „Військо України"* і „Флот України" реґулярно друкують об'єктивну інформацію про націоналістичні формування у другій світовій війні. Ось назви деяких статей: „ОУН і УПА проти Гітлера", „Степан Бандера. Борець за волю України", „Останній командарм", „Чорні хмари над [дивізією] „Галичиною" тощо.

Молодий історик Кость Бондаренко написав минулого літа, що українські еліти не знають власної історії, особливо часів другої світової війни. Настав час, зазначає він, щоб ця історія була оцінена з різних кутів зору істориками–а не політиками. Це включає визнання факту, що українська держава не виступала в ролі коляборанта і, як було доведено Канадською Дешенською комісією та ін. зарубіжними організаціями, дивізія „Галичина" не здійснила злочинів. „Нехай старі люди одержать свої пенсії... вони хотіли незалежности для держави".

Цей процес, що відбувається на освітньому та інтелектуальному рівні, має бути доповнений політичною волею на офіційному рівні. Але до останнього часу Президент Кучма пропаґував під час щорічних святкувань української незалежности здебільшого традиційний радянський погляд на другу світову війну. Згадаймо хоча б його указ минулого року про святкування 22 вересня „Дня партизанської слави".

Той факт, що батько Кучми служив в Радянській армії, не має перешкоджати можливості примирити противників часів другої світової війни. Зрештою, Ющенко є „східняк" і його батько теж служив у Радянській армії. Тим не менше, якщо він стане президентом наступного року, він напевно спробує піти шляхом примирення так, як це зробили еспанці після смерті Франко.

Завданням для наступного покоління української політичної еліти, яка буде менш заплямлена цинізмом радянської системи, є потреба запропонувати Українській державі патріотизм та націоналізм, характерні для інших держав. Тільки тоді Україна досягне національної консолідації і подолає історичні розколи. Маючи справу із спадщиною другої світової війни, Українська держава зможе тоді пропаґувати сучасний громадянський націоналізм, який дозволить людям пишатися своєю країною завдяки успішній внутрішній та зовнішній політиці, що базується на національних іінтересах.

Журнал „Військо України" присвятив ціле число (липень 1993, 158 ст.) історії дивізії Тараса Гунчака „У мундирах ворога".–Редакція

Олег РОМАНІВ
голова НТШ, Львів

БАЧИТИ ІСТОРІЮ ВЛАСНИМИ УКРАЇНСЬКИМИ ОЧИМА

Слово виголошене 19 липня 2003 р.

Сьогоднішня урочистість–це насправді знакова подія в українському житті та особливо в хроніці нашого міста Львова. Адже вперше в таких монументальних формах відзначаємо тут, у Львові, чин і життєвий подвиг українських вояків однієї із особливо важливих військових формацій, створених у минулому столітті українськими провідниками та патріотичною молоддю в ім'я ідеї української державности.

Цей знак поставлено на відзнаку події, що сталася шісдесят років тому. Буремний і тривожний 1943 рік був роком повної військової і політичної невизначености в Европі, а також роком надії на визволення народів, поневолених російським більшовизмом та німецьким фашизмом. І саме виходячи з традицій наших визвольних змагань у Першій світовій війні, розуміючи значення національних кадрових військових формацій нашого бездержавного періоду для українського так непевного майбутнього, значний відлам нашого галицького громадянства старшої ґенерації та особливо патріотичної молоді активно відгукнулися на можливість утворення українських збройних формувань, хоча і в системі німецької окупації, але як антибільшовицької сили, що могла би стати ядром майбутньої української національної армії.

У цей непевний, тривожний час багато українців сприймало Дивізію як наш новий політичний шанс, який масово підтримала галицька молодь. Понад 80 тисяч юнаків не під примусом, а з патріотичного пориву і обов'язку, подало свої зголошення у цю дивізію. В цю воєнну епоху це виглядало хоча і небезпечно, але державотворчо: не випадково польські підпільні структури того часу, що рясно заповнювали наші терени, і зокрема Армія Крайова, своїми таємними розпорядженнями і пропаґандою намагалися усіма засобами протидіяти створенню дивізії, як небезпечного для польського майбутнього панування чинника.

Дивізія „Галичина" пройшла не заплямивши національної чести важкий бойовий шлях, а її вояки перетворилися у велике братство, об'єднане спільною долею і любов'ю до Батьківщини. На жаль, дивізії „Галичина" не судилося здійснити свого великого історичного задуму, а наслідки Другої світової війни виявилися катастрофічними для Східної Европи та особливо для України. Проте чин і дія дивізії „Галичина" не завершився під Бродами чи в таборах Ріміні.

Історія братства дивізійників має свою ще другу частину. Вона включає наступний мартиролог дивізійників в таборах Гулагу, а також суспільні національні справи вояків УНА та їх велелюдного міжнародного братства на землях нового поселення. І всюди, де б не були дивізійники, вони підтримували і творили дух національної свідомости і патріотизму, вони зробили особливий внесок у підтримання стихії українства за рубежем аж до нашого державного сьогодення.

На жаль, сьогодні в нашій сучасній державі у нашої теперішньої влади не має належного бачення справ і чину дивізії „Галичина". І в цьому відношенні ми так драматично відрізняємося від наших північних співтаборників по совєтському поневоленню–латвійців, чи естонців: їхні аналогічні збройні формування того часу заслужено вшановують як героїв та подвижників національної незалежности.

Ми роздерта, розколота постгеноцидна нація з тяжкими віковими наслідками російського колоніялізму, а переважна частина нашої вищої влади і навіть частина суспільства дивиться на проблеми Дивізії очима червоно-московського холуя. З іншого боку, на Заході, в тому числі навіть деякі наші історики, дивляться на феномен Дивізії очима лібералів, для яких проблеми Другої світової війни пов'язані головно, і часто виключно, з геноцидом одного добре відомого всюдисущого народу.

Наче б то ми, не маємо права і не повинні говорити і думати про наші страждання і наші проблеми зі своїх власних позицій. У нас були свої Термопіли–Крути, Базар, свої Лідіце–Павликови, а наша розлога степова Україна була у 1933 р. великим національним Освєнцімом, де знищено 10 млн. наших земляків. Тож погляньмо на нашу українську історію, зокрема, на феномен утворення Дивізії та чину дивізійників, нашими власними українськими очима, а не через окуляри наших окупантів чи підсліпуватих малоросів або малополяків!

Шановне товариство, у зв'язку зі встановленням цього пам'ятника варта пригадки одна відома особистість того часу–проф. Володимир Кубійович. У цей воєнний час він був головою Українського Центрального Комітету, а Дивізія була підтримана в дуже значній мірі за його ініціятивою та за його сприяння. Володимир Кубійович відомий далі після війни як ініціятор відновлення Наукового Товариства ім. Шевченка та творець і редактор багатотомних Енциклопедій Українознавства, на яких виховувалися і вчилися патріотизму післявоєнні покоління українців як в діяспорі, так і тепер в Україні.

Слава українським юнакам, які шістдесят років тому з патріотичного державницького пориву створили українську дивізію „Галичина"! Слава Україні!

ВІДЗНАЧЕННЯ В УКРАЇНІ

СЛУЖБА БОЖА

В суботу 19 липня 2003 р. на польову Службу Божу в церкві св. Юра у Львові зібралися сотні ветеранів, кол. вояків Дивізії „Галичина" з Галичини, десятки їхніх побратимів з діяспори, гостей та парохіян. На подвір'ї спеціяльно побудовано помост між церквою і

Єпископ-помічник Ігор Возняк відправляє Архиєрейську Службу Божу

Зліва–командир УПА полк. В. Кук, майор д-р С. Фостун, Юрій Шухевич та пор. І. Кіщук

митрополичими палатами. Ветерани в одностроях вишикувалися в колонах оставивши прохід, котрим в супроводі 8-ми священиків церкви св. Юра підійшов до престолу єпископ о. Ігор Возняк, поблагословивши присутніх, відправив Службу Божу. Святоюрський церковний хор своїм чудовим співом супроводжував відправу.

ВЕСЕЛИХ СВЯТ РІЗДВА ХРИСТОВОГО

ТА ЩАСЛИВОГО НОВОГО 2004 РОКУ

ГОЛОВНІЙ УПРАВІ-КРАЙОВИМ УПРАВАМ І ВСІМ ПОБРАТИМАМ-ЧЛЕНАМ БРАТСТВА КОЛ. ВОЯКІВ 1.УКРАЇНСЬКОЇ ДИВІЗІЇ УНА В УКРАЇНІ І В УСІХ СТОРОНАХ СВІТУ ТА

ВСІМ ВЕТЕРАНАМ, ЯКІ БОРОЛИСЯ ЗА ВОЛЮ УКРАЇНИ

БАЖАЮТЬ ЩИРО

УПРАВА І ЧЛЕНСТВО СТАНИЦІ НЬЮ-ЙОРК

Після відправи єпископ Ігор виступив з полум'яною проповіддю, в котрій, між іншим, сказав: „Я подивляю тих людей, за їхню велику любов і жертовність до свого народу. Подивляю вашу ідею і відвагу, вашу свідомість і виховання, духовність і самовідданість і велику надію, котрою ви жили".

У своїй проповіді кол. дивізійник о. митрат Іван Музичка з Риму відзначив подвиги тих, хто в лавах Дивізії боровся за Україну.

ПОСВЯЧЕННЯ ПАМ'ЯТНИКА

По полудні пішли на Личаківський цвинтар, на 76-е поле, перед пам'ятник воїнам Української Національної Армії. Ведучий церемонією голова Братства „Броди-Лев" Ю. Ференцевич звернувся до представника Братства кол. вояків 1-ої УД УНА Богдана Маціва та голови ОБВУ у Великій Британії д-ра Святомира Фостуна відкрити пам'ятник. На головній фасаді із мідного сплаву прикріплена емблема армії з буквами УНА і написом: „Воїнам Української Національної Армії полеглим в боях–вірним послідовникам боротьби за свободу Батьківщини". На боках емблеми: 1-ої Дивізії „Галичина", 2-ої Дивізії „Вільна Україна", на задній стороні: „Українського Юнацтва протилетунської оборони". Перед пам'ятником під плитою із сірого ґраніту в крипті, в домовині спочивають останки

Похід до пам'ятника очолює пластове юнацтво з вінками.

Відкриття пам'ятника–представник Гол. Управи Б-ва Б. Маців і голова ОБВУ Великої Британії майор д-р С. Фостун

Емблеми на пам'ятнику:

Українська Національна Армія

1-ша Дивізія „Галичина"

2-га Дивізія „Вільна Україна"

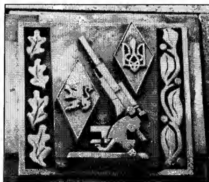

Українське Юнацтво протилетунської оборони

Невідомого вояка. На плиті напис золотими буквами: „Тут спочиває Невідомий Вояк Дивізії „Галичина", який в бою під Бродами, в липні 1944 р. віддав своє життя за волю Українського Народу".

Вінки поклали пластунки і пластуни, представники від Головної Управи Братства кол. вояків 1-ої УД УНА, Крайових Управ Братства в США, Канаді, Австралії, Арґентині, Ґалицького Братства, Управи Братсва кол. вояків і приятелів 2-ої Дивізії, Управи ОБВУ у Великій Британії та від Братства охорони воєнних могил „Броди-Лев". Підчас складання вінків хор кол. політичних в'язнів та репресованих співав пісню „Ви за свободу..."

Перепоховання тлінних останків невідомого вояка Дивізії „Галичина", що відбулося 16.7.2003

Освячення пам'ятника виконали о. д-р мітрат Іван Музичка з Риму, кол. дивізійник, та отець Ярослав Рій–парох Манчестеру (Англія), о. Теодор Кабанюк з храму св. Юра.

О. д-р мітрат І. Музичка сказав:

Це моє слово, після сьогоднішніх молінь за душі найкращих з-поміж нас, що віддали своє життя за велике слово–Воля, яким жив і тужив нарід наш більше, ніж триста років свого історичного буття. Це мій обов'язок. Коли стою на цьому святому поминальному місці тих наших друзів, яких залишили ми під Бродами, потім під Фельдбахом і по інших місцевостях, нелегко мені переживати цю хвилину. Бо я майже всіх їх неначе бачив. Бо коли вони у Ґайделяґрі проходили свій вишкіл, дивізійна орхестра, в якій я був, їх супро-

воджувала музикою. Під кінець вишколу в Нойгаммері, кожний полк марширував під звуки орхестри. Приємно було дивитися на тих молодих людей з добірним спорядженням військовим і, найважливіше, з великим серцем, готовим на жертву, бо знали, що вони внедовзі поїдуть в свою Україну. Це висловлювали вони в піснях; це на їхніх обличчях можна було прочитати. Потім, вже в санітарній службі, ще не як священик, прощав їх, коли вмирали від важких ран. А потім у полоні... Дивлячись на цей пам'ятник на їх честь і на їх спомин скажу: друзі мої, ви заслужили на вічну пам'ять і на цей великий пам'ятник.

Тут [на гробі перед пам'ятником] написано: „Невідомому Воякові". Невідомий? Він буде відомий усім тим, що будуть проходити біля нього у наступних поколіннях. Напевно зупиняться і скажуть: тут спочиває той, що душу-тіло положив так недалеко від города Львова, він такий знаний впродовж століть у боротьбі за Волю, і будуть жити, щоб цю Волю цінити, яка нарешті при кінці 20-го століття прийшла на цю землю по таких довгих вичікуваннях, по таких численних жертвах. Він буде найбільш відомий, бо він засвідчив перед світом своїм життям і готовністю вмерти за Волю. Він великий свідок, як сьогодні ми в богословії часто говоримо. Тому переживімо цю хвилину належно, віддаючи честь і славу тим великим друзям і братам нашим і молитви наші за їхні праведні геройські душі, обіцюючи їм, що цей скарб, за який вони дали своє життя, ми будемо цінувати і шанувати...

Переживімо цю хвилину належно, не як тільки історичну згадку, але як теж пам'ять про людей, що лишили по собі і завершили великий змаг, лишили по собі пам'ятник нашої Волі, яку нелегко було здобувати.

З молитовною думкою про те залишім це святе місце, бо цілий цвинтар є святим місцем у церкві. Це святе місце і дороге для нас усіх, зокрема дивізійників. Честь, слава їм!

Честь і слава „невідомим", вони нехай стануть найбільш відомими свідками, свідками нашої правди, нашої Волі, наших справ великих і святих. Амінь.

Опісля тоді хор разом з учасниками проспівав „Отче наш". Після молитви виступали представники влади й організацій: заступник голови управи м. Львова В. Кравців, Б. Маців від Братства кол. вояків 1-ої УД УНА, майор д-р С. Фостун від ОБВУ, В. Васьків від Б-ва кол. вояків і прихильників 2-ої Дивізії УНА, представник Українського Юнацтва І. Мамчур, секретар Спілки Офіцерів України пполк. І. Лисодід, представник Всеукраїнського Об'єднання Ветеранів полк. А. Кошіль та голова НТШ в Україні д-р О. Романів (див ст. 17).

З подякою виступив ведучий Ю. Ференцевич: „Всечесніші отці, шановна громадо, дорогі побратими! Ми закінчуємо святочний акт відкриття пам'ятника воїнам Української Національної Армії тут на площі Почесних поховань музею-заповідника „Личаківський цвинтар" у Львові. Від імені Братства „Броди-Лев" та усіх присутніх і неприсутніх ветеранів Української Національної Армії складаємо щиру подяку усім організаціям та поодиноким особам, які виказали на ділі свій патріотизм і пошану поляглим в боях за волю

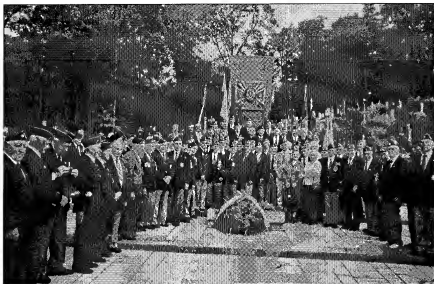

Група дивізійникі–учасників відкриття і посвячення пам'ятника.

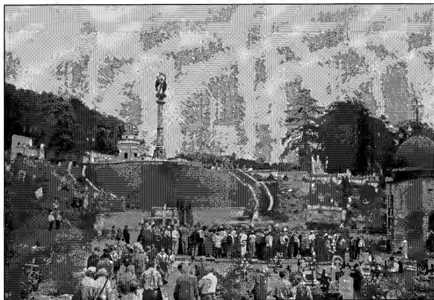

*Пам'ятник стоїть на Полі Почесних Поховань
Меморіялу „Борцям за волю України'.
На горі меморіял УГА.*

України та посприяли нам поставити і сьогодні відкрити та посвятити цей пам'ятник та гріб Невідомого вояка Дивізії „Галичина". Закінчую словами поета-дивізійника Ярослава Ольхового:

Крутим був шлях нерівного змагання,
і обрії щезали в далечині,
та до останнього свого дихання
ми залишались вірні Батьківщині.
І не жаліємо за тим, що не дожито,
що не доспівано, чого ще не дізнали,
лишень волаємо до вас, живих, із того світу,
шануйте волю, за яку ми впали.

Рознеслася пісня „Видиш брате мій..." На команду „Струнко" хор та присутні відспівали гимн „Ще не вмерла України ні слава ні воля".

СВЯТКОВА АКАДЕМІЯ

Святкова академія почалася о год. 18.00 в концертовій залі Львівської філармонії. Ведучий–голова Львівської станиці Галицького Братства М. Бендина. Програму почав молитвою о. Ігор з Комарна. Голова Крайової Управи Галицького Братсва Орест Зелінський пояснив причину створення Дивізії, яка, на думку українців, мала стати зародком української армії. Доповідач вказав на протилежні погляди німців і українців щодо створення Дивізії. Дивізійники зрозуміли, що без реґулярної армії Україна не може претендувати на своє законне місце в колі вільних народів.

Хвилинною мовчанкою вшанували пам'ять загиблих вояків. Після доповіді виступили почесні гості: від Головної Управи Братства–Б. Маців, Братства „Броди-Лев"–Ю. Ференцевич, ОБВУ–ма-

Почесна президія.
Промовляє О. Зелінський–голова Галицького Братства.

йор д-р С. Фостун, Головної Управи 2-ої Дивізії–В. Васьків, Спілки Офіцерів України–народний депутат І. Пилипчук, УПА–командир УПА полк. В. Кук, Товариства політичних в'язнів і репресованих у Львові–П. Франко, КУН–Я. Лемик, Голова Тернопільської Станиці Б. Стасів, Голова Дрогобицької Станиці М. Мацюпа, Голова Івано-Франківської Станиці В. Малкош.

Заслуговують на увагу виступи Юрія Ференцевича–голови Братства охорони воєнних могил „Броди-Лев", яке є спонсором спорудження цвинтаря дивізійників під Золочевом та його утримання, а тепер виступило ініціятором спорудження пам'ятника у Львові, голови ОБВУ С. Фостуна, який привітав учасників святкувань від імені ОБВУ та громадянства Великобританії, останнього головного командира УПА генерал-хорунжого Василя Кука, який наголосив на боротьбі дивізійників, які опинилися в рядах УПА, голів Станиць з України та діяспори. У всіх виступах звучала гордість за геройський подвиг вояків дивізії „Галичина".

Згодом О. Зелінський прочитав привіти від Спілки Офіцерів України, Луцької міської громадської організації „Джерела", Конґресу Українських Націоналістів, Братства кол. вояків 1-ої УД УНА в Австралії і Братства в Арґентині, Світового Конґресу Українців. Опісля відбулося вручення Ювілейних медалей 60-ліття 1-ої УД УНА: полк. А. Кошілю, майорові д-р С. Фостуну, Б. Маціву, В. Васьківу, О. Зелінському, М. Бендині, В. Малкошу, Б. Стасіву та М. Мацюпі. Всім членам Галицького Братства ювілейні медалі видано по їх станицях.

Мистецька частина почалася виступом заслуженого ансамблю „Смерічка" з Івано-Франківська під керівництвом Б. Юркова. Одною з пісень був „Марш дивізійників", музику написав Б. Юрків на вірш дивізійника, написаного у 1944 році. Дальшу програму концерту виконав мішаний хор з Комарна та закінчив спільним виступом хору та групи дітей в народних строях.

ВІДВІДИНИ МІСЦЬ БОЇВ ПІД БРОДАМИ ТА МЕМОРІЯЛЬНОГО ЦВИНТАРЯ

В неділю, 20 липня 2003, на збірний пункт для поїздки під Броди дивізійники прийшли раненько, о 7.30. Шикування і зайняття місць в автобусах затягнулося, бо кожному хотілося сидіти біля побратима, з котрим були спільно пережиті моменти. Погода заповідалася хорошою. Під'їжджаючи до Ясенова, нас зустрів невеликий дощ, але не він зіпсував у нас настрою, але вчорашня злива розм'ягчила ґрунтову дорогу на гору Жбир і під'їхати стало неможливо.

Тому відзначили цей день відправою Служби Божої та Панахиди в місцевій православній церкві св. Миколая Київського Патріярхату. Богослужіння відправили о. мітрат Іван та о. Ярослав. З короткою проповіддю, насиченою патріотизмом, виступив о. Іван.

І знову в дорогу, на Підгірці, до могили нашим побратимам. На цей раз капелян Дрогобицької Станиці не мав змоги супроводжувати нас, і тому друзів своїх, які спочивають там вічним сном, ми спімнули молитвою „Отче наш". Про свої переживття в цьому районі підчас воєнних дій голова Станиці Івано-Франківської области В. Малкош розказав, що завдяки кмітливості йому підпорядкованої обслуги гарматки їм вдалося підбити 4 танки противника. Там же сфотографувалися на фоні могили та мальовничого краєвиду.

Подальший наш шлях пролягав через місто Золочів до Меморіяльного цвинтаря, який знаходиться між селами Ясенівці і Червоне на східному схилі вапнякової, залісеної гори. Гори, звідки проглядаються злощасні долини, залізнодорожний насип і село Княже, де в кітлі загинули тисячі вояків. І ось сьогодні, поки не прийшов священик з церковним Братсвом із с. Ясенівці, побратими, дорога котрих до життя та до волі пролягала тут, мали що згадувати і ділитися спогадами.

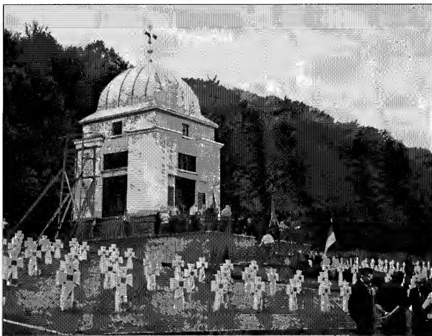

Панахиду і Молебен до Пресвятого серця Ісуса відправив о. Богдан і сказав проповідь про християнську любов до ближнього, до національного, до наших побратимів, які віддали своє життя „за друзів своїх".

Підчас молитви „Вічная пам'ять" тричі пролунали постріли з гармат козаків Золочівського Коша. Були виступи-спогади поодиноких побратимів з України та діяспори. На закінчення Михайло Бендина подякував за участь у святкуванні 60-ої річниці створення Дивізії „Галичина".

Секретар Управи Галицького Братства
І. Мамчур
(Світлини Богдана Маціва й Юрія Ференцевича)

ПРОПАМ'ЯТНА МЕДАЛЯ

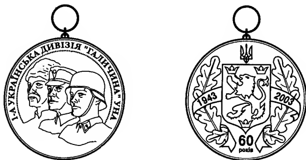

Лицева сторона: три погруддя–козака, українського січового стрільця та дивізійника. Цим підкреслено, що дивізійники наслідували славні традиції українських козаків та січових стрільців. На зворотній стороні–відзнака УД, по краям дубові листки, що символізують мужність та доблесть дивізійників. Стрічка медалі жовта, по краям сині смужки, а посередині–малинові.

Медалю супроводжує кольорова грамота. Видано в Україні 650 шт.

Всі члени Галицького Братства отримали Пропям'ятну медалю. Замовляти в Крайових управах і станицях Братства.

Головна Управа Братства кол. вояків 1-ої УД УНА

СВЯТКОВИЙ БЕНКЕТ У ТОРОНТІ

Увечорі, 27 вересня 2003 року, в „Золотому леві" в Торонто відбувся бенкет з участю 300 осіб. Почесні гості: **Архиєпископ Юрій Каліщук**–Єпарх Української Православної Церкви Торонта і Східної Канади, **Єпископ Корнилій Пасічний**, ЧСВВ–Єпарх Української Католицької Церкви Торонта і Східної Канади, **достойний д-р Ігор Лоссовський**–Генеральний консул України в Торонті, **д-р Аскольд Лозинський**–Президент Світового Конґресу Українців, **Віктор Педенко**–Генеральний Секретар Світового Конґресу Українців, **Марія Шкамбара**–Голова Світової Федерації Українських Жіночих Організацій, **Оксана Соколик**–Почесна Голова Світової Федерації Українських Жіночих Організацій, **Евген Чолій**–Президент Конґресу Українців Канади, **Маркіян Швець**–Голова Конґресу Українців Канади, відділу Торонта, **Теодосій Буняк**–Ліґа Українців Канади, **Роман Костюк**–Президент Українського Національного Об'єднання Канади, **Ярослав Соколик**–Голова Братства Українців Католиків Канади Торонтської Єпархії, **д-р Дарія Даревич**–Голова Наукового Товариства ім. Т. Шевченка в Канаді, **проф. Юрій Даревич**–Голова Канадського Товариства Приятелів України, **Михайло Слабошпицький**–виконавчий директор Ліґи Українських Меценатів, Київ; керівник Конкурсу української мови ім. Петра Яцика.

Програмою проводив голова КУ Лев Бабій. У мистецькій частині дуже добре виступили члени кол. хору „Бурлака", при акопаньяменті піяніста Кречковського.

Після вечері й представлення почесних гостей із словом виступив голова ГУ Братства Андрій Коморовський, який прочитав виступ члена Військової управи Леґіону Українських січових стрільців сотника Осипа Навроцького на посвяченні станичного прапора у Вінніпеґу з 1961 року. Сотник Навроцький підкреслив, що Українська дивізія є „найближча по духу, формі й традиції" до Леґіону УСС; А. Коморовський теж висловив похвалу станиці в Чікаґо, де 60-ліття справлятимуть діти й внуки кол. вояків Дивізії.

З привітами виступили: **дост. д-р Ігор Лоссовський, д-р Аскольд**

Лозинський, Евген Чолій, Марія Шкамбара, Маркіян Швець, Михайло Слабошпицький. Усі вони підкреслювали боротьбу за державність України й ідейну спрямованість молоді, що вступила в лави Дивізії, та висловлювали віру, що визнання воїнів 2-ої світової війни учасниками боротьби за незалежність України українською владою неминуче.

Головну доповідь прочитав д-**р Тарас Кузьо**, науковий резидент у Центрі російських та европейських студій та професор-ад'юнкт Департаменту політичних наук Торонтського університету. (Див. ст. 6).

Нагороджено Золотим хрестом за особливі заслуги побратимів **Євгена Кострубу, Романа Тицького** та посмертно **Мирослава Манорика.**

Телепрограми „Контакт" і „Світогляд" показали перебіг бенкету на телеекранах.

Відзначення 60-ліття створення Української дивізії пройшло з належною пошаною української громадськости й засвідчило, що її вояки записали в історії визвольних змагань свою визначну сторінку.

Роман КОЛІСНИК

ПОДЯКА

Крайова Управа Братства кол. вояків 1-ої Української дивізії
Української Національної Армії Канади
складає найщирішу подяку
власникам друкарні „Тризуб"
Оксані і Орестові Пуцакам та її матері Лідії Струк
за безплатне надрукування квитків та кольорової програмки
на святковий бенкет у Торонті для відзначення
60-ї річниці з дня створення Української дивізії „Галичина".
З побажаннями найкращого успіху
остаємося з глибокою пошаною.

За Крайову Управу:
Корнило Когутяк–секретар Лев Бабій–голова

ІВАНО-ФРАНКІВСЬК

В неділю, 8 червня, ми провели урочисту академію присвячену 60-річчю Дивізії з великим концертом. Свято відбулося в історичній залі, де у 1919 р. проголошено Злуку із УНР. Цим разом нам посприяв міський голова п. Зіновій Шкутяк (цей самий, що не підписав широковідоме рішення міської Ради про визнання ветеранів дивізії „Галичина" борцями за волю України). Ми змогли залучити відомі мистецькі ансамблі, серед них ансамбль „Черемош", керівник якого місцевий композитор Богдан Юрків створив мелодію дивізійного маршу автора Стефанишина. З цим маршем та іншими дивізійними і стрілецькими піснями 19 липня у Львові знову виступив „Черемош". В Івано-Франківську заля була заповнена глядачами, на що звернули увагу навіть владні структури міста.

Як і кожного року, Станиця брала участь у походах до стрілецьких могил і могил у Дем'яновому Лазі, де в 1941 р. енкаведисти розстріляли сотні українських патріотів.

24 серпня ми святкували День незалежности, на якому єдині дивізійники одні представляли ветеранів минулої війни і новий заступник голови Облдержадміністрації п. М. Пилип'юк згадав також нас, звертаючись: „Шановні ветерани Визвольних змагань..." Також у Львові у своїх зверненнях влада не згадує ОУН-УПА (про дивізійників старалися не згадувати, а почали звертатися: „Ветерани Визвольних змагань").

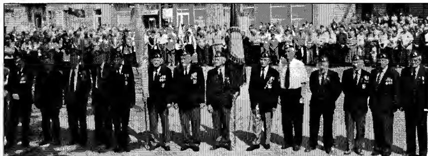

Члени Ів.-Франківської Станиці Б-ва на святі державности. Зліва: І. Пилипів, П. Мартинюк, В. Гриньків, Р. Радловський, Д. Марусяк, Е. Мигас, В. Малкош, М. Литвак, М. Мулик, В. Герула, Е. Павлюк, А. Стернюк, З. Вовчук, В. Магас.

Володимир МАЛКОШ

Петро САВАРИН

ВІДЗНАЧЕННЯ В ЕДМОНТОНІ

У другому числі „Вістей комбатанта" за 2003 рік є „Звернення" Президії Світового Конґресу Українців з нагоди 60-их роковин постання Дивізії „Галичина", в якій між іншим пишеться: „У пекельній битві під Бродами, з переважаючими силами ворога Дивізія засвідчила перед цілим світом, що за ідеал–Суверенна і Незалежна Україна, який передається з покоління у покоління, будуть боротись аж до перемоги, яку здійснив український народ 1991 року".

Бо що відзначити 60-річчя Дивізії „Ґаличина" годиться–немає найменшого сумніву. Насамперед–ми ж її колишні члени, і якщо ми не відзначимо, то хто відзначить? По-друге, хто, як не ми, побратими, згадає тисячі тих, які загинули під Бродами, пізніше в УПА чи на засланні в совєтських ГУЛАҐах? Воля ціни не має, але не має ціни теж людське життя, яке вони свідомо і добровільно віддали за суверенність і незалежність України. По-третє, тисячі, сотні тисяч, мільйони, які віддали за Українську державу своє життя, так і не дочекалися побачити Україну вільною і незалежною, а ми дочекалися. Боже Провидіння нас, нехай і далеко від рідної землі, але зберегло при житті. Мало того, ми дочекалися незалежної України свідомі того, що й ми причинилися до її незалежности. А це чи не найбільше щастя! Яка б вона, та наша Україна, тимчасово не була–але вона Є, на всіх картах світу Є.

Звичайно, ми вимріяли її інакшою, і нам доводиться переживати її труднощами: політичними, соціяльними, економічними, релігійними, культурними. Але на світі є понад 4 тисячі мов, що означає, що є понад 4 тисячі окремих народів, а незалежних держав є всього трохи більше як дві сотні. І між ними–Україна. Де тисячі інших народів? Де, наприклад, вільна Чечня, Курдистан, Палестина?

Цього року ми теж відзначаємо 70-річчя Голодомору–справжнього Ґеноциду, що забрав життя 7-10 мільйонів наших людей і фактично зламав хребет українській нації. Коли додати до жертв голодомору 6 мільйонів українських громадян, які загинули у боротьбі з нацистськими наїзниками в лавах Червоної армії, та партизан, то немає сумніву, що право на свободу і незалежність Україна здобула колосальними жертвами! Точно так, як казав Симон Петлюра: „Шлях звільнення кожної нації густо кропиться кров'ю".

Дивізійників уряд України досі не визнає, мовляв–вони воювали за Гітлера. Якщо так, то за кого воювали українці в Червоній армії, як не за „родіну і Сталіна", за ще більше поневолення і експлуата-

цію України, за русифікацію? Ми знаємо, вони були змушені воювати, часто гнані, без вишколу і зброї, як вівці, на гарматнє м'ясо. Дивізія і УПА–це важливі підрозділи нашого народу у боротьбі за свою незалежність. Якби Дивізії не було, уявляєте, яку б „спалену землю" залишили німці? А так–завдяки Дивізії майже 100 000 чоловік виїхало у вільний світ і уникнуло страшного поневолення, а то й заслання чи смерти. І там, у цьому вільному світі, вони стали голосити правду про Україну.

Учасники відзначення в Едмонтоні.

Повертаючись до теми, спробую тепер відповісти на питання, як нам найкраще вшанувати 60-річчя постання Дивізії? Ми ж у Канаді, на схилі життя–більшість з нас уже відійшла у засвіти!–а Україна за океаном. На мою думку, одним реченням кажучи, ми найкраще вшануємо цю річницю, коли допоможемо Україні закріпити свою українську державність там і збережемо свою українську спадщину тут, у Канаді. Як знаємо, Україна потребує всілякої допомоги. Колоніяльної психіки не легко позбутися, як і не легко навчитися демократії та господарности. Мільйони виїздять за кордон у пошуках праці. Мусять. Багато там і залишиться, але й багато повернеться додому, вже зі знанням-досвідом, як живуть і працюють їхні народи, і заведе нові порядки в Україні. Врешті, час іде, підростає нове покоління, і якраз тому поколінню нам треба допомогти. Точніше–треба його одягти, післати до школи, лікувати, навчити мов. Ось що нам треба робити. Наприклад, в Едмонтоні д-р Ігор Ґаук керує медичним проєктом в Україні „Освіта", д-р Роман Петришин через Ґрент МекЮен коледж, а д-р Зенон Когут через КІУС–теж мають там різні проєкти. Допоможімо фінансово їм. Можна далі допомагати й Києво-Могилянській та Острозькій ак-

деміям (це тепер університети), а зокрема–дітям наших рідних, де б вони не жили, бо за науку тепер там треба теж платити.

Коли ж ідеться про збереження української мови і спадщини тут, то поле для нашої жертвенности і помочі, мабуть, тяжче і ще більше. Асиміляція, мішані подружжя, зокрема, безпощадні. Але є ще українські церкви, двомовні і рідні школи, згаданий КІУС, ССУК, КФУС, Шевченківська Фундація, КУК та інші громадські організації, танцювальні групи, хори–і всі вони потребують членства, а як не членства–то фінансів. Податковий уряд подав, що у 2000-му році альбертці в середньому пожертвували на харитативні цілі по $570.00. Нехай кожен з нас запитає себе: а скільки я даю? А чи лишаю я дещо на українські цілі у своєму заповіті? Чи передплачую ще українські газети, купую українські книжки, ходжу до своєї церкви та на різні імпрези?

Українство в Канаді не можна буде втримати самими словами. Українська культура, духовність, наука–потребують гроша. Передати нашу мову нашим дітям і внукам–наш моральний обов'язок. Бо „якщо не ми–то хто?" Нам треба, якщо не спомини, то принаймні лишити нашим нащадкам наш „родовід", імена і прізвища нашої мами і тата, діда й баби і т. д., звідки походимо, що робили в житті і де жили. Напишімо, поки ще живемо. Бо інакше–навіть наші рідні діти не зможуть колись сказати, якого вони роду.

Наприкінці скажу: відзначаючи 60-річчя Дивізії „Галичина" та 59-річчя боїв під Бродами і схиляючи наші голови у пошані тих побратимів, що віддали за незалежність і суверенність України своє життя, не забуваймо далі допомагати Україні закріплювати свою державність там, на рідних землях, і зберігати українську мову, мистецтво і культуру тут, у багатокультурній Канаді, бо тільки таке відзначення є гідне вільної людини, українця-патріота. Хай нашому роду не буде переводу.

ВІДЗНАЧЕННЯ 60-ЛІТТЯ СТВОРЕННЯ ДИВІЗІЇ „ГАЛИЧИНА" В АРҐЕНТИНІ

Наше Братство відзначило 27 липня 2003 р. в УКК цю величаву річницю. Наш капелян о. д-р Л. Ґлинка відправив Богослуження й Панахиду за всіх поляглих в різних боях і померлих в Арґентині наших побратимів. При вході до Катедри четверо пластунів причіпляли відзнаки, виготовлені на це відзначення. Після Служби Божої секретар Б-ва Іван Сверлик прочитав список померлих на терені Арґентини, відтак відправа Панахиди, по закінченню якої перейшли до салюну при Катедрі, де відбувся акт відзначення річниці.

Довголітній голова Братства Степан Тавридзький в кількох словах почав програму. На його пропозицію присутні хвилиною мовчанки вшанували пам'ять впавших у боях і померлих в Арґентині. Секретар Братства Іван Сверлик прочитав короткий нарис про Дивізію. Д-р Михайло Василик подав короткий нарис про Юнаків протиповітряної оборони. На закінчення відспівали національний гимн. Присутність, як в Катедрі, так і в салюні нашого громадянства була чисельна.

Осип Ткачук
Голова

Іван Сверлик
Секретар

Колишні вояки 1-ої Української Дивізії УНА, котрі померли в Аргентині

Балащук Іван
Баран Денис
Баранюк Петро
Беднаж Володимир
Безус Дмитро
Білусяк Михайло
Бойко Василь
Буда Григорій
Бугайчук Іван
Буцяк Михайло
Бурак Володимир
Ваврик Богдан
Василик Михайло
Вітошинський Борис
Вридник Роман
Ґалатьо Осип
Ґлинський Олекса
Гривнак Теодор
Григораш Іван
Гринішак Микола
Ґуменюк Михайло
Ґалеґа Іван
Ґамба Іван
Ґерсон Зенон
Девлад Олекса
Дикий Ярослав
Дідух Михайло
Дмитрів Володимир
Дуда Евген
Дяків Володимир
Желінка Микола
Жук Михайло
Жупник Василь
Каспрук Василь
Каплун Володимир
Квасній Любомир
Кінах Іван
Косюк Василь
Костюк Володимир
Кривешко Володимир
Кропельницький Ярослав
інж. Куціль Василь
Литвинович Богдан
Максимець Антін
Максимів Василь
Максимів Іван
Мариняк Константин
Мариняк Іван
Марущак Сафрон
Мельник Михайло
Назарик Ярослав
Оленяк Іван
д-р Пагута Володимир
Петришин Мирон
д-р Рибак Евген
Свяк Едвард
Савчин Осип
мґр. Стефанович Степан
Сухар Іван
Фесолович Маркіян
Фесолович Яромир
Шулупата Володимир
о. Ященко Петро

НА ЧЕСТЬ ЮВІЛЕЮ В ЗАЛІЩИКАХ, УКРАЇНА

З ініціятиви Заліщицького районного краєзнавчого музею на базі Заліщицького аграрного коледжу НАУ в читальній залі проведено конференцію, присвячену 60-річчю створення дивізії „Галичина". На ній виступили Петро Руснак–заступник директора коледжу по виховній роботі, Василь Олійник–директор районного краєзнавчого музею, Михайло Сопилюк–викладач коледжу і Мирослава Зайко–лектриса.

Виступає директор музею Василь Олійник

Виступаючі говорили про причини формування дивізії, про її бойовий шлях та вагому культурно-освітню працю колишніх дивізійників в діяспорі. Присутні ділилися спогадами про комбатантів дивізії Василя Веригу з Колодрібки (читаючи його книги), що проживає в Канаді, про Івана Калчака з Заліщиків, нині жителя США.

Українська дивізія „Галичина" мала стати збройним зав'язком української народної армії, завданням якої було відновлення і скріплення незалежної держави.

Присутні на конференції студенти аграрного коледжу з цікавістю оглянули книжкову виставку, організовану краєзнавчим музеєм і бібліотекою коледжу.

Ганна ОЛІЙНИК
науковий працівник музею

ПРОПАМ'ЯТНІ КОНВЕРТ І КАРТКА

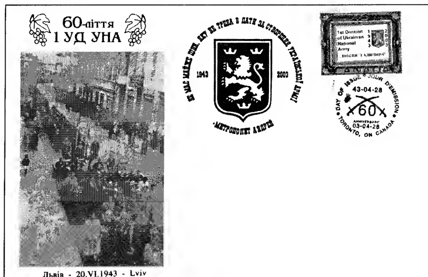

З нагоди 60-ліття проголошення творення 1 УД УНА Головна Управа Братства видала пропам'ятний конверт і поштову картку як першоднівку (first day cover) з наліпкою на канадській марці, яка є леґальною оплатою листа, висиланого у Канаді, та з відповідною доплатою листів за кордон. Повний комплект (1 конверт, 1 картка, 2 марки і погашення першоднівки) продається за 6 канадських долярів або 5 американських долярів. До замовлення проситься додати на поштову оплату (порто) 48 центів у Канаді, 65 центів–США, 1,25 доляра–Европа й Австралія.

Дохід з розпродажі призначений для хворих і потребуючих ветеранів 1-ої УД УНА і Юнацтва протилетунської оборои в Україні. Замовляти:

Myron Holowaty, 29 Crendon Dr., Toronto, ON. M9C3G6, Canada

ВІДЗНАЧЕННЯ 60-РІЧЧЯ ДИВІЗІЇ У ШТУТТҐАРТІ

Місцеві дивізійники, під проводом заступника голови Крайової Управи Олександра Світлика, відзначили 60-річчя Дивізії участю у св. Літургії з панахидою, яку відслужив о. декан Роман Врущак; у змістовній проповіді підкреслив зорганізованість і громадську активність дивізійників Штуттґарщини. В Богослуженні взяли чисельну участь українці Штуттґарту.

Б. Ш.

Петро ГРИЦАК

НОВІ РЕВЕЛЯЦІЇ ПРО ОРИҐІНАЛЬНІСТЬ „СЛОВА О ПОЛКУ”

Про авторство й докладний час написання таких важливих творів всесвітньої літератури, як наприклад, Гомерова „Іліяда”, завжди бували сумніви. Тому не вийнятком є певні контроверсії відносно авторства „Слова о Полку”, та обставини серед яких те „Слово” дійшло до відома широкої публіки. Якраз тепер проходить 200-річчя мнимого відкриття старовинного рукопису „Слово о Полку”, описаного, як загально припускали, якимось очевидцем тих подій, ще у XII столітті.

Тому що ориґінал „Слова” загубився в досить загадкових обставинах, від самого початку були сумніви про автентичність рукопису–були голоси за і проти. Тепер додав ще й свою опінію до тої контроверсії новий дослідник „Слова”, проф. Едвард Л. Кінан, випускник Гарвардського університету, сам по фаху історик і дослідник східноевропейських справ[1]. Він твердить, що той ніби відносно недавно „віднайдений” рукопис „Слова” є властиво тільки примітивним фальсифікатом, з руки (на його думку) причетних до того двох осіб–росіянина Ф. К. Калайдовича та чеського єзуїта-каноніка Йосипа Добровського–які потрапили це все якось самі вчинити, будучи влстиво умовохворими!

Тут проф. Кінан наводить у своїй статті те, що він уважає за „документальні дані”, що „Слово” це є властиво твір того чеського каноніка, який перед тим начитався „Задонщини” й деяких інших старовинних рукописів з тих часів, у той спосіб опанувавши староруську мову. „Задонщина” це є рукопис XV століття, що описує подібні події як „Слово”, й дехто уважає „Задонщину” пляґіятом „Слова”. Потім Добровський, перебуваючи у стані схізофренічного божевілля (підчеркує Кінан), а також керуючися певними австрофільськими симпатіями, сам потрапив скомпонувати ніби автентичний рукопис-манускрипт „Слова”. Ідею про дуже скомпліковані деталі зникнення ориґіналу самого рукопису „Слова” мав потім видумати вищезгаданий Калайдович. Австрофільські симпатії Добровського в його версії „Слова” бачить Кінан у згадках, що „русичі висилали судна-кораблі до Дунаю”, й тим подібні їх контакти з тим реґіоном, у чому ніби була заінтересована Австрія при кінці XVIII ст. Кінан зовсім не розуміє, що після того, як половці відтяли для

тодішньої української держави доступ до Чорного моря рікою Дніпром, „русичі" були заінтересовані іншими дорогами до моря. Одною із них була ріка Дунай, де навіть було тоді місто „Новий Ґалич", тобто сьогоднішний румунський Ґалац.

Фраза, що Ярослав Осмомисл „стріляєш ти з отчого золотого стола салтанів за землями" (рядки 130-132) манускрипту, має, згідно із Кінаном, означати, що Осмомисл стріляв „з альтани". Слово „альтана" дісталося до чеської мови через німецьку, десь у XV чи XVI ст. та напевне не існувало у староруській мові XII ст., тобто правдивого оригіналу „Слова". Цей факт уважає Кінан ніби головним доказом (серйозно!), що оригінальний „зникнений" манускрипт „Слова" не постав у XII ст., а значно пізніше, як фальсифікат каноніка Добровського. Не бере до уваги, що як би Добровський дійсно те все видумав, то міг би вибрати для Осмомисла якусь більше правдоподібну для воєнних дій споруду, а не „альтану", згадану вище, для стріляння на ворогів Руси. Далі, Кінан твердить, що „Слово" „містить безліч богемізмів, каламбурів та клясицизмів, фальшивих і справжніх", як і деякі інші макаронізми, які „підтверджують авторство Добровського".

Хоч можна дійсно прийняти, що в дусі тоді (на зламі XVIII і XIX століть) пануючого романтизму і слов'янофільства знайшлося якихось „двох божевільних", щоб таки видумати псевдодокументальну й відносно легку до прийняття версію „Слова". Але тяжко повірити, щоб у таких умовинах могли постати такі високоліричні перлини „Слова", як відомий „Плач Ярославни", ліричний епізод, на який звернув свою увагу другий відомий поет–найкращий, якого маємо–Тарас Шевченко. Він, 143 роки тому, написав два гарних вірші на ту тему, цілком у дусі „Слова"[2]. Тому можемо подякувати проф. Кінанові за його ерудицію, велику пильність, і старання–що він так докладно простудіював обставини постання манускрипту „Слова" та версії його „зникнення", але тяжко прийняти як достовірний вислід його студій, що це був тільки примітивний фальсифікат.

Не можна цілком оминути увагою тверджень проф. Кінана про „австрофільські симпатії" Добровського. Це тому, що сьогодні багато (як не більшість) американських дослідників східноевропейських справ, зараз там, де мають щось неґативного до сказання (тут, що мнимий манускрипт був тільки фальсифікатом), знаходять якісь австрофільські чи германофільські симпатії чи потягнення. Темні місця чи якісь явні помилки манускрипту можна також пояснити ненавмисними помилками чи навіть особистими додатками переписувачів оригіналу, і радше є потвердженням його оригінальности–чому мав

би сам Добровський це робити? Хоча проф. Кінан має внедовзі видати навіть книжку про „Слово" і є твердо переконаний, на його думку, високо позитивним вислідом своєї праці, можна вже сьогодні ствердити, що головний його арґумент про „Слово", як тільки фіґмент уяви чеського каноніка-єзуїта Й. Добровського, тільки через ужиток неіснуючого у староруській мові слова „альтана", є не до прийняття. Це тим більше, що саме слово „альтана" не існувало в псевдооригінальному манускрипті в такій формі, а є скомбіноване з іншої фрази, „стріляєш... салтани за землями", згаданої вище. Також тяжко є прийняти філософування проф. Кінана про мнимі „австрофільські" симпатії автора чи авторів „Слова", як свого роду доказ неавтентичности манускрипту. Зате, без жодних застережень, можна прийняти завваження його про всякі неточності, помилки й темні місця в тому манускрипті, й тут, правдоподібно, лежить головна ориґінальність його праці, як додаток до більше як 700 на ту тему (за і проти) тепер уже існуючих[3] .

Але наслідки тої діяльности бачимо вже сьогодні. У своїх „Споминах" мій добрий знайомий Р. Волчук пише, згадуючи свої гімназійні часи у 30-их роках у Львові, ось що: „Прикро було би йому (тобто його професорові) довідатися, що „Слово"–це романтична підробка, і навіть не для нас зроблена в кінці XVIII ст., слідом за „Піснями Осіяна", щоби піднести патріотичні почування..."

Стаття Кінана є надрукована у місячнику „Критика", який виходить у Києві, під редакцією відомого проф. Ю. Грабовича. Наголовок статті говорить сам за себе, підкреслюючи епізод „стріляння у султанів" Ярославом, князем галицьким–що є центральною ідеєю у „розоблаченні" підозрілого манускрипту „Слова" проф. Кінаном[4].

Цитований приклад з Р. Волчуком показує, як сьогодні легко дають себе переконати навіть високоосвічені, виховані в українському патріотичному дусі, наші земляки, псевдонауковою писаниною лю-

дей, які почувають себе політичними й культурними гегемонами. Вони вживають таких ненаукових засобів, як називати їм не цілком симпатичних попередніх дослідників попросту–вар'ятами; відкривають „приховане" ґермано- чи австрофільство, та уживають сумнівної вартости гру слів, як свій головний арґумент. Не беруть до уваги, що невдалий похід Ігоря був спробою захистити Україну та навіть цілу Европу від знищення ворожою навалою (як показали татарські напади яких 40 років пізніше), як свого роду передмуря християнства. Була це на ті часи велика подія, яка могла викликати охоту до її описання тодішніми ще живими активними сучасниками. Опис тих подій в оригінальній формі міг затратитися, але також міг якось, хоч частково, пережити часте переписування та нищення поодиноких копій ворожою активністю, пожарами чи навіть людським недбальством. Подумаймо про недавні події в Багдаді (квітень 2003), де через недогляд було знищено багато оригінальних документів, які до того часу перетривали цілі тисячоліття.

Література:

1. Едвард Л. Кінан: *Слово про те, як Ярослав, князь галицький, у султанів стріляв.* „Критика", грудень 2000, ст. 5-7.

2. Т. Шевченко: *Повне видання творів Тараса Шевченка.* Вид. М. Денисюка, Чікаґо 1962, ст. 89-93.

3. В. Кубійович (гол. ред.): *Енциклопедія Українознавства,* том 8. Вид. „Молоде життя", Париж–Нью-Йорк 1976, ст. 2902-2903.

4. Роман Волчук: *Спомини з передвоєнного Львова та воєнного Відня.* „Критика", Київ 2002, ст. 48.

НА КРУТИЗНІ ЖИТТЄВОЇ ДОРОГИ

До 80-річчя з Дня народження письменника Романа Колісника

Тернопільська земля завжди була щедрою на таланти, дала Україні чимало визначних культурних діячів, письменників, вчених, патріотів і провідників нації. Доля не милувала їх. Одні загинули в казематах Берези Картузької, інші під палицями несамовитих пацифістів, а треті, коли прийшли „визволителі"–у неохопних просторах сибірів і соловків.

Поневолена Україна потребувала героїв: одні присягали на зброї, інші за зброю обирали слово. До тих, хто в грізний час узяв в руки зброю, а в мирний час словом утверджував правду і справедливість на землі, належить Роман Колісник. Майбутній письменник народився в селі Товстенькому на Тернопільщині. Час, у який йому судилося жити, випав складний і суперечливий, по вінця сповнений трагічних подій і соціяльно-вибухових процесів.

Шкільну науку розпочав Роман Колісник у рідному селі, а згодом навчався у Чортківській гімназії, яку закінчив тільки 1943 року, коли війна охопила уже майже всю Европу. Свою активну життєву позицію засвідчив тим, що вступив в українську дивізію „Галичина" і пройшов з нею великий шлях від України до Австрії. Про ці трагічні, повні злигоднів і важких випробувань часи він розповів у повісті „Останній постріл". І хоча цей твір носить виключно художній характер і автор наголошує, що всі персонажі вигадані і шукати подібності між ними і реальними особами не варто, все ж тут знаходимо чимало документальних фактів. Це не тільки військові звернення, які наводить автор, достовірність маршруту, а й та, за словами Романа Федоріва, „жахлива правда війни з її нелюдяністю, з її маршами, атаками, смертями, отупінням, окопними вошами".

Після війни письменник еміґрував з Німеччини до Австралії, а потім назавжди оселився в Канаді.

У 1982 році вийшла друком перша книга письменника–„Довкола світу", 1986 року власним коштом він видав збірку гуморесок і фейлетонів під назвою „Тяжко бути політичним еміґрантом", а 1989 року–повість „Останній постріл". Ці книги не пройшли не поміченими читачами і критиками. Досить сказати, що повість була відзначена на літературному конкурсі ім. Лесі та Петра Ковалевих Союзу Українок Америки. Через десять років, уже в незалежній Україні її перевидало відоме львівське видавництво „Червона калина".

Менше усього думав Роман Колісник про власне визнання, коли брався за письменницьку працю. Він добре розумів, що коли не відтворить на папері того, що пережив, і що випало на долю його покоління, то це просто кане в небуття і стане непоправною та невідшкодованою втратою. Так з'явилися друком його перші книги. А згодом під його пером народилася ґрунтовна наукова розвідка „Військова Управа та Українська дивізія „Галичина", яку видало Наукове Товариство ім. Т. Шевченка у Канаді 1990 року. Ще перед тим письменник переклав з німецької мови спогади майора Вольфа-Дітріха Гайке–начальника оперативного відділу штабу УД–під редакцією проф. Володимира Кубійовича. Він також підготовив примітки до цього видання, що вийшло 1972 року в Торонті у серії бібліотеки НТШ п. н. „Українська дивізія „Галичина"–історія вишколу й бойових дій. Саме ця книга стала основою історії Української дивізії.

Але чи не найбільш яскраво і самобутньо проявив себе літературний хист Колісника в гумористично-сатиричних жанрах. Протягом десяти років творчої праці з'явилися друком три його збірки: „Тяжко бути політичним еміґрантом" (під псевдонімом Walter Cap, 1986), „Найкращі хлопці з Дивізії" (1993), „Від Адама до Леоніда II" (1996).

У співпраці з доктором М. Малецьким написано фундаментальну розвідку про українську дивізію, що увійшла в „Історію українського війська 1917-1995 рр." (ст. 696-750), яке подарувало читачам львівське видавництво „Світ" 1996 року.

Фейлетони, гуморески, репортажі і нариси Романа Колісника публікувалися у численних часописах і журналах Північної Америки, а після проголошення незалежності–і в Україні. Найчастіше письменник послуговувався псевдонімами–Денис Депутат, Іван Кооперативний, Ро-Ко, Walter Cap та іншими.

1991 року митець отримав Certificate of Recognition (признання) за фейлетони від федерального державного міністра багатокультурности і громадянства Gerry Welner. 1995 року його нагородили Шевченківською медаллю Конґресу українців Канади.

2003 року письменник видав етапну в своєму творчому житті книгу спогадів „Машерують добровольці...", в якій детально розповів про свої воєнні дороги під час Другої світової війни. Ці спогади написані правдиво й хвилююче, вони вражають достовірністю фактів і подробиць, тут багато сцен, які глибоко вражають душу, авторові вдалося яскраво змалювати жорстоке обличчя війни. Тож не випадково книга отримала широкий читацький резонанс, її з

Веселих Свят Різдва Христового та щасливого Нового Року!

Українському вояцтву, їх родинам, усій українській спільноті та побратимам нашої Станиці

пересилає

УПРАВА СТАНИЦІ БРАТСТВА КОЛ. ВОЯКІВ 1-ої УД УНА

в Ст. Кетеринс, Канада

Христос Родився!

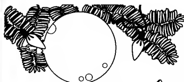

З нагоди Різдва Христового та щасливого Нового 2004 Року

найщиріші побажання українському народові в Україні і поза нею, українським церковним Ієрархам, проводам українських організацій, а зокрема проводам комбатантських організацій та всьому братському членству

бажає

КРАЙОВА УПРАВА
БРАТСТВА КОЛ. ВОЯКІВ 1-ої УД УНА в КАНАДІ

Веселих Свят Різдва Христового та щасливого Нового Року!

Українському вояцтву, їх родинам, усій українській спільноті та побратимам нашої Станиці

пересилає

УПРАВА СТАНИЦІ БРАТСТВА КОЛ. ВОЯКІВ
1-ої УД УНА
в Калґари, Канада

цікавістю і користю прочитали для себе сотні молодих людей.

Нині Роман Колісник–член Національної спілки письменників України. Його твори з'являються друком в багатьох часописах.

Творчість Романа Колісника, як і багатьох інших діяспорних мистців, повертається на рідну землю. Це щасливий час злиття двох колій розвитку української літератури, які стільки років летіли у світи врозтіч.

Колісник приходить до нас то веселоусміхнений, життєрадісно-оптимістичний, то замислено-журний і навіть трагічний. Він різний і багатогранний. Це одна з найхарактерніших прикмет його творчого обдарування. І нам ще належиться звикнути до його письма, як до спонтанно-непередбачуваного, і великою мірою, стихійного.

Він людина винятково обдарована і сила його таланту не може не захоплювати, хоча б тому, що вибухнула вона у віці поважному, солідному, коли більшість письменників уже поволі згортають свої творчі крила.

Місце Романа Колісника у поважному ряду першокласних імен письменників української еміґраційної літератури–чільне і заслужено почесне. Таким воно є сьогодні, таким і залишиться в історії еміґраційної літератури.

Петро СОРОКА, *письменник*
(„Подільське слово")

Д-р Б. ШУХЕВИЧ

УКРАЇНЦІ-ДИВІЗІЙНИКИ–СТУДЕНТИ В ІРЛЯНДІЇ

Покійний О. Сокольський кілька років тому висловив бажання зустрінутись зі мною та довідатись від мене дещо про студентів, бувших дивізійників, які студіювали в Ірляндії. Він мав намір написати статтю, щоб про них „залишилась якась згадка в історії". Я був один із тих студентів. На жаль, нам не довелось зустрітись.

Після минулорічного побуту у Львові, особливо після відвідин Дивізійного музею, мені пригадалась думка О. Соколовського, і я це роблю тепер.

Полонені дивізійники, які від 1945 року перебували в полоні в Італії, були перевезені до Англії в 1947 році. Там були розміщені у різних частинах Англії та Шотляндії, де дальше перебували в „гостелях полонених" та працювали у сільському господарстві. Їх почали звільняти з полону в 1948 році.

Я остаточно попав до лікарні полонених в околиці міста Ілсвіч у східній Англії, де мене приділили до медичної ляборaторії як техніка-асистента. Досвід, що я набув став, мені дуже вартісним

пізніше. Там працювали також дивізійні лікарі–д-р Роздільський, д-р Сохоцький та д-р Рак.

Одного дня в грудні 1948 року мене та мого приятеля Любомира Кузя покликали до англійського коменданта табору-лікарні. Він нас повідомив, що наступного дня ми оба будемо перевезені до Лондону під проводом англійського підстаршини та передані під опіку Союзу Українців у Великій Британії. Нам, очевидно, було відомо, що цей союз постав завдяки праці сотника Канадського летунства Богдана Панчука. Ми його знали ще з часів нашого перебування в Італії. Ми не знали в чому справа, але сподівались, що це був добрий знак.

В Лондоні урядовці СУБу дали нам по кілька фунтів, за які ми купили цивільний одяг. Тут ми також зустріли наших товаришів, яких звільнено з полону вчасніше. Було їх чотири: Осип Турко, Петро Безносюк–оба були перекладачами в таборі в Мірамаре, Микола Оглюк–комендант Куреня молоді та Зенон Костельник.

Наступного дня ми дістали в канцелярії СУБу квитки на поїзд та корабель, і увечорі слідуючого дня опинились в столиці Ірляндії–Дубліні. Нас стрінув помічник єпископа з міста Ґолвей. Це невелике університетське місто в західній Ірляндії на побережжі Атлянтичного океану, де ми стали студентами університету у Ґолвей, який був частиною Національного університету Ірляндії. Нас приняли з щирою гостинністю. Ми мали авдієнцію з єпископом міста Ґолвей. Він нас повідомив, що наші стипендії були з фондів, зібраних українцями-еміґрантами Канади, здається, адміністрованими міжнародною організацією „Обра католіка". Ці стипендії ми дістали завдяки старанням українського єпископа в Римі. Ми попросили єпископа, щоб він займався дальшою адміністрацією стипендійних фондів підчас наших студій. Як пізніше виявилось це було дуже мудре і важливе рішення. (Друга можливість була розподілити стипендійні гроші поміж нами).

Приємною вісткою був також факт, що сенат університету рішив звільнити нас від оплати („туішен фі"). Виглядає, що це був одинокий раз, що так сталося. Всі інші студенти–ірляндці та чужинці–мусили платити за навчання. Виглядало, що наші стипендії були доволі малі.

Л. Кузь закінчив був у Львові другий рік медицини на т. зв. „Фахових курсах" перед виїздом на військовий вишкіл в Дивізію в 1943 році. Я закінчив лише один семестр на цих же курсах.

В 1941 році німецька адміністрація відкрила заклад вищої фахової освіти. Їх називали „Фах Курсен", які були на університетському

Зліва: П. Безносюк, М.Оглюк, Л. Кузь і Б. Шухевич. Ґолвей, Ірляндія.

рівні. Так у Львові був відкритий факультет медицини, ветеринарії, аґрономії, політехніки та фармацевтики. Як пригадую, гуманітарних факультетів не було.

Л. Кузя і мене прийняли на перший рік медицини з тим, що я мусив здати іспит по біохемії при кінці навчального року. Від Кузя того не вимагали. Безносюк вступив на „саєнс" з хемією як спеціяльність, Оглюк пішов на факультет торгівлі-економіки, а Турко і Костельник вивчали англійську, німецьку та французьку мови.

Турко, який був нашим репрезентантом (споксменом), Безносюк та Костельник вже добре володіли англійською мовою; решта ще спочатку трохи „калічила". За ініціятивою Оглюка ми навіть заснували „Українську студентську громаду", яка мала зв'язок з Союзом Українців у Великій Британії. (Діставали „Українську Думку").

Ми всі успішно здавали всі іспити. Якось навіть знайшли час на розвагу, беручи участь у суботних забавах-танцях та в деяких родах спорту.

Підчас літніх вакацій ми звичайно їздили до Англії, де працювали на городах та полях в часі жнив. Очевидно, ми працювали нелеґально. В такий споеіб заробляли на взуття, одяг та на дрібні видатки. Стипендія покривала мешкання та харчі підчас навчального року.

В 1950 чи 1951 році до нас долучився ще один українець-дивізійник, який прибув з Лондону–Дмитро Бартків. Він, здається, дістав стипендію від СУБу. Вписався на економічні науки, які закінчив ступенем маґістра.

Турко, Безносюк, Костельник та Оглюк захистили свій бакалавреат в 1951 році. (Їхні студії тривали три роки. Студії медицини тривали п'ять років.) Останні два роки ми мусили провести в Дубліні. Єпископ у Ґолвей нас повідомив, що стипендійні фонди вичерпались. Тому він написав до Риму (не знаю до кого) прохання, щоб йому ласкаво дабавили відповідну суму грошей, яка дала б нам двом змогу завершити наші студії. Так і сталося. Ми оба покінчили факультет медицини в 1953 році. Кузь з відзначенням.

Про дальшу долю цих дивізійників-студентів у Ірляндії я знаю менше.

Л. Кузь провів якийсь час у Англії (здається, в Ліверпулі) як резидент-лікар та скоро переїхав до США, де він мав племінників. Виглядає, що він закінчив спеціялізацію по генекології та поселився в Мінеаполіс чи Ст. Пол в Мінесота. Ми якось не тримали зв'язку.

М. Оглюк також швидко переїхав до США, де помер 1991 р.

З. Костельник вернувся до Англіїі і проживає в Лондоні. Там живе його брат Іреней, також дивізійник.

О. Турко дістав працю в північній Ірляндії та по короткому часі еміґрував до Канади. Поселився в Торонто, де працював учителем, директором та інспектором середньої школи („гайскул"). Помер в 1996 році.

П. Безносюк працював у Ґолвей як інженер-хемік в ляборaторії фарб. По короткому часі переїхав до Англії та дальше працював у своїй спеціяльности, пізніше в Німеччині, Італії та Туреччині. Живе в Лондоні, але багато часу проводить у Анкара–Туреччина.

Д. Бартків повернувся до Лондону. Працював у бібліотеці Лондонського університету–школа славістичних та східно-европейських студій–українсько-російський відділ. Помер в грудні 2002 року в Лондоні.

По закінченні студій я працював у різних лікарнях у Англії та Ірляндії, де спеціялізувався в загальній, травматологічній та ортопедичній хірургії. Я захистив титул маґістра хірургії в Національному Університеті Ірляндії. Приїхав до Канади в 1960 році та поселився в столиці провінції Саскачевану–м. Regina. Захистив титул члена („феллов") Королівської Колеґії Хірургів Канади. Працював у приватній практиці як хірург ортопедичної та травматологічної хірургії до 1990 року.

До речі, про нас була опублікована доволі широка стаття в одному часописі у Ґолвей. На жаль, я не зберіг копію цього часопису.

Христос Родився!

Веселих Свят Різдва Христового
та щасливого Нового Року

всьому українському вояцтву, їх родинам,
усій українській діяспорі та в Україні
та побратимам нашої Станиці

бажає

УПРАВА СТАНИЦІ БРАТСТВА КОЛ. ВОЯКІВ 1-ої УД УНА

Нюарк, Н. Дж.

Христос Родився!

Веселих Свят Різдва Христового та щасливого Нового Року
всьому українському вояцтву, їх родинам, усій українській
спільноті та побратимам нашої Станиці

бажає

УПРАВА СТАНИЦІ БРАТСТВА КОЛ. ВОЯКІВ 1-ої УД УНА
в Гамільтоні, Канада

Радісних Свят Різдва Христового
та щасливого Нового Року

Членам Головної, Крайових і Станичних Управ
Братства кол. Вояків 1-ої Української Дивізії УНА,
всій дивізійній братії та їх родинам, комбатантам
усіх українських збройних формацій
та всій українській спільноті

бажає

СТАНИЦЯ БРАТСТВА
КОЛ. ВОЯКІВ 1-ої УД УНА
в Торонті, Канада

Роман ПАНКЕВИЧ

СПОСТЕРЕЖЕННЯ НЕДЕЛЕҐАТА

Як відомо, 18-21 серпня в Києві відбувся VIII з'їзд СКУ. Інформації про з'їзд СКУ предостатньо подано у всіх ЗМІ як в Україні так і поза її межами.

Ще напередодні з'їзду запахло скандалом у зв'язку з відмовою влади провести СКУ в так званому „Українському домі", не зважаючи на підписану угоду і оплачений аванс, під приводом ремонту, а хіба про нього не знали? СКУ відбувся в Домі учителя, який свідомі українці називають „Домом Центральної Ради". І хоч це мале приміщення не пристосоване для таких велелюдних зборів, добре, що так сталося. Адже „Дім Центральної Ради"–історична будівля в час, коли так званий „Український дім"–це колишній музей Леніна.

На урочистому відкритті СКУ делеґати і гості спостерігали цікаву картину. Коли презудент СКУ А. Лозинський запросив до президії В. Ющенка, заля вибухнула овацією, яка довго не вщухала. А коли після В. Ющенка був запрошений в президію віце-прем'єр з гуманітарних питань А. Табачник, то його зустріли прохолодно, рідкими оплесками.

Після молитви та благословення СКУ патріярхом Філаретом до слова запросили Табачника, який прочитав вітання від президента Л. Кучми та прем'єра В. Януковича. Вітання були стандартними. Але коли після Табачника слово було надано Ющенку, то його промова часто переривалася оплесками. Коли ж Ющенко заявив, що усі негаразди в Україні спричинені відсутністю української влади, то Табачник почервонів, як буряк.

Не зважаючи на запрошення на СКУ президента, прем'єра та голови ВР України, влада фактично проіґнорувала відкриття з'їзду. Крім А. Табачника, прибули лише представники різних міністерств та відомств низького ранґу.

Правда, телебачення показало, що після закінчення СКУ Лозинський та провідні діячі СКУ були прийняті прем'єром Януковичем та головою ВР В. Литвином. І хоч результати розмов не розголошувалися, то безумовно Лозинський підчас зустрічі з Литвином мусів торкнутися питання про визнання ВР Статусу закордонного українця. Це питання вже роками не вирішується у ВР. Прийняття відповідного рішення блокується лівими та проросійськими силами у ВР при мовчазній підтримці влади. Не секрет, що тепе-

рішній владі в Україні діяспора просто непотрібна. Адже це свідомі люди, які усе життя плекали українство і які незадоволені станом в Україні на 12 році незалежности.

СКУ, на який прибуло 200 делеґатів з західної діяспори, 100 з східної та 200 гостей від організацій з цілого світу, вперше проведений в Україні. Конґрес став історичною віхою у розвитку світового українства.

Богдан МАЦІВ

КОРОТКИЙ ЗВІТ З ПОЇЗДКИ В УКРАЇНУ

Від 18 до 21 серпня в Будинку Вчителя відбувалися сесії СКУ. Братство кол. вояків 1-ої УД УНА–репрезентували: Головну Управу–Богдан Маців, Крайову Управу Канади–д-р Василь Верига, Крайову Управу США–Петро Буняк.

Формально VIII Конґрес відкрили голова оргкомітету Марія Шкамбара та президент СКУ Аскольд Лозинський. Обрану ділову президію очолив голова Конґресу Українців Канади Евген Чолій.

20 серпня було відзначено 70-ту річницю голодомору 1932-33 років. Панахиду у Михайлівському Соборі відслужили патріярх УПЦ Філярет та патріярх ГКЦ Любомир Гузар.

На пропозицію Братства дивізійників медалею Володимира Великого нагодоржено д-ра Василя Веригу.

Я брав участь на сесії Комісії людських та громадянських прав під головуванням проф. Юрія Даревича. Там я подав наступну резолюцію:

„В імені Головної Управи Братства колишніх вояків 1-ої Української Дивізії Української Національної Армії просимо включити в резолюцію VIII Світового Конґресу Українців вимогу визнання Українською Державою колишніх вояків-ветеранів 1-ої УД УНА повноправними борцями за волю України під час II світової війни, і тим самим признати їм право на моральну і соціяльну підтримку держави."

У кінцевій резолюції Екзекутиви Світового Конґресу Українців була включена пропозиція, щоб уряд визнав колишніх вояків Української Національної Армії повноправними борцями за волю України.

На Конґресі був прийнятий новий Статут, в результаті–зменшена кількість представників у керівних органах.

На 5-річну каденцію СКУ очолив **Аскольд Лозинський**, до

Екзекутивного Комітету увійшли: 1-ий заступник голови–**Евген Чолій**, голова Конґресу Українців Канади, 2-га заступниця–**Марія Шкамбара**, голова СФУЖО, генеральний секретар–**Віктор Педенко**, фінансовий референт–Богдан Федорак, скарбник–**Оля Даниляк.**

Зустрічі

19-20 липня відбулося відзначання 60-ліття створення Дивізії „Галичина" у Львові. Тут я зустрівся з журналістом Манзуренком Віталієм з Українського уніформологічного журналу „Одностій". Він показав мені книжку-альбом фотографій „Армія безсмертних–повстанські світлини". Пропонує, що займеться виданням подібної книжки дивізійних знімок (1000 книжок за 5.000. амер. дол.).

В Києві два рази я зустрівся з полк. Віктором Карповом, начальником Музею Збройних Сил України (ЗСУ). В музеї він показав нам збірку книжок про Дивізію, комплект „Вістей комбатанта" та збірку медалів. На жаль, через брак обіцяного приміщення багато експонатів опинилося в шафах на піддашшю.

З генерал-майором Леонідом Кравчуком–начальником військового ліцею ім. Богуна я мав довшу розмову і він дуже цікавився Дивізією. На кінець Кравчук показав мені знімки старшин ліцею, зроблені під час відвідин ліцею хором станиці в Торонто„Бурлака".

Разом з Петром Буняком відвідав військовий університет Українознавства при Центральному будинку офіцерів Збройних Сил України і розмовляв з пполк. В. В. Кучером. Він пояснив нам, в якій важкій фінансовій ситуації є університет. Викладачі одержують 5 гривнів за одну годину навчання. Український уряд, не то що не хоче оплачувати викладачів, але ще скоротив бюджет і В. В. Кучер мусів звільнити секретарку, бо не було за що її оплачувати.

Також зустрівся з пані Лідією Кухар, журналісткою Радіо Україна. Вона часто передає інформації про Дивізію. Її передачі чули в Монтреалі.

Зустрічався з д-р В'ячеславом Брюховецьким і його дружиною пані Ларисою. Вона помістила в журналі „Кіно і театр" інтерв'ю з Миколою Француженком, в якому він розказує про полон, театр в Ріміні та згадує про виступи хору „Бурлака".

Також зустрічався з молодим адвокатом Олегом Зінкевичом. Він хотів конче знати, що спонукало нас піти до Дивізії. Крім довшої розповіді я дав йому книжку Леоніда Мухи „З Австрії на Колиму".

Ходив до двох книгарень в Києві. Одна недалеко Музею Народ-

ної Творчості, і там знайшов книжку Е. Побігущого „Мозаїка моїх спогадів". В другій книгарні „Дім книги–буква" на вул. Л. Толстого, 11/61 знайшов книжки М. Слабошпицького „Поет із Пекла"–(Тодось Осьмачка) і „Україна Incognita". Це модерна книгарня на стиль канадських книгарень, вивінувана комп'ютерами, де можна знаходити книжки після наголовків або списки авторів і їх творів. В тій книгарні є багато українських видань, а між ними є підручники історії України для шкіл. Деякі з книжок були видані коштом людей з діяспори.

Назагал ми були дуже розчаровані малим числом видань і часописів українською мовою. У Львові й Києві можна купити українські газети, але в Кременчуку, Запоріжжі, Херсоні, Севастополі, Ялті і Одесі ніде української газети ми не могли знайти. За вийнятком Львова, в усіх згаданих містах чути виключно російську мову. Коли звернутися до когось на вулиці з питанням, то часто відповідають на „чистом руском языке". В 1995 році частіше можна було почути українську мову на вулицях Києва. На жаль, розговірна мова в Україні на дванадцятому році незалежности російська.

12 вересня 2003 р.

РИНДА ЗА ПЛЕЧИМА

(або: В країні страху...)

Тільки-що дістав бандеролю з журналами, газетами та вирізками, серед яких зауважив статтю п. н. „Ринда за плечима"*, яка мене заінтриґувала. Автор статті Іван Бокий, народний депутат України, заступник голови фракції Соціялістичної партії України у Верховній Раді України.

Ось, що він пише (подаємо з незначними скороченнями):

Пригода була не з ординарних. Нас четверо народних депутатів запросило на дискусію в прямому етері Українське радіо. Всі прибули, як один, але один з нас не був один. Дмитро Табачник прийшов з охоронцем. Кого з нас, чи радіожурналістів він боявся, Бог його знає. Ось не знаю тільки який Бог–наш, християнський, чи іюдейський: на виборах 1998 року, як писала преса, він вихрестився, прийняв православ'я, а на недавному відкритті київської синагоги сидів у ярмулці. Хоч зрештою будь чий Бог є Бог. Але яке було наше здивовання, коли і в радіостудію Табачник зайшов з охоронцем, і той весь час нашої дискусії сидів за ним, як ринда за царем. Чого боявся пан Дмитро, збагнути було несила. Терористів серед нас не водиться, штрикнути його шилом, як я розумію, ні в кого бажання не виникало, зрештою, хоч я опонент, але не ворог, отже лихих замірів, як і мої колеґи, супроти нього не мав, тай не все, що з вусами, кусається. А ось же–чатував Дмитрів охоронець, як цербер свою миску, зірко стежив, аби хтось не підняв руку на хазяїна чи, крий Боже, не випустив на нього рака з рота. Чимось те нагадувало дівчачий страх перед тим, що вискочить із мишачої нори. І смішно і сумно було на те дивитись. І соромно: дожилися, що чоловік боїться без охорони крок ступити, мусить наймати інших людей сокотити його, як мало не золоту пектораль чи перлину з алмазного фонду.

Всі роки депутатства у Верховній Раді спостерігаю, як ціла ґвардія моїх колеґ із золотими торбами (в банках) під'їжджають до увінчаного куполом приміщення парляменту, а на окремих машинах за ними під'їжджає ще більша ґвардія їхніх церберів і супроводить їх до входу. Багато з них волочаться за хазяїнами, як телята за коровами, і в кулуарах, прошиваючи кожного пошиваючими очима, готові кібцем кинутися на захист свого годувальника. Залишатися без охорони навіть у стінах Верховної Ради грошові мішки бояться так само панічно, як жахаються опинитися в морі без весел чи голими у терні.

Звідки це? Чому Україна стала країною страху? Чому грошовита

* „Ринда"– 1. Зброєносець та охоронець московських князів і царів XIV-XVII ст. 2. Свиня, перен. про незугарну, недоладну людину. („Словник української мови", том VIII).

Христос Родився! *Славіть Його!*

Із світлим празником Різдва Христового і Нового Року вітаємо Головну Управу Братства, Краєві Управи, Станиці та всю нашу Дивізійну Братію та бажаємо радісних свят Різдва Христового та щасливого Нового Року.

СТАНИЦЯ БРАТСТВА КОЛ. ВОЯКІВ 1-ої УД УНА

Дітройт, Міш., США

Веселих Свят Різдва Христового та щасливого Нового Року

всьому українському вояцтву, їх родинам, усій українській спільноті та побратимам нашої Станиці

бажає

УПРАВА СТАНИЦІ БРАТСТВА КОЛ. ВОЯКІВ 1-ої УД УНА

в Рочестері, Н.Й., США

Христос Родився! *Славіть Його!*

Із світлим празником Різдва Христового і Нового Року вітаємо Головну Управу Братства, Краєві Управи, Станиці та всю нашу Дивізійну Братію та бажаємо радісних свят Різдва Христового та щасливого Нового Року.

СТАНИЦЯ БРАТСТВА КОЛ. ВОЯКІВ 1-ої УД УНА

Клівленд, США

Христос Родився!

Веселих Свят Різдва Христового та щасливого Нового Року всьому українському вояцтву, їх родинам, усій українській спільноті та побратимам нашої Станиці

бажає

СТАНИЦЯ БРАТСТВА КОЛ. ВОЯКІВ 1-ої УД УНА

в Тандер Бей, Канада

Веселих Свят Різдва Христового та щасливого Нового Року

Українському вояцтву, їх родинам, українській спільноті пересилають

ДРУЗІ ДИВІЗІЙНИКИ зі Саскатуну, Канада

її частина відчуває, що постійно ходить під обухом? Чому розскубши державу, як гави солому, наші скоробагатьки створили армію дар моїдів, яка оберігає їхній спокій?

Та якраз тому, що боїться народної кари за скоєне. Не треба думати, що люди не знають звідки взялося їхнє багатство. Колишній голова колгоспу з Чернігівщини розповідав мені, як йому довелося розстатися з головуванням. Усі лають диспаритет цін, а ніхто не каже, чому кучмівщина тримається його, як вош кожуха. Бо їй цей диспаритет потрібен, щоб її слухняні нувориші збагатилися, поки їхні пуза не лопнуть. Наш голова відчув це на собі. Навесні, коли треба було сіяти, а бензини катма, він звернувся до „фірмачів", щоб ті „позичили" бензини до нового врожаю, ним і розплатиться. Вродило того року не дуже, треба було, щоб виплатити людям хоч бодай частку заробленого, продати хліб комерсантам... Не так однак сталося. „Фірмачі", зачувши, що хліб може їм не дістатися, приїхали в село, заманили голову колгоспу в лісосмугу і жорстоко побили: віддавай, мовляв, сповна, нам твої люди не потрібні. Що було робити? Голова розрахувався з ними і здав печатку. Майже подібне розповідали мені на Полтавщині. Не одного такого „фірмача" супроводжують їхні ринди у стіни Верховної Ради. Наганяючи страх на інших, вони відчувають холод у п'ятах за свою долю. Як казав знаменитий Діоген, страх–це передчуття зла. А той, хто творить зло, може чекати його будь-коли і щодо себе.

Що за країну витворила кучмівщина! Адже то за її урядування Україна стала державою, де охоронець став масовою професією.

Нещодавно вийшла книга спогадів Володимира Шербицького. Я,–пише Іван Бокий, народний депутат України,–не належав і не належу до числа його обожнювачів, мені, як Дмитрові Табачнику, не треба змінювати щодо нього позицію, виходячи з політичної кон'юктури. Що було в нього добре–те добре, що лихе–теж не віднімеш. Так ось в книзі є проникливі спогади академіка Бориса Патона про свого однолітка. І поміж іншого, він звертає увагу на таке: Щербицький страшенно любив футбол... Але побачивши, як на стадіон їде ціла кавалькада машин, пересадив усе начальство в автобуси. Бо його хвилювало: „А що люди скажуть?" Патон згадує, що із Щербицьким завжди був тільки один охоронець. Із гіркотою пише: „Те, що ми спостерігаємо зараз, колишнім керівникам і не снилося". Та й і як могло Щербицькому наснитися, що його „спадкоємець" Кучма їздитиме в супроводі п'яти-шести набитих охоронцями машин. Щербицький міг спокійно появитися на вулиці з одним охоронцем. Сам був свідком, як він на нинішній Банковій пропускав чиюсь машину.

Або чи можна пройти до кабінету Кучми? На недавньому закритому засіданні Верховної Ради, один з найшановніших депутатів Георгій Крючков розповідав, як його довго і принизливо обшукували, щоб пропустити до „головного тіла". І це дикунство чинилося

супроти людини, не зважаючи на Закон України, що таку процедуру супроти народного депутата взагалі заборонено. Але Кучма і серед депутатів вбачає терористів й захищається від них охороною. Державна служба охорони зросла за нього до розмірів середнього армійського корпусу. По суті, це ціла армада дармоїдів, яка обслуговує інтереси верховного страху. Зрештою, в більшості це нормальні хлопці, що змушені десь служити (як той же Микола Мельниченко); дармоїдами їх зробила служба: охорона „об'єктів" від невідомо якої загрози. Вони змушені оберігати спокій тих, хто розвалив державу, хто обікрав і обкрадає народ, хто веде людей до прірви. Чого вони бояться? Як спиться, то не сниться. Але їм сниться покара, їх переслідує страх за свою долю і через те вони наганяють страх на всіх. Вони відчувають себе щасливими, але щастя курки в борщі.

Десь в глибинах римської античности народилася мудра думка: багатьох страхається лише той, хто сам небезпечний для багатьох. Страх робить розумних дурними, а сильних слабкими. Ті, кого сьогодні в Україні оберігає орда римлян і охоронців, становлять для неї найбільшу небезпеку. Вони захопили три чверті національного багатства, створивши державу Кугель-Мугель, як резервацію для тих, кого обікрали до нитки. Вони контролюють фінансові потоки і силові структури. Вони захопили владу й інформаційний простір. Їхній страх–це за геніяльним шекспірівським визначенням, постійний супутник неправди, їхні ринди–це зворотний бік їхніх ангельських заїздів в наші довірливі душі.

Згадуючи Табачника з радіостудії з риндою за плечима, пригадується Табачник часів його адміністраторства на Банковій. Схильний лоскотати п'яти своєму патронові, він дуже любив називати Кучму українським Рузвельтом. Рузвельта, як тепер уже ясно, з Кучми не вийшло і ніколи не вийде, і це однозначно. Прихильникові авторитаризму Табачникові, звичайно, не з руки було нагадувати патронові, що Рузвельт якраз був противником насаджуування страху в країні. В свойому знаменитому посланні від 6 січня 1941 року Рузвельт висунув ідею чотирьох свобод, без яких неможливе збереження миру в його широкому розумінні. Ось ці свободи: свобода слова і самовираження, свобода віроісповідування, свобода від нужди, себто бідності, а четверта–свобода від страху (freedom from fear). Навряд, чи Кучмі колись западуть в серце ці високі слова-символи. Звільнення від ницих почуттів для диктаторів–річ недосяжна. Як говорив один з видатних письменників дитячих книжок,–страх, це відчуття своєї винятковості, а Кучмі останнє органічне і рідне. Знати, що люди це розуміють, він мусить. Як мусять знати всі, що звільнення, власне, визволення від страху зробить Україну державою, а нас–державними людьми. Без цього суверен не прокинеться ні в людині, ні в країні. Ринда за плечима дає відчуття комфорту, але ніколи не дасть почуття щастя.

Подав Василь ТОМКІВ

Омелян НЕСТАЙКО

МОСКВА НА ШЛЯХУ ДО ТВОРЕННЯ НОВОЇ ІМПЕРІЇ

Росія ще не прийшла до себе після потрясінь зв'язаних з розпадом СРСР. Сучасний етап не задовільняє московську владну еліту і тому ведеться гарячковий пошук нових ідей, які лягли би в основу майбутнього державного утворення достойного Великоросії. Найбільш сприйнятні для них є солженіцинські ідеї, котрі мали би втілитися в Союз трьох слов'янських народів. Ці ідеї „творчо" розвиває сучасний історик С. Самуйлов. Він посвятив багато уваги Україні[1], де намагається переконати малоросів і рівночасно самого себе, що самостійність не для них. Після прочитання відомого самуйлівського опусу зажевріла надія, що це тільки один ворожий випад проти України. На жаль, ні. На ідеологічну сцену політичного життя Росії вийшли, здавалося б, давно забуті евразійці. Їх маніфестом можна вважати книгу А. Дугіна „Основы геополитики. Ґеополитическое будущее России".

Евразійство як ідеологічно-державницька концепція виникла в середовищі російських інтелектуалів-еміґрантів у Празі на початку 20-х років минулого століття. За основу вони взяли геополітичну теорію, котра голосить, що географічне положення держави диктує її певну політику та ідеологію. Ґеополітичний фактор неможливо відкинути, бо це може призвести до трагічних наслідків для держави і народу, який її населяє. Ґеополітичну науку активно розробляли німецькі учені. Відомо уже–продукти німецького глибокого і дещо мутнуватого розуму, пересаджені на російський ґрунт, дають вельми отруйні плоди, про що переконаємось згодом. Отже, майбутні творці евразійства, приголомшені фактами звіриної жорстокости російської революції, котра не обійшлася без активної участи „найхристиянішого народу", хотіли збагнути її причини. Вони прийшли до висновку, що старий режим не розумів свого народу, а народ не розумів режиму. Російський народ чекав великої ідеї, щоб служити їй, а не тільки монархії.

Опираючись на принципи геополітики, П. Н. Савіцький і князь Н. С. Трубєцкой приходять до висновку, що Росія не є частиною Европи і не є продовженням Азії. Вона–самостійний світ, самостійна і особлива духовно-історична реальність, котру Савіцький

[1] Самуйлов С. М. *О некоторых американских стереотипах в отношении Украины // США: экономика, политика, идеология.* – 1997 – № 3 и № 4.

Христос Родився!

Радісних Свят Різдва Христового та щасливого Нового Року

Членам Братства
й Дивізійним Родинам,
колишнім воякам усіх українських армій і формацій
та всій українській спільноті в Діяспорі і Україні

бажає

КРАЙОВА УПРАВА
БРАТСТВА КОЛ. ВОЯКІВ 1-ої УД УНА в ЗСА

РАДІСНИХ СВЯТ РІЗДВА ХРИСТОВОГО
ТА ЩАСЛИВОГО НОВОГО РОКУ

Вільному українському Народові, українським церковним Ієрархам, Проводам українських організацій, Членам Головної, Краєвих і Станичних Управ Братства кол. вояків 1-ої УД УНА, Братству „Броди-Лев", Редакції і Адміністрації „Вістей Комбатанта", всій дивізійній Братії та їх Родинам, Комбатантам усіх українських збройних формацій та всій українській спільноті

бажають

УПРАВА і ЧЛЕНИ

Станиці Братства кол. вояків 1-ої УД УНА
в Едмонтоні, Альберта, Канада

За Управу:

Богдан Небожук
секретар

Михайло Блавацький
голова

називає „Євразією"[2].

Російський народ, пише А. Дугін, є імперський народом, і поза Імперією він не може існувати. Тому для Росії найважливішим завданням є „собирание Империи". Імператив геополітичного і стратегічного суверенітету Росії полягає в тому, щоб не тільки повернути втрачені стосунки з країнами Східної Европи, але і в тому, щоби включити в новий евразійський стратегічний блок держави континентального Заходу[3]. Дугін переконаний, що Росія повинна негайно приступити до віднови Імперії, ба навіть деяке хитання в цьому питанні може мати якнайгірші для Росії наслідки. Це може призвести до наступу Китаю на Казахстан, Східний Сибір; Середньої Европи–на Україну, Білорусь; Ісламського блоку–на Середню Азію, Поволжжя і Приуралля та деякі території Південної Росії. На шляху відновлення Імперії Росію чекають значні труднощі, але вони ніщо супроти катастроф, котрі нагрянуть у випадку недооцінки існуючої загрози...

Російський народ, за Дугіним, склався, як носій особливої цивілізації, котра є планетарно-історичним явищем. Він належить до месіянських народів і має універсальне вселюдське значення. Його цивілізаційна місія є сенсом буття російського народу. Виходячи з цього, „...першим кроком до виявлення" національних інтересів російського народу „є визнання цього народу самостійним політичним суб'єктом, котрий має право сам вирішувати, що йому вигідно, а що ні, і робити відповідно до цього геополітичні соціяльно-економічні і стратегічні кроки"[4]. В контексті вище наведеного самостійна Україна представляє собою величезну небезпеку для Евразії і континентальної геополітики. Україна може бути тільки адміністративним сектором російської централізованої держави. Існування України зі статусом „суверенної держави" тотожно заподіянню страшного удару по геополітичній безпеці Росії. І вирішення цієї проблеми–справа невідкладна: вона відкриє шлях до будівництва „Нової Імперії". „Ця Імперія за геополітичною логікою на цей раз повинна стратегічно і просторово перевершувати попередній варіянт (СРСР). Отож, Нова Імперія повиння бути евразійською, великоконтинентальною, а в перспективі–Світовою. Битва за світове панування росіян не закінчилася"[5]. Такого сусіда й ворогові не побажаєш.

---

[2] Дугин Александр. *Основи геополитики. Геополитическое будущее России.* – М.: «Арктогея», 1997. – С.84.

[3] Там же. – С. 171.

[4] Там же. – С. 192.

[5] Там же. – С. 213.

Радісних Свят Різдва Христового
та щасливого Нового Року

Головній, Крайовим і Станичним Управам та членам Братства кол. Вояків 1-ої УД УНА й усім патріотичним ветеранським організаціям

бажає

КРАЙОВА УПРАВА
ГАЛИЦЬКОГО БРАТСТВА
КОЛ. ВОЯКІВ 1-ої УД УНА

Веселих Свят Різдва Христового
та щасливого Нового Року

бажає

ДРУЗЯМ ПО ЗБРОЇ, РІДНИМ, ПРИЯТЕЛЯМ ТА ЗНАЙОМИМ

КРАЙОВА УПРАВА БРАТСТВА
КОЛ. ВОЯКІВ 1-ої УД УНА В АВСТРАЛІЇ

Веселих Свят Різдва Христового
та щасливого Нового Року

бажає

друзям по зброї, рідним, приятелям та знайомим

КРАЙОВА УПРАВА
БРАТСТВА КОЛ. ВОЯКІВ 1-ої УД УНА
в АРҐЕНТИНІ

Степан ПАСТЕРНАК

ІВАН БОГУН

Декілька років тому в Україні засновано фонд ім. Богуна, головою якого є Евгенія Лещук, поетеса, член Національної спілки письменників України, лауреат Міжнародної премії миру.

Метою фонду є увіковічнити ім'я Івана Богуна і перейменувати місто Радивилів на Богунськ. Члени фонду і навіть деякі депутати, як Катерина Ващук і Левко Лук'яненко, у своїх публічних виступах і заявах зверталися у цій справі до голови Рівненської облдержадміністрації та навіть до президента Кучми. До цього часу без успіху. Не можна не погодитись із ціллю фонду, але, якщо перейменовувати, то чому не на просто Богун, а Богунськ?

В українській історії Іван Богун є знаний як великий полководець, наказний гетьман, славний військовий стратег, котрий врятував більшість козацького війська з окруження, після невдалої битви під Берестечком 1651 року. Був розстріляний в лютому 1664 року під Новгородом-Сіверським.

Але хто був Іван Богун? Звідкіля його рід? Саме його прізвище звучить неукраїнське. Прізвище Богун можна знайти в книзі (в чотирьох томах) славного прем'єр-міністра Великобританії Черчіля "The History of English Speaking Peoples".

В першому томі є згадка про англійського рицаря Ґенрі де Богун, котрий загинув 1314 року у війні з шотляндцями. Цікаве, що в „Енциклопедії Британіка" немає навіть згадки про цього рицаря.

В „Енциклопедії Амерікана" є Богун: „Богун, прізвище кількох сильних маґнатів середньовічної Англії. Їх сила від 12-14 століття була величезна. Походили вони від малознаної нормандської родини. Родина прийняла своє прізвище від села Богун, котре знаходилося на півостові Cotentin у Нормандії. Сучасна назва села "St. Georges de Bohon".

В "Les Seigneurs de Bohon" (the noblemen of bohon), або дворяни (шляхтичі) Богунів є перша згадка про старого Humphry

Bohon, котрий помер перед 1093 роком. Він розбагатів ще за молодих літ, будучи учасником походів короля William de Conqueror, першого англійського короля нормандського роду. За старим Богуном слідували Humphry II, III, IV, V і VI. Всі Humphry.

Англійський рід Богунів починається від Humphry II, котрий був також знаний як Magnificent. Дата його народження і смерти невідомі. Перші Богуни не хотіли бути лояльними королеві.

Чи не подібне тут щось з нашим славним полководцем Іваном Богуном, котрий відмовився присягнути на вірність московському цареві?

Все це про Богунів нормандського і англійського родів. Звідкіля взявся український рід Богунів?

В українськомовній енциклопедії подані тільки день смерти, його становище–полк. кальницький (Вінниця), один із найголовніших діячів доби Хмельницького і ще декілька деталей про його участь в боях, його перемоги і то все. Про його родовід нічого.

Англомовна "Encyklopedia of Ukraine" пише про Богуна: „Нащадок дрібної української шляхти. Воював проти поляків, брав участь у всіх боях з Б. Хмельницьким. Був противником Переяславської угоди між Україною і Росією 1654 року".

В польській "Gazeta" з 12-14 лютого 1999 року, в статті "Ukraincy o Bohunie"пишуть: „Декотрі українські історики твердять, що підчас Переяславської ради, коли децидувалася доля України, Богун був одиноким полковником, котрий виступив проти союзу з Москвою. На знак протесту, правдоподібно, навіть зламав шаблю і кинув до ніг Хмельницького. Не є певно, чи це є фактом історичним.Через всякі політичні інтриґи між Польщею, Росією і поділеною Козаччиною, був ув'язнений і розстріляний поляками в лютому 1664 року біля Новгород-Сіверського".

А що пишуть про Богуна поляки, проти котрих він воював майже все своє життя? Польський письменник Ґенрик Сенкевіч в своїй трилогії „Огнем і мечем" пише: „Справжній Іван Теодорович Богун, шалено відважний козацький жовнір, був сином дрібного шляхтича, власника Бубнова в Київськім воєвідстві". Польські геральдисти занотовують, що вже в п'ятнадцятому столітті існувала в Малопольщі (окупованій Україні) родина Богунів. Г. Сенкевич не згадує про це нічого в трилогії, бо не хотів натякнути про можливість споріднення „ватажка" з польською шанованою родиною.

Цікава історія роду Богунів. В "Les Seigneurs de Bohon" є перша згадка про нормандських Богунів в 11-му столітті (1093). Англій-

ський рід Богунів починається від Humphrey II, помер 1129 року. В 14-му столітті (1314) Ґенрі де Богун загинув у війні з шотляндцями. В 17-му столітті (1615-1664) з'являється в Україні славний Іван Богун, борець за волю України, до смерти.

Виглядає, що всі згадані Богуни, як нормандські, англійські і український, мали подібні характери, а саме вірно служили своїм народам. Нормандські і англійські Богуни залишили по собі потомство. Чи залишив якесь потомство Іван Богун? Г. Сенкевич покликається на деякі українські джерела і твердить, що вже в 1654 році Іван Богун мав дорослого сина. В історичному романі „Богун" письменник О. Соколовський згадує про Тимка, сина Богуна, і наречену Оксану, нічого про маму Тимка.

Ані в українських енциклопедіях і польських спогадах не можна знайти в удокументованих джерелах нащадків Богуна. Однак в Черкаській області проживають розсіяні родини Богунів.

Чи можна припускати про якесь споріднення нормандських, англійських і українських Богунів? Це питання заслуговує на дальші і глибші дослідження.

З глибоким сумом повідомляємо, що 12 липня 2003 р. в Юніон, Н. Дж. на 86-му році життя відійшов у вічність

сл. п. ОСИП ТРУШ

нар. 27 листопада 1917 р. в Брукліні, Н. Й.

Сотник Американської армії, ветеран Другої світової війни, голова Об'єднання Колишніх Вояків Українців Америки, виконуючий обов'язки керівника Військового Ресорту останнього екзильного уряду УНР, громадсько-політичний діяч і журналіст, член організацій: „Чорноморська Січ", ОДВУ, УНС, „Самопоміч", Асоціяції Українців Америки, організатор збереження архіву Українських Січових Стрільців та його передачі Українському Музею в Стемфорд, Кон., дописувач до журналу „Вісті комбатанта" на військові теми.

Похоронні відправи відбулися 16 липня 2003 р. в церкві св. Івана Хрестителя в Ньюарку. Тлінні останки похоронено на українському православному цвинтарі св. Андрія Первозваного в С. Бавнд Бруку, Н. Дж.

Синові РОНАЛЬДОВІ та РОДИНІ висловлюємо наші глибокі співчуття.

Братство кол. вояків 1-ої УД УНА
Редакція „Вістей комбатанта"

Веселих Свят
Різдва Христового
та щасливого Нового Року

*Головній Управі Братства кол. Вояків 1-ої УД УНА,
Крайовим Управам і Станицям, Братству „Броди-Лев",
редакції і адміністрації „Вістей комбатанта",
всім дивізійникам та їх родинам,
комбатантам усіх українських збройних формацій
та всій українській спільноті*

бажає

БРАТСТВО КОЛ. ВОЯКІВ 1-ої УД УНА в ЗСА
Станиця у Філядельфії, Па.

Христос Родився!

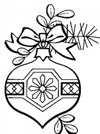

*Веселих Свят
Різдва Христового
та
щасливого Нового Року*

*приятелям, знайомим
і всій дивізійній братії*

бажає

Іванна МАЗУРОК з родиною
Філядельфія, Па., ЗСА

Омелян ТАРНАВСЬКИЙ

ТОВАРИСТВО „ГУРТ"

Товариство „Гурт" постало 24 і 25 грудня 1941 року в готелі „Фарис" у Криниці, яким завідував Дмитро Паліїв. Ідея створення „Гурту" виникла у проф. Володимира Кубійовича і у Д. Палієва, який завжди шукав якоїсь політичної форми української діяльности.

Про пляни Д. Палієва і свої влсні В. Кубійович розмовляв декілька рази з ред. Василем Глібовицьким, ця трійка запроєктувала перший склад „Гурту" і його неписану „конституцію".

У нарадах у справі створення „Гурту" в Криниці (24 і 25 грудня 1941) взяли участь Володимир Кубійович, Микола Шлемкевич, Дмитро Паліїв, Василь Глібовицький, Омелян Тарнавський і Степан Волинець. Ця „шістка"-це перші члени „Гурту". Приявні на цих нарадах обрали одноголосно В. Кубійовича головою, М. Шлемкевича заступником голови й ідеологічним референтом, Д. Палієва організаційним референтом, а О. Тарнавського референтом фінансів. Постановлено не писати ніяких протоколів, а лише в необхідних випадках листуватися дуже коротко і дуже обережно. Постановлено також приймати в члени „Гурту" небагатьох вибраних щодо характеру і впливових громадян, що мали б вплив у свому оточені та через яких можна б діяти на членів цього оточення.

Перший раз появилася друком коротка згадка про „Гурт" щойно в споминах В. Кубійовича п. н. „Мені 85", Париж–Мюнхен, 1985, від стр. 117 почавши, дуже багато написано посередньо про „Гурт" і про діяльність членів „Гурту", зокрема на сторінках 121, 154, 156.

Зовнішньою формою членста „Гурту" була обітниця працювати для добра українського народу і виконувати постанови „Гурту", а на доказ згоди з тією обітницею подати всім на сходинах приняття в члени „Гурту" свою правицю. Так зробили приявні шість членів „Гурту" на перших основуючих сходинах і так зробили чергові п'ять членів, які пізніше приступили до „Гурту", а саме (подаю хронологічно) Роман Голод, Михайло Добрянський, Атанас Фіґоль, Юрій Полянський і Роман Данилевич. За часів німецької окупації українських земель в роках 1941-1945 головним тереном діяння „Гурту" і його впливів на українське життя була організаційна сітка Українського Центрального Комітету Краків–Львів і його теренова підбудова, як також Українське Видавництво з централею в

Кракові і чисельно сильнішим під оглядом кількости працівників і книжкової продукції відділом Укр. В-ва у Львові.

На терені УЦК були діяльними такі члени „Ґурту": В. Кубійович, В. Глібовицький, Р. Голод, М. Добрянський, О. Тарнавський, А. Фіґоль і Р. Данилевич. Д-р Кость Панківський, заступник В. Кубійовича в УЦКомітеті, і проф. Зенон Зелений, керманич шкільного відділу і відділу молоді, як і деякі інші члени проводу УЦК, формально не були членами „Ґурту", але діяли згідно з його плянами та постановами.

В Укр. В-ві були діяльними члени „Ґурту" М. Шлемкевич і О. Тарнавський, як члени дирекції, і В. Кубійович, як голова Надзірної Ради Укр. В-ва. З М. Шлемкевичем і О. Тарнавським тісно співпрацювали проф. Іван Зілинський, д-р Ігор Федів, Петро Постолюк і Михайло Матичак та майже всі члени редакції щоденника і тижневика „Краківські Вісті" з головним редактором щоденника мґр. Михайлом Хом'яком на чолі. Д. Паліїв і С. Волинець утримували контакти з провідними комбатантами українських військових з'єднань з часів визвольної боротьби з 1918-1921 років, як також з колишніми членами політичної організації Фронт Національної Єдности, а врешті в 1943 р. включилися в акцію організації Української Дивізії „Галичина".

Близько до „Ґурту", зокрема до В. Кубійовича і М. Шлемкевича, була так звана „харківська група" політичних втікачів із східноукраїнських земель у проводі з Володимиром Доленком, Михайлом Вєтухевим і Василем Дубровським. У своїй діяльності ця досить численна група орієнтувалася на діяльність і поради В. Кубійовича та М. Шлемкевича й інших членів „Ґурту". Через впливи В. Кубійовича (в УЦК і Укр. В-ві) та М. Шлемкевича і О. Тарнавського (в Укр. В-ві) багато членів т. зв. „харківської групи", як теж інші визначні провідні особи з рядів політичної еміграції із східноукраїнських земель користались немалими субсидіями з фінансів УЦК і Укр. В-ва.

У 1943 р. розпочалася акція набору і вишколу вояків Української Дивізії „Галичина", в якій провідну ролю відіграв Д. Паліїв тим, що поміг у формуванні членів Військової Управи з поміж симпатиків членів „Ґурту" та їхньої діяльности. Д. Паліїв сам зголосився до Дивізії та увесь час займав впливове становище в характері дорадника командира Дивізії генерала Фрайтаґа.

Восени 1945 р. почав діяти в Мюнхені відновлений Український Вільний Університет, що до травня 1945 р. діяв у Празі. До цього в найбільшій мірі причинилися професори В. Кубійович і Іван Мір-

чук, з якими дуже тісно співпрацював проф. Вадим Щербаківський, що став першим ректором відновленого восени 1945 р. УВУ. До праці в адміністрації УВУ „Ґурт" відрядив своїх членів О. Тарнавського на пост секретаря ректорату УВУ і Р. Голода на становище господарського референта УВУ.

Члени „Ґурту" із своїми прихильниками відіграли провідну ролю в організації восени 1946 р. Українського Національно-Дежавницького Союзу–УНДС, а потім у формуванні Української Національної Ради в Авґсбурзі влітку 1948 р. і в реорганізації еміґраційного Уряду УНР.

Влітку 1947 р. М. Шлемкевич при допомозі інших членів „Ґурту" (О. Таранавський і Р. Голод) почав акцію організації клюбів „Ордо ат лібертас" (порядок і свобода), щоб дати організаційні рамки для ширшого кола прихильників для дії членів „Ґурту" серед наших громадян. Провідними особами в тих клюбах були Андрій Мудрик і Іван Коритко та інші передові наші кооператори чи комбатантські діячі, головно в українських таборах переміщених осіб. На жаль, через масову еміґрацію до заморських країн, головно до США і Канади в 1948 і 1949 роках, ця акція не дала більших корисних результатів.

Від 1947 аж до свого виїзду до США в 1949 р. в Німеччині, а зокрема після свого приїзду до США, М. Шлемкевич присвятив дуже багато своєї уваги і праці організації журнальних і книжкових видань, своїх власних і симпатиків членів „Ґурту" чи їхньої діяльности. В 1953 р., головно завдяки заходам М. Шлемкевича постало в Нью-Йорку В-во „Ключі", а також почав появлятися друком місячник „Листи до приятелів" під редакцією М. Шлемкевича, виданням якого він займався аж до своєї передчасної смерти в лютому 1966 р. У В-ві „Ключі" появилися такі твори М. Шлемкевича: „Загублена українська людина" (1954), „Галичанство" (1956), „Верхи життя і творчости"(1958), „Українська синтеза чи українська громадська війна" (1940), „Ґутірки при ватрі про світогляд і характер" (1947), у серії „Проблеми" появився 1956 р. збірник „Українська Душа". У В-ві „Ключі" появилися в 3-ох томах цінні спомини д-ра Костя Паньківського, 1-ий том „Від держави до комітету" (1957), 2-ий том „Роки німецької окупації" (1965), 3-ий том „Від комітету до Державного Центру" (1965). При цій нагоді слід згадати, що за часів свого перебування в Німеччині з ініціятиви М. Шлемкевича і під редакцією М. Добрянського появилися в 1947 і 1948 роках 4 числа журнала-квартальника „Проблеми", що друкувався в містечку Бад Верісгофен біля Авґзбурґа. Адміністратором журналу був О. Тар-

навський, при допомозі Левка Ломиша. Продаж, передплата і кольпортаж цього журнала був поширений на терен цілої Західної Німеччини.

Так отже видавничий сектор членів „Ґурту” був гарно розбудований. Фактично „Ґурт” діяв від грудня 1941 р. до смерти Володимира Кубійовича у 1985 р. Найбільше посилена діяльність „Ґурту” припадає на роки 1943-1949, у Кракові й у Львові, а потім у Мюнхені. „Ґурт” діяв серед українського суспільства ланцюговою системою. Спершу члени „Ґурту” діяли, використовуючи організаційну систему УЦКомітету і його теренової підбудови. Так само члени „Ґурту” мали безпосередний вплив на керівних діячів із системи Укр. В-ва, зокрема на його редакторів. Пізніше, на еміґрації в Німеччині, головно в Мюнхені члени „Ґурту” мали вплив на професорів УВУ, в якому великим авторитетом втішалися проф. В. Кубійович та д-р М. Шлемкевич. В Канаді і США „Ґурт” мав великий вплив на діячів і діяльність членів Об'єднання Педагогів, головою якого був проф. Зенон Зелений і на організацію української молоді „Пласт”, де дуже впливове становище займала сестра Д. Палієва Цьопа Паліїв з своїми співробітниками, як також члени „Ґурту” А. Фіґоль, Р. Голод і О. Тарнавський. Члени „Ґурту” мали більший чи менший вплив на членів політичних організацій таких, як УНДС–СУНД–УДР. Так само члени проводу Патронату НТШ–Сарсель діяли дуже успішно за інтенцією „Ґурту”, поширюючи видання Енциклопедії Українознавства і організуючи через своїх представників поважні фонди на видання Енциклопедії.

Члени „Ґурту” М. Шлемкевич і О. Тарнавський при допомізі М. Матичака і Петра Постолюка вивезли найцінніші твори бібліотеки Українського В-ва на весні 1944 зі Львова до Кракова, де цю бібліотеку доповнено книжками з бібліотеки Українського В-ва в Кракові і цю бібліотеку, а це один ваґон, вивезено до Відня, звідки на весні 1945 р. її перевезено окремим ваґоном до села Авфкірх біля Авґсбурґа, а з Авфкірху через Мюнхен до Сарселю, де ця досить солідна і цінна збірка книжок стала основою теперішньої бібліотеки НТШ в Европі з осідком у Сарселі, Франція.

Нечисленне членство „Ґурту”–11 осіб–серед складних обставин часів II-ої світової війни і після неї аж до 1985 року відіграло серед українського суспільства в Україні (1941-1945), в Кракові (1941-1945), в Німеччині і Франції (1945-1985) і у США та Канаді (1949-1985) незвичайно поважну і позитивну ролю.

ДОКУМЕНТИ ДО ІСТОРІЇ УД

Як відомо, під час війни британська розвідка перехоплювала повідомлення висилані секретними німецькими апаратами „Енігма". Їх негайно перекладано й вони були дуже засекречені та до диспозиції відповідних інстанцій. Сьогодні ці документи відкриті: Public Record Office-Kew (reference: HW German Police decrypts). Майкел Мельник, автор книги про Дивізію "To Battle" провіряв ці документи в Лондоні й знайшов деякі, що відносяться до Української дивізії. Деякі з них перекладені на англійську мову, інші писані німецькою; деякі абревіятури, слова й фрази незрозумілі. Подаємо в українському перекладі. Крім цього, до деяких наказів наводимо відповідні уривки із споминів начальника відділу бойових операцій майора Вольф-Дітріха Гайке „Українська Дивізія «Галичина»", 1970.

До 34-го запасного ґренадерського полку, Кобленц, від галицької СС добровольчої див. Гайделяґер, підписав СС майор Бартельд, 26/ 11/ 43:

29/ 11/ 44: 380 галицьких добровольців від'їжджає до вас на рекрутський вишкіл.

Рапорт 16

СС добровольча див. Галичина у стадії переїзду з Гайделяґру до Нойгаммеру.

Стан на 13/ 2/ 44: 12 794–усіх ранґів.

До СС Опс ГК, підписав Босс 7/ 3/ 44

Наказ для Бойової групи був виданий телефонічно HSSuPf, Остлянд, СС-оберґруппенфюрером Коппе, який у цій справі був згідний з шефом HSSuPf. Я передав цей наказ до ГК 14 дивізії. Всі справи будуть наладнані безпосередньо між HSSuPf і ГК 14 дивізією.

На прохання СС-оберґруппенфюрера Коппе, я підкріпив Бойову групу чотирма штурмовими гарматами. Про ці справи нема писаного рекорду. (Примітка: ВОСС є командиром СС вишкільного полігону Гайделяґер).

Гайке: Одного вечора на початку лютого 1944 року приходить від вищого офіцера СС і поліції при уряді Генеральної Губернії в Кракові такий наказ: „Дивізія негайно зформовує бойову групу з метою поборення партизанських загонів генерала Ковпака, які

3 квітня 1945

14. Waffengren. div. d. SS Ukrain Nr 1, Marburg/Drau (До командира 14-ї ваффен ґрен. дивізії укр. ч. 1)

SSFHA, Amt II Org. abt. IB, SS-Ostubaf Pruss (Головне управління СС, уряд II, орг. від. IB, підписав СС-полк. Прусс):

Із запасу зброї на наказ головної команди Збройних сил (ОКВ): віддати: 6600 скорострільних пістолів, 80 крісів з далековидами, 54 коротких карабінів. Цю зброю передати 10-ій парашутній дивізії та якнайскоріше перевезти до Ґрацу. Група армій «Е» повідомлена і їй припоручено виконати перевезення зброї.

Гайке: На початку квітня 1945 року біля штабу дивізійного постачання впав підбитий ворожими літаками німецький літак „Фізелер Шторх". У ньому летів генерал авіяції, який вийшов цілий і, як виявилося, мав діло до штабу Дивізії. Від вищого командування він одержав доручення перебрати зброю і спорядження Дивізії і створити нову парашутну дивізію ч. 10. Під своєю командою він мав близько 1 000 вояків, які, одначе, не мали піхотинського вишколу. Тому він мав уповноваження піпорядкувати собі дивізійний персонал, і в такому разі Дивізія не мусіла здавати зброї. Для командування Дивізії це була нова загадка. Вище командування уповноважило якогось генерала авіяції з 1 000 вояків літунства зформувати парашутну дивізію, яка буде озброєна зброєю і спорядженням Дивізії? На другий день прийшло телеграфне повідомлення з команди XVIII-ої військової округи з Зальцбурґу, з якою Дивізія зовсім не мала ніякого діла, щоб негайно прийняла назву 10-ої парашутно-винищувальної дивізії. При найкращій волі командування Дивізії не було в стані розібратися у таких розпорядженнях. Важко повірити, щоб такий безглуздий наказ видало вище командування. Одначе для Дивізії–це певний знак, що вона мусить затримати зброю, здану зброю знову видати воякам і напоготові чекати на наступаючого ворога. Командування Дивізії також не думало перетворюватсия у парашутну дивізію, а спокійно очікувало вияснення ситуації. (ст. 176)

3. 4. 45

SSD OEU No 28 (Ljublana) to DPM (Salzburg) DRL (Graz) 1046

До уніформованої поліції Зальцбурґ, полковник Вольтер і командира окружної поліції, Ґрац

Від Вищого командира СС і поліції, ГК, Любляна:

Негайно припинити видачу зброї дивізії (українській ч. 1).

Гайке: Як заплановано, Дивізія разом з усім запасним полком вступила в дію, прочистила район Коз'як (Kozjak, нім. Possruck) і перейшла річку Драву в Погорє, де всі сили Дивізії взяли участь у замкненні кільця навколо партизанів. Дія проходила успішно, партизани замкнені в оточенні, а тут, як грім з ясного неба, наспів наказ з групи армій „Південь", щоб Дивізія здала всю зброю і ввесь виряд для новостворених німецьких частин. Наказ видав райхсфюрер Гіммлер. Усю зброю і устаткування Дивізія має зібрати на станціях, навантажити у залізничні вагони та відставити до Нюрнберґу. Група армій „Південь" має стежити за виконанням наказу.

Командування Дивізії остовпіло. Це–чисто політичний наказ, виданий вищими політичними колами „за зеленим столом". Створювалося враження, що вони зовсім не орієнтувалися у фронтовому положенні в Австрії. Цей наказ прийшов до Дивізії в кінці березня 1945 року. (ст. 169)

Подав Роман Колісник

ЗЛОЧИНИ ПРОТИ ВОЯКІВ УКРАЇНСЬКОЇ ДИВІЗІЇ ПІД БРОДАМИ

Відомо, що ані Німеччина ані СРСР не притримувалися міжнародних конвенцій щодо військовополонених. Особливо під час боїв під Бродами та опісля розстрілювано усіх виявлених старшин й підстаршин Української дивізії. Теж не минули розстрілів і звичайні вояки. Німці списували протоколи таких злочинів від очевидців. В одному звіті при Генералові для особливих доручень при Головному командуванні армії з 11 листопада 1944 року записано 26 таких випадків від 12 німецьких вояків, які втекли з совєтського полону. Між ними подано 2 випадки розстрілів українських вояків Української дивізії, які друкуємо в перекладі на українську мову.

Редакція

Кінець липня 1944, околиця Сяноку

„...наступного ранку, 31.7.44, на обійстю впало два постріли з пістолета. Коли я підійшов до вікна, побачив, що двох членів Галицької дивізії замордовано пострілами в потилицю. Я виразно бачив на рукавах відзнаку Галицької дивізії–лева..."

Липень 1944, околиця Броди–Золочів:

...Ті, яких виявлено як українців вояків військ СС [Дивізії „Галичина"], були виведені й розстріляні. Як я міг довідатися, їх було 47.

1-ий УКРАЇНСЬКИЙ ФЕДЕРАЛЬНИЙ ЩАДНИЧИЙ БАНК «ПЕВНІСТЬ»

Філія у Філядельфії при

7918 Bustleton Avenue
Philadelphia, PA., 19152

Tel. (215) 722-6566

Засилає

З Різдвом Христовим

і Новим Роком

щирий привіт і сердечні побажання
для наших шановних членів, їхніх родин та
всієї української спільноти в Україні та
в діяспорі

1-ий УКРАЇНСЬКИЙ ФЕДЕРАЛЬНИЙ ЩАДНИЧИЙ БАНК «ПЕВНІСТЬ»

1-st SECURITY FEDERAL SAVINGS BANK

Головне бюро
936 N. Western Avenue, Chicago, IL., 60622

TEL. (773) 772-4500

ІЗРАЇЛЬСЬКА ГАЗЕТА ПРИЄДНАЛАСЬ ДО ДИСКУСІЇ ПРО ДИВІЗІЮ З ПОЗИЦІЇ УКРАЇНСЬКОГО НАЦІОНАЛЬНОГО РУХУ

Вольф, Москович, *Радіо Свобода*

Єрусалим, 1 липня 2003 – У квітні цього року виповнилось 60 років з дня заснування дивізії „Галичина", чия історія викликає й сьогодні найгостріші суперечки–до дискусії приєдналась ізраїльська газета „Вєсті". На відміну від багатьох попередніх ізраїльських публікацій на цю тему остання стаття трактує історичні факти з позиції українського національного руху. Стаття не містить неґативної формації про дивізію, підтримуючи ідею української національної справи і звільняючи дивізію від будь-яких обвинувачень у злочинах проти єврейського народу. Напевно, вона викличе чимало листів протесту до редакції.

Колишній харків'янин Шимон Бриман, позаштатний кореспондент ізраїльської газети „Вєсті", охочий до сенсацій. Близько року тому він оприлюднив у цій газеті статтю про євреїв-солдатів гітлерівського вермахту, де навів факти служби у нацистському війську громадян Райху, один з батьків чи дідів яких був євреєм. Тепер він дав публікацію під заголовком „Золотий лев зі свастикою", де розповідає як історик-ревізіоніст, про дивізію „Галичина". Він наголошує, що обчинувачення солдатів дивізії у злочинах проти євреїв не були ніколи доведені. Характеризуючи відомі факти про спробу реабілітації вояків дивізії міськрадою Івано-Франківська у березні минулого року, Шимон Бриман виступає і проти постанови Держдуми Росії, і проти листа головного рабина Росії Берла Лазара, і проти голови Всеукраїнського єврейського конґресу Вадима Рабиновича, які засудили дії Івано-Франківської міськради. На яких же фактах, запитує Бриман, оснований медіальний ґвалт, який намагається перетворити Україну у всесвітньо антисемістські страховища. А фактів, каже він, як кіт наплакав.

З тим, щоб дізнатися правду про можливу участь вояків дивізії у масових вбивствах цивільного населення, Шимон Бриман вернувся до проводу сучасного УНА-УНСО. Він повністю цитує відповідь прес-служби цього руху, яка заперечує подібні обвинувачення і супроводить її коментарем, прихильним до цієї відповіді. Признаємося собі, каже Бриман, дуже часто наш погляд на воєнну драму в Галичині–це промосковська точка зору, яка взагалі не допускає думки про те, що українці мали та мають право боротися за незалежну державу. Мільйони західних українців могли щиро не бажати повернення радянської окупації з новими підвалами НКВД,

депортаціями та колгоспами, пригніченням української культури та релігійних звичаїв.

„Історія дивізії,–завершує свою статтю Шимон Бриман,–це частина трагедії України, затиснутої між двома тоталітарними гігантами, що б'ються між собою, гігантами, що приносили незліченні біди народам".

УКРАЇНЦІ В СС ДИВІЗІЇ „ФРУНСБЕРҐ"

Крім служби в дивізії „Вікінґ" і в кавалерійських дивізіях в Угорщині, українців теж вербували до німецької дивізії „Фрунсберґ", про що написав звіт о. О. Маркевич, коли був перенесений до дивізії „Галичина".

Редакція

ЗВІДОМЛЕННЯ

стр. СС Маркевич Олександер, полевий духовник
СС-див. „Фрунсберґ"

Роджж. 10.6. 1905, Золочів, був священиком в Мшані, повіт Зборів.

Село моє евакували, і в Пресівцях мене і двох старшин з СС-див. „Фрунсберґ" завербували до війська.

7.6. 44 виїхав я зі Львова до Гайделяґеру. Там перебув я місяць, де було вже ок. 1000 наших добровольців призначених до див. „Фрунсберґ". Всі однак підписали заяви до див. „Галичина".

Около 17 липня я виїхав з людьми як доповнення до Франції. По дорозі втікло вже чимало хлопців. Нас, як вишкільний курінь, приділено до Дивізії. Вишколу майже не переводжено з огляду на налети і брак спокою.

Були в Парижі, Белеме, Ремалярд. Врешті опинилися ми по цьому боці р. Сени і прямували до Бельгії. Побували теж в Голляндії. Під час тієї дороги частина хлопців полягла від налетів і партизан, частина попала до неволі, а решта втікла. Залишилося з цілого куреня ок. 50 хлопців і тепер перебувають в 10 запаснім курені в Бенґен в Надренії. Я сам дістав перенесення до 14 див. „Галичина".

В дорозі на терені Франції радили наші люди не признаватися до українства, хоч саме населення відносилося до нас краще, як до німців. В Бельгії ставилися люди до українців краще, як у Франції, а вже найкраще в Голляндії. Відношення німецького командування до наших людей було дуже лихе і трактували їх як полонених.

Я сам два місяці сповняв функції священика, а між іншим був уживаний до різних робіт, навіть фізичних (ношення пак, замітання кімнат). Ранґи ніякої не признавали.

СМЕРТЬ І ПОХОРОН ГЕТЬМАНА ПАВЛА СКОРОПАДСЬКОГО*

З публіцистичного й національного обов'язку подаємо до загального відома опис похоронів гетьмана Павла Скоропадського, цієї історичної вже у нас особи. Опис тих похоронів подаємо в дослівному відписі з протоколу під наголовком „Акт про похорони Ясновельможного Гетьмана Павла Скоропадського, складений при Українському Комітеті в Авгсбургу 19.7.1945 р.", що його зложив о. Григорій Онуфрів, який похоронив гетьмана, у приявві голови Українського Комітету Опіки в Авгсбургу і його заступника, які теж цей акт підписали.

Редакція

Про смерть гетьмана Павла Скоропадського наше громадянство довідалося вже давно і знає дещо також про обставини, серед яких це сталося, хочби з коротких записок доньки гетьмана, Єлисавети Скоропадської, що їх оголосив „Український Літопис". Мало або таки нічого не знає про самі його похорони.

Покійний гетьман Павло Скоропадський походив зі старого козацького роду. Один з того роду, Іван Скоропадський, був гетьманом на Лівобережжі після катастрофи під Полтавою 1709 р. і помер 1722 р. В родині Скоропадських українські національні традиції не вигасли ніколи і сестра батька гетьмана Павла, себто його тета, Милорадовичка, цікавлячись українською культурою та наукою, дала свого часу більший грошевий запис на цілі Наукового Товариства ім. Шевченка у Львові. Сам гетьман Павло, одержавши загальну й вищу військову освіту, служив як старшина російської армії і в часі розвалу царату в березні 1917 р. був як ґенерал командиром корпусу на північному фронті проти німців. Опісля, вернувшись в Україну, організував там українське вільне козацтво і 29 квітня 1918 р. з'їзд хліборобів у Києві проголосив його гетьманом України. Це сталося, очевидно, за попередньою згодою німецької окупаційної влади, яка майже одночасно усунула Центральну Раду та її уряд. Гетьман зайнявся організацією культурного життя і впорядкуванням фінансів України. В його оточенні, як теж у державному та військовому апараті було багато москалів царського режиму, що до України не ставилися прихильно.

Проти гетьмана і його уряду в Україні були українські кола Центральної Ради, що належали майже виключно до лівих партій–

**Передрук з таборового циклостильного випуску в Авгсбургу, Німеччина; затримано правопис оригіналу.*

ес-есерів (соціялістів революціонерів) та ес-деків (соціяльних демократів). Тоді створився Національний Союз, головно з представників обох згаданих партій, що й зорганізував протигетьманське повстання, яке повалило в грудні 1918 р. гетьманську владу і створило нову під проводом Директорії. Гетьман виїхав до Берліна і там постійно замешкав. Не перестаючи займатися українськими справами, він створив на еміґрації новий рух, т. зв. гетьманський, що його й очолював. У невідрадній німецькій дійсності, зокрема за гітлерівської диктатури, гетьман інтервеніював у користь українців, жертв нацистичного режиму, і працював як справжній український громадянин-патріот.

В останніх роках гетьман орієнтувався на Англію (й Америку), бо давно передбачував неминучу катастрофу гітлерівської Німеччини. Син його, Данило, ще перед другою світовою війною побув довший час у Канаді, де гетьманський рух має найбільше прихильників серед тамошніх українських іміґрантів, що походять майже виключно з Галичини. Особливі симпатії має згаданий рух серед тамошнього українського греко-католицького духовенства, але немало прихильників має він і в Злучених Державах Півн. Америки. Всі згадані кола за океаном розуміють гетьманський рух як рух монархістичний. Син гетьмана, Данило Скоропадський, ще перед вибухом другої світової війни покинув заздалегідь Німеччину і перебуває постійно в Лондоні.

Пок. гетьман покинув Берлін, коли зачав зближатися туди східний фронт. Виїхав у Турингію, звідки за деякий час хотів переїхати в південну Баварію. В часі їзди залізницею на станцію Пляттінґ у Баварії дня 16 квітня 1945 р. підчас бомбового налету поранено гетьмана і його дочку Єлисавету Скоропадську, що єдина з родини йому товаришила в дорозі. По закінченні налету донька хотіла примістити батька в одному з місцевих шпиталів, а не знайшовши там вільного місця, примістила його в околиці в місцевості Меттен у тамошньому шпиталі, де гетьман і помер 26 квітня 1945 р. у 72 - ому році життя внаслідок одержаних при налеті ран. Похорони відбулися 28 квітня 1945 р. Вони описані нижче в протоколі о. Григорія Онуфрова, молодого священика з Перегінська, долинського повіту в Галичині, що, приневолений воєнними діями, виїхав звідти літом 1944 р. і остаточно опинився переходово в Меттені в німецькому монастирі оо. Бенедектинів. При нагоді свого побуту в Авґсбурзі склав о. Онуфрів в Українському Комітеті Опіки протоколярний акт, що його отсе й подаємо.

С. Б.

АКТ

про похорони Ясновельможного Гетьмана Павла Скоропадського, складений при Українському Комітеті в Авґсбурґу 19.7.1945 р.

Отець Онуфрів Григорій з Перегінська, який поховав Ясновельможного Пана Гетьмана Скоропадського, зголосився 19.7.1945 р. до Комітету і поінформував про похорони так:

Я жив у монастирі Бенедиктіян у Меттені. Одного дня кличе мене, два дні після приходу американців, братчик і каже, що якась жінка має поховати дитину. Я пішов до почекальні і бачу: сидить жінка, обандажована, під очима синці, поранена і вона питає, чи я українець, вона хоче поховати батька. Я запитав, чи вона православна, чи греко-католичка. Вона каже, що православна. Тоді я на те сказав, що мушу запитати уряд парохіяльний за дозвіл. Вона каже, робіть, що хочете, бо бачите, хотять поховати без священика і труни. Я завагався. Але вона каже, що мій батько прихильно ставився до греко-католиків і мав на це як доказ лист о. Вергуна з Берліна. Я запитав: Хто ваш батько? Вона каже: Гетьман Павло Скоропадський. Я відповів, що добре, я не дозволю, щоб його поховати як собаку, хочби мені довелося йти з монастиря. Він багато зробив для України й цього не заслуговує, щоб його зневажали. Вона сказала, що труна буде на другу годину готова. Вона разом сказала, що хвора, має гарячку і я тоді обіцяв усе сам залагодити. Я пішов до місцевого пароха і реферую, що помер „король України"–православний, але прихильник до нашої Церкви. Він категорично заборонив. Тоді я сказав, що я можу й зараз іти з монастиря; коли він не дасть риз, я поховаю без них. І заявив, що він також так само зробив би, якби ховали їхнього короля. При тім я пригадав йому енцикліку папи Венедикта XV, де він сказав, що поки нема православного священика, може ховати католицький священик і беру на свою відповідальність.

Кінцем він погодився, але відповідальности не взяв на себе. Я негайно пішов до хлопців українців, які були в монастирі, і сказав, що будуть похорони гетьмана. Вони прийшли запізно, бо американці не пустили в свій час.

О другій год. до каплиці прийшли: Єлисавета Павлівна (донька гетьмана), я і хлопець з Лемківщини с. Балигород–Михайло Федорів та священик Рабан (з монастиря) і відправили панахиду. Перед цим внесли труну, але нічого не було застелено. Я віддав свій кавалок домашнього полотна, застелив труну, а другий кавалок поклав під голову.

Покійний п. Гетьман мав вигляд: підголений, правий бік обличчя

підголений і видавався, ніби око одно вилізло, убраний був в темне убрання, краватка, сорочка, скарпетки. Пізнати можна його було тим, хто знав зі знімки його, тільки ніс був витягнений.

Після панахиди в каплиці перенесли його на могилу коло каплиці. Там відправив я другу панахиду, запечатав гріб, засипали яму і поставили тимчасово малий хрест. Пізніше зроблено великий дубовий.

Були присутні: я, Єлисавета Павлівна, патер Рабан, і чотири грабарі. По двох годинах прийшло ще 5 хлопців, двох поляків, які спізнилися через вище згадані перешкоди.

Могила знаходиться в середині цвинтаря, третій ряд гробів від стежки, гріб у третім по правій стороні від муру, пізнати можна по дубовому хресті з написом: Павло Скоропадський, уродж. 1873 р., помер 26.4. 1945 р. Похорони були 28.4. 1945 р.

Крім цього на девятий день я відправив панахиду, на якій був присутній адютант Грицинський. Сорокового дня від похоронів відправив я Службу Божу і цього самого дня похоронив я паню Анну Шабунівну та відслужив на гробі гетьмана панахиду. На цей день були також ґенерал Струтинський, пан Гришак з дружиною, один хлопець з Галичини Федор Штерен, дівчина Анна Мазур і ще якийсь наддніпрянець.

Могилу покійного Гетьмана обложено дерном, посередині квіти–вінцем обведений довкола могили жовтосиннього кольору.

10 липня могилу досліджували за дорученням авґсбурського Українського Комітету представники Українського Комітету з Плянтінґу: голова ректор праського університету Іваницький, п. Зозуляк з дружиною і ще один пан. Вони зробили проріз і шкіц цього цвинтаря й могили, щоб зберегти місце поховання і там списали протокол.

Моє враження від похорону дуже було трагічне, коли бачив, що в таких умовах відбувалися похорони цього видатного Гетьмана, без належної пошани. Але це був воєнний час і я почував себе зобовязаний на чужині віддати належну пошану покійному Гетьманові.

Акт складений в Українськім Комітеті в Авґсбурґу в приявності голови Комітету п. Чуйка і заступника п. Горайського.

Підписали: о. Григорій Онуфрів, голова Комітету Чуйко і заст. голови Горайський.

К. КАПІТАНОВ

ЄВРЕЇ У ВЕРМАХТІ

У німецьких збройних силах під час 2-ої світової війни служило 150 тисяч вояків і офіцерів, батьки чи бабусі й дідусі котрих були євреями. Сьогодні вони забуті.

„Мішлінґ" (Mischling)–це були особи з німецько-єврейських сімей. Закони встановлювали два степені: 1-ий степень (одне з батьків еврей) і 2-ий степень (коли євреєм був хтось з покоління бабусі й дідуся). Ці групи вважалися євреями й були призначені на знищення.

Десятки тисяч *мішлінґів* служили в німецькому війську, осягаючи високі ранґи. Сотні з них були відзначені Залізними хрестами, а 20 вояків та офіцерів єврейського походження отримали найвище відзначення 3-го райху–Лицарський хрест. В нацистській пресі довший час поміщувано фотографію синьоокого блондина у шоломі, котрого представлювано як „ідеального німецького вояка". Ним був Вернер Ґольдберґ. Його батько був еврей.

Майор вермахту Роберт Боргардт був відзначений Лицарським хрестом за маневр на східному фронті в 1941 р. Перенесений до Африканського корпусу, попав в англійський полон. В 1944 році міг був поїхати до Англії, де проживав його батько. Однак він вернувся до Німеччини, кажучи: „Хтось мусить відбудовувати наш край". Перед смертю в 1983 році говорив: „Багато євреїв та людей єврейського походження уважало, що вони повинні захищати Батьківщину".

Фюрер особисто потвердив арійськість полковника Вальтера Ґолляндера, мати котрого була єврейкою. Ґолляндер отримав обидва Залізні хрести та, рідко даваний, Золотий хрест. У 1943 році у битві під Курськом його бриґада знищила 21 совєтський танк, і за це його нагороджено Лицарським хрестом. З-під Курська Ґолляндер їхав до Райху через Варшаву, де його потряс вид зрівняного з землею ґетто. На фронт повернувся зламаною людиною.

Життя ставило *мішлінґів* у абсурдні ситуації: ось вояк з хрестом на шиї їде до концтабору в Саксегавзен, щоб відвідати свого батька. Таборовий СС-офіцер аж затрясся з люті: „Як би не той хрест, я тебе відразу залишив би з твоїм батьком".

А ось один еврей, який з пофальшованими документами переїхав з Франції до Німеччини, де його змобілізували й післали служити у військах СС, питався сам себе й інших: „Якщо я служив у німецькій армії, а моя мати згинула в Авшвіці, хто я–жертва чи переслідувач? Німці, які обвинувачують нас за те, що сталося, не

хочуть нас знати, а євреї відвертаються від нас".

У 1940 році рішено усунути з військ тих, що мали дві бабці чи двох дідусів євреями. А тих, що мали одного предка євреєм, здеґрадувати до звичайного вояка. Однак офіцери зволікали з виконанням цього наказу, заступалися за „своїх євреїв", а навіть їх скривали перед органами безпеки.

Виявлено, що у війську служило 1200 *мішлінґів*, котрих 2300 родичів знищено. В січні 1944 року було 77 вищих офіцерів єврейського походження, в тому 23 полковників і 15 генералів. Всі вони посідали свідоцтва „німецької крови", підписані Гітлером. Чи між ними є також найзловісніша постать–Рейнгарда Ґейдріха, шефа державної безпеки, якому підлягали ґестапо, кримінальна поліція і розвідка? Його бабуся одружилася з євреєм уже після народження батька майбутнього шефа ДБ. Однак його шкільні товариші дратували його, називаючи єврейським ім'я „Іцик", а його батька, музиканта, загально вважали в м. Ґаллє євреєм. Маршал Ґерінґ дав письмове повноваження Ґейдріхові щодо ліквідації євреїв. Ґейдріх зорганізував в січні 1942 року конференцію у Ванзее, на якій вирішено „остаточну розв'язку єврейського питання".

Ще один приклад „таємного єврея". Це фельдмаршал летунства Едгардт Мільх. Його батько був єврей, тому його не прийнято до військової академії. Під час 1-ої світової війни він познайомився з Ґерінґом. Як директор летунської лінії „Люфтганзи" він дав безплатні квитки для провідників нацистської партії. Мільх розбудував німецьке летунство й особливо заслужився у перемозі в Норвегії, без якої Гітлер, правдоподібно, був би не відважився вдарити на Францію в 1940 році.

Сьогодні ветерани вермахту твердять, що вони старалися противитися расовим нацистським законам. Своєю службою хотіли доказати, що не зважаючи на своїх єврейських предків, вони були щирими німецьким патріотами та героїчними вояками.

Независимая газета

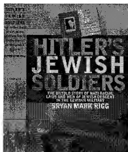

Докладніше
про ці справи описує
Brain Mark Rigg у книзі
Hitler's Jewish Soldiers.

ВИГОТОВЛЕНО ДОВІДНИК ДО АРХІВУ УКРАЇНСЬКОГО ВІЙСЬКОВО-ІСТОРИЧНОГО МУЗЕЮ І АРХІВУ УВАН

В УВАН знаходиться збірка музейних експонатів та архівів старшин Армії Української Народньої Республіки, Українських Січових Стрільців і Української Галицької Армії. Ця збірка складається з матеріялів зібраних Українським Военно-історичним інститутом (УВІІ) і Українською Вільною Академією Наук у Канаді.

УВІІ був заснований в 1948 році в Німеччині 7 старшинами Армії УНР для збереження пам'яток визвольної боротьби за незалежність України, щоб у слушний час передати їх в Україну. Засновники вибрали з-поміж себе досмертного керівника Інституту, ген. Михайла Садовського. З його еміґрацією до Канади, вся збірка Українського Военно-історичного інституту опинилася в Торонто, а після його смерти в Вінніпезі.

У 1969 році УВАН підписала домовлення з сотником Миколою Битинським про передачу музею, бібліотеки й архіву Українського Военно-історичного інституту до УВАН. Від того часу УВАН упорядкував і скаталоґував музейні експонати, влаштував постійну виставку, випозичав деякі експонати на виставки в інших музейних установах (між іншими, Осередок Української Культури й Освіти) та доповнив архів УВІІ матеріялами від окремих осіб та організацій.

Праця над упорядкуванням архіву тривала майже повних дванадцять місяців і включала перегляд усіх матеріялів, виготовлення схеми їх клясифікації, саму клясифікацію і каталоґізацію архіву та переміщення його в відповідні архівні папки й коробки. Вкінці виготовлено докладний довідник до цілої збірки. Працю виконала Софія Качор.

Увесь архів складається з 111 томів (1 том=13 см.), які охоплюють 23 збірки окремих осіб і організацій:

- ✦ Український Военно-історичний інститут (7,41 м., т. 1-57),
- ✦ ген. Михайло Садовський (144,5 см., т. 58-69),
- ✦ Микола Битинський (6,5 см., т. 69),
- ✦ Олександер Вишнівський (20 см., т. 73-74),
- ✦ Дмитро Ґерчанівський (106 см., т. 74-82),
- ✦ Дмитро Жупінас (5,5 см., т. 82-83),
- ✦ Петро Лозовський (8,6 см., т. 83-84),
- ✦ Дмитро Микитюк (28,5 см., т. 84-86),
- ✦ Осип Навроцький (79 см., т. 86-92),
- ✦ Тиміш Омельченко (4,6 см., т. 92-93),
- ✦ Михайло Селешко (52,5 см., т. 93-97),
- ✦ Микола Угрин-Безгрішний (10,5 см., т. 97),
- ✦ Малі збірки окремих осіб (упорядковані, як одна окрема секція архіву,

44 см., т. 69-72),

- ✦ Братство кол. Вояків 1-ої Української Дивізії Української Національної Армії (1см., т. 98),
- ✦ Братство Українських Січових Стрільців (4,5 см., т. 98-101),
- ✦ Об'єднання Бувших Вояків Українців в Америці (0,5 см., т. 101),
- ✦ Об'єднання Бувших Вояків Українців у Великій Британії (0,5 см., т. 101),
- ✦ Союз Бувших Українських Вояків (24 см., т. 101-103),
- ✦ Союз Українських Ветеранів (2 см., т. 103),
- ✦ Товариство Бувших Вояків Армії УНР (10 см., т. 103-104),
- ✦ Українська Стрілецька Громада (5 см., т. 104),
- ✦ Українське Вільне Козацтво (87,5 см., т. 104-111),
- ✦ VI Січова Стрілецька Дивізія (2 см., т. 111).

У цій колекції можна знайти рукописи споминів старшин українських армій про різні події визвольної боротьби, військові підручники, періодичні видання ветеранських і комбатантських організацій, деякі матеріяли з таборів ДіПі в Німеччині, особисті військові й інші документи окремих осіб тощо. Переважна більшість матеріялів є з часів після Другої світової війни.

(Бюлетень УВАН, ч. 37, 2002).

УКРАЇНА
ТЕРНОПІЛЬСЬКА МІСЬКА РАДА
ЧЕТВЕРТЕ СКЛИКАННЯ

ВОСЬМА СЕСІЯ

РІШЕННЯ

від "______"18___ [illegible] 200_ р.2003 № 4/8/136

Про перейменування вулиці

Розглянувши звернення політичних партій та громадських організацій, враховуючи рішення постійної комісії міської ради з питань освіти, науки, культури, молоді та спорту, міська рада

ВИРІШИЛА:

Перейменувати вулицю Довгу на вулицю Вояків дивізії „Галичина".

Міський голова В. ЛЕВКІВ

Вулиця вояків дивізії „Галичина" в Тернополі.

Спомини

Богдан ЧАМБУЛ

ЗАКІНЧЕННЯ ВІЙНИ І ПОЛОН

Спомини переповіджені Несторові Чорнієві.

(Продовження. Див. „ВК", ч. 2, 1989 р.)

8 травня 1945 р. дивізійники зложили зброю англійським військам. Богдан залишив свою військову частину і таким чином уникнув англійського полону. Зібралася група колишніх вояків, які виявили бажання власними силами добратися до своїх найближчих рідних домівок. Богдан пам'ятав адресу, куди були евакуйовані його батьки, сестра та швагер. Троє інших були баварськими німцями, котрі служили в одному полку з Богданом. Два штабні офіцери: ад'ютант Ерíх Мілер і сотник Ґорст та один підстаршина. Вони рішили мандрувати на випадково придбаних конях через гори Альпи до Баварії. По дорозі під містом Юденбурґ (Judenburg) був покинутий табір, на возах були різні харчі. Хлопці набрали собі по дна наплечники харчів на свої верхові коні і подалися в Альпи. В Альпах вони мали різні пригоди. На Австрійсько-Баварському пограниччі хлопці поміняли коней на харчі та дещо грошей і вночі перейшли границю. Вже на Баварській території вони зайшли до одного лікаря на нічліг. Лікар прийняв хлопців дуже ввічливо. Він розказав про те, що американці всіх військових, які воювали на німецькому боці, виловлюють і саджають в табори за колючі дроти, провіряють і тих, котрі були громадянами Радянського Союзу, примусово передають „русским". Всі чотири друзі-мандрівники були ще в уніформах і мали при собі дрібну зброю. Тут німці викинули свою зброю, і Богдан зробив те саме. Вони хоч були німці, але вважали і трактували Богдана, як вірного товариша і навіть більше–як рідного. Були вони віком старші за Богдана і від нього знали, що родина Богдана евакуйована в Баварію, десь коло Інгольштату. Ще на Словаччині Богдан отримав листа від своїх рідних, якого він пізніше загубив, але все ж таки запам'ятав назву місцевости. Вони постановили поїхати з господарем-лікарем до Мюнхену. Ранком попрощалися. Богдан бачив сльози в очах своїх побратимів по зброї. Богдан подався пішки через поля і луки праворуч озера Целямзеє.

Несподівано з-поза куща вискочив мужчина в американській уніформі з кацапським виглядом і російським наганом в руці. Богдан зразу ж догадався, що він росіянин, він говорив до Богдана ламаною німецькою мовою. Випитував: „Де Богдан був? Куди йде?" Богдан відповів йому по-німецьки, що війна закінчилася, і він йде додому. Озброєний нападник обшукав Богдана, забрав від нього все, що йому було до вподоби, але коли знайшов в Богдана військову книжку („зольбух"), яка була двомовною, нападник закипів від злості. „Вот понимаєш, западняк! Ґерманию защищал!" Богдан слідкував за кожним рухом нападника-мордодера, а в голові набігали думки, що робити, як поступити і діяти, якщо нападник наважиться застосувати зброю, то Богдан таки рішив кинутися на нападника. Вкінці нападник трохи вгамувався і, по-російськи матюкаючись, вже спокійніше сказав: „Иди! Пять километров отсюда есть лагерь для таких как ты. Ты еще молодой человек, а Сибирь большая!" Богдан все ще стояв і недовіряв нападнику.–„Иди! Ей Богу стрелять не буду!" Коли нападник згадав про Бога, то тоді Богдан повірив йому і відійшов від нього

спокійніше.

Наблизившись до села, Богдан зайшов до крайнього господаря і розказав йому про свою пригоду. Господар запросив Богдана до хати, там його нагодували і ще дали 100 марок на дорогу. Богдан розпитав господарів, як йому краще йти на Мостебург. Вони розказали, куди і як йти і радили йти бічними дорогами, а не головною дорогою. На головних дорогах американські застави затримують військовиків і доставляють їх до таборів полонених. В таборах полонених здійснюється прискіплива ідентифікація і чужинців передають радянській стороні. Богдан так і робив, йшов завжди бічними дорогами, заходив час від часу до німецьких господарів, щоб дещо підкріпитись і переночувати. Тут треба замітити, що всю дорогу, яка тривала цілий місяць, Богдан не мав випадку, щоб йому відмовили в нічлігу або харчуванні. Правда в той час Богдан добре володів німецькою мовою і ще був одягнений у військовій уніформі.

Під Мостебургом Богданові прийшлося переходити міст, на якому стояло двох американських вояків. Присів Богдан в лісі під корчем біля дороги у віддалі яких триста метрів від мосту, прочатував зо дві години, нарешті над'їхав німець трактором з причепою, а на причепі в нього бідони з молоком. Вибіг із схованки Богдан до нього і попросив, щоб той перевіз його через міст. Німець зразу зметикував Богданове положення і погодився перевезти Богдана. Богдан роздягнувся і сів на причепу між банки з молоком. Американці затримали їх, тракторист показав воякам якийсь папірець, що Богдан є його сином. Переїхавши міст, Богдан подався бічними дорогами в напрямку Інгольсштадту. На що він витратив ще кілька днів з різними пригодами. Переночувавши в одного господаря, над ранком подався далі в свою мандрівку.

Цього ранку був дуже великий туман. Богдан дійшов до досить широкої ріки і, коли підійшов ближче головної дороги, побачив крізь мряку міст, на якому стояло двох американських вояків. Вертаючись назад дорогою, яка йшла при березі ріки, за яких триста метрів він побачив на линві пором в одного з господарів. Зайшов до господаря і попросився в нього на сніданок. Господар запросив Богдана до хати, а його жінка приготовила сніданок. Після сніданку Богдан попросив господаря, щоб він перевіз його на другу сторону ріки, бо не хоче попасти американським воякам в руки, а хоче насамперед побачитись зі своїми рідними. Господар зрозумів його, він покликав дівчину, яка в нього працювала і сказав їй перевезти поромом Богдана через ріку. Богдан, як тільки глянув на дівчину, зразу пізнав, що вона українка. Розмова Богдана з дівчиною велась німецькою мовою. Коли пором наблизився до протилежного берега, Богдан витягнув з кишені сто марок і, даючи дівчині гроші, сказав вже по-українськи: „То за ваш труд". Відійшовши кілька десятків метрів, Богдан оглянувся і помахав дівчині рукою, а вона стояла немов вкопана на місці.

Від Австрійсько-Баварського кордону Богдан вже мандрував сьому добу. Лісовою дорогою він наблизився до краю ліса. Звідки було добре видно, як по автостраді їхала автоколона американського війська. Богдан перечекав, автоколона переїхала, і тоді підійшов до автостради і чуть не вийшов на дорогу, як з лісу навпроти вийшло трьох чорних американських вояків. Богдан миттю повернувся до лісу. По лісовій дорозі їхав возом старший німець, віз запряжений волами, на возі повно дров. Богдан прибіг до фірмана і просив його, щоб він позичив свого одягу. Німець зразу зрозумів, в чім справа і потихо сказав: Боже, може і мої сини десь в такій самій ситуації, як ти сьогодні.–І з піднесе-

ними руками вгору сказав до Богдана: Будь спокійний, все буде в порядку.

Богдан негайно передягнувся, а все інше, що мав при собі поскладав на возі, а сам взяв воли в свої руки і наказав: „Гийма льос!"

Так вони доїхали до краю ліса, де були три чорні американські вояки. Вояки затримали віз. Богдан провадив воли, а старий німець йшов ззаду за возом. Один із вояків запитав Богдана по-німецьки, чи він не бачив в лісі німецьких вояків? Богдан показав руками на міги, що сам він німий і глухий і, не зупиняючи волів, йшов далі, а фірман пояснив воякам, що погонич волів, то є його син. Так вони переїхали автостраду, минули лісову поляну, на якій отаборилося американське військо і доїхали до села, де мешкав цей німець. По дорозі вони розговорились. Богдан розказував німцеві про себе. Німець уважно вислухав і дав Богданові таку пораду, щоб Богдан нікому більше того не розказував, що розказав йому, навіть його жінці.

Приїхавши до господаря, Богдан допоміг йому випрягти волів з воза і разом зайшли вони до хати. Господар розпорядився, щоб господиня нагріла води на купіль. Богдан викупався так добре, як ніколи, здавалося йому, в своєму житті. За той час господиня приготовила Богданові чисту білизну, а співчутливий німець приніс Богданові цивільне убрання свого сина. Після вечері всі вийшли надвір, щоб подихати свіжим весняно-літнім повітрям. Богдан скручував собі сигарку. Це побачила через своє вікно сусідка, молоденька німочка, й принесла пачку сигарок, приєднуючись до компанії. Лягаючи спати, Богдан щиро молився Богові і дякував за те, що так добре його стеріг всюди і скрізь в його повоєнній мандрівці. Він так добре спав, як ще ніколи.

На другий день раненько по сніданку Богдан щиро подякував своїм щирожичливим господарям, залишив свою військову уніформу в господарів і вже в цивільному одязі рушив далі в дорогу. Господарі випровадили його аж за село, і він подався в напрямку на Кальскрон.

Богдан і далі був дуже обережний, щоб не попасти американцям в руки. Він йшов польовими дорогами, обминаючи головні шляхи, аж вийшов на горбок і здалека побачив великий гурт людей, котрі працювали в полі. В Богдана виникло передчуття, що там можуть бути його найближчі рідні. Навпростець, через поля йшов він прискореним ходом в сторону цих людей. Одна німка волом підгортала бараболі, Богдан запитав її: Чи ті люди, які там працюють громадою на полі, є чужинці?–Так,–відповіла вона.

А тут ще був невеличкий потічок. Він скинув черевики, підкотив штани і перебрів потічок. Між людьми, які сапали буряки і моркву, здалека пізнав свого тата, який, зігнувшись вдвоє, сапою вимахував то вліво, то вправо. В цю хвилину Богдана огорнула радість і жаль. Він сів і з радости заплакав. Після трьох довгих років Богдан зустрів своїх батьків тут, на далекій чужині. Обтер свої сльози і з поспіхом попрямував до свого тата. Йдучи також пізнав маму, сестру, шваґра, родину Вітюків, родину Москальчишиних і родину Кузьових з-під гаю. Коли наближався до тата, то Стефка Москальчина крикнула до мами:

–Ой, стрийно, ваш Богдан йде!

Але Богдан вже був близько тата, який підняв голову, і сказав:

–А звідки ти тут нам з'явися, мов з неба впав.

Вони привіталися зі сльозами на очах. Потім Богдан підбіг до своєї мами і цілував її тяжко спрацьовані руки. Привітавшись зі всіма, які працювали на

полі, бо всі вони були з села Денисова, які працювали в одного великого господаря-бавара. Зі сапою в руці ішов до Богдана тато і сказав: Бачиш, сину, як я доробився? У шваба став дворяком,–і сапу кинув геть від себе.–Богу дякувати, що ти нам повернувся живим та здоровим.–Богдан запитав тата: А як там наша бабуся?–Тато відповів: В хаті варять нам їсти. –Богу дякувати, що ви тут всі разом,–відповів Богдан.

На полі Богдан всіх попередив, щоб нікому не розповідали, що прийшов той, що був в Українській дивізії „Галичина".

Богдан з татом йшли до господарства, де вони всі мешкали, але на залізничному переїзді стояв американський вартовий. Богдан сказав: Ми туди не підемо, а мусимо його обминути здалека. Я вже цілий місяць в дорозі і не попав американцям в руки, а якби я тут попав?

У хаті бабуся поралась коло кухні. Тато сказав, що Богдан прийшов. Як почула татові слова, горнятко випало їй з руки і вона з великої радості цілувала Богданову голову. Піднявши обидві руки вгору, сказала: Боже, дякую Тобі, що повернув нам його здоровим.

Вони троє заплакали. Ця зустріч відбулася 8 червня 1945 року. На обід всі члени родини поприходили з поля до хати і взаємно собі розказували про свої переживання.

Уночі з 7-го на 8-е червня Богдановій мамі приснився сон: Богдан лежить забитий, а мама над ним плаче і голосно ридає. Тато збудив маму і спитав її, чого плаче? Мама розповіла свій сон. Цей сон мамі снився два рази тої самої ночі, а ранком Богдан прийшов. В неділю Богдан з сестрою Марією відвідали того господаря, в якого Богдан передягнувся в цивільне вбрання. Господар, побачивши Богдана у вишитій сорочці, з усмішкою на устах промовив: А що віднайшов свою родину?–Богдан представив йому свою сестру. Господар запросив їх до хати і віддав Богданові його військове убрання. Богдан розповідав про свої воєнні переживання і своїх батьків та родичів. Ці господарі мали двох синів в німецькому війську і вони нетерпляче очікували повернення синів додому. Прийшла теж ця молоденька німка, що минулого разу подарувала Богданові сигарки, і з нею Богдан просидів до пізнього вечора. Богдан приобіцяв, що прийде помогти господареві косити сіно.

Наступного дня пішов в поле на роботу за маму. Коли прийшли всі з поля до хати на обід, трьох американських вояків в'їхали джіпом на подвір'я і зайшли до господаря. Хтось мусив про Богдана зголосити американцям. Потім вони прийшли з господарем до хати й попросили, щоб він показав їм того, хто найпізніше прийшов до нього. Один з вояків питав Богдана по-німецьки, щоб він показав свою виказку. Якраз день перед тим батько ходив до бюрґермайстра виробляти для цілої родини виказки, й Богдан показав американцеві цю виказку, а він відразу до Богдана: скидай сорочку і підноси руки вгору! В українській дивізії воякам під лівою рукою татуювали букву крови. Богдан мав букву „А". Ліва рука в Богдана була забандажована, бо день перед тим розпеченою ложкою випалював цей знак. Американці відразу зрозуміли, що Богдан вояк і негайно випровадили його з хати до авта і навіть не дозволили попрощатися з рідними. Привезли його до місцевости Камскроп до капітана, який запитав Богдана, хто він і в якій армії служив? Богдан відповів, що служив в Українській Галицькій дивізії. *(Далі буде)*

Веселих Свят Різдва Христового
та щасливого Нового Року

українському вояцтву, їх родинам, усій українській спільноті
та побратимам нашої Станиці

пересилає

УПРАВА СТАНИЦІ БРАТСТВА
КОЛ. ВОЯКІВ 1-ої УД УНА
в Монтреалі, Канада

Христос Родився! *Славіть Його!*

Із світлим празником Різдва Христового і Нового Року вітаємо Головну Управу Братства, Краєві Управи, Станиці та всю нашу Дивізійну Братію та бажаємо радісних свят Різдва Христового та щасливого Нового Року.

СТАНИЦЯ БРАТСТВА КОЛ. ВОЯКІВ 1-ої УД УНА
Гартфорд, Конн., США

НАЙЩИРІШІ ПОБАЖАННЯ

Веселих Свят Різдва Христового
та щасливого Нового Року

українському Вояцтву, їхнім Родинам та Побратимам нашої Станиці

пересилає

УПРАВА СТАНИЦІ БРАТСТВА КОЛ. ВОЯКІВ
1-ої УД УНА
в Чікаґо, ЗСА

Д-р Віктор Л. Коняго*
Орест В. ЛАДИЖИНСЬКИЙ

УКРАЇНЦІ У АВСТРО-УГОРСЬКІЙ АРМІЇ

Не слід забувати, що досить значна частина українців, з різних поважних причин, числилися як вояки інших національностей. Наприклад: українці, що жили на території теперішньої Польщі, Чехії, Словакії та ін. країн, часто числилися як поляки, чехи чи словаки.

Австро-угорський уряд неґативно ставився до найменших проявів національної свідомості, бо це загрожувало цілісності імперії. Українське населення Галичини та Буковини часто і неслушно підозрювалось у шпигунстві на користь Росії. Тому тисячі українців були вивезені у концентраційні табори, тюрми чи були навіть страчені!

Неприхильно ставилося командування і до Українського Леґіону Січових Стрільців. Зате Леґіон був справжнім бойовим прикладом для всіх українців у австро-угорській армії. Тому багато вояків-українців з різних полків старалося потрапити на службу до Леґіону.

Відносно мало українців служило в кавалерії, спеціяльно в гусарах. Невідомо нам теж про службу українців у фльоті (Адріятичне море чи Дунай). Можливо, що хтось з читачів додасть інформацію?

Слід нагадати, що на фронтах українці з Галичини та Буковини часто протистояли українізованим полкам Росії (чернігівський, київський, полтавський, волинський полки). Брат йшов на брата!

Після революції у Росії у 1917 р. боєві дії на фронтах затихали. З розпадом Австро-Угорської імперії у 1918 р. багато українців змогло повернутися додому. Але не було миру у рідному краю. Попереду були змагання з Польщею, большевиками та білою армією. Галичани та буковинці поповнили лави Української Галицької Армії та армії Української Народної Республіки.

---

* Слід звертатися з запитаннями, доповненнями та пропозиціями на адресу: Victor L. Konyago, M. D.
2 Nelson Lane,
Newtown, CT 06470, USA
або e-mail: drzvir@dr.com

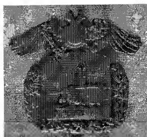

Знак 19-го полку краєвої оборони. До 59% були українці. На знакові зображення Львівської ратуші. Посріблена бронза.

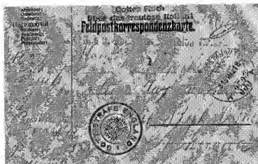

Українець, який служив у польовому єгерському батальйоні № 13, написав цю листівку додому на Буковину. Дуже цікаві написи-печатки направлені проти тодішніх ворогів Австро-Угорщини–Італії та Англії.

Знак 35-го полку краєвої оборони. До 68% були українці. Цинк.

Листівка-фото. Михайло Кочоровський. Наш родич. Був капралом у Австро-Угорському війську, на жаль, не знаємо у якому полку. Потім служив в УСС.

Знак 55-го полку піхоти. До 59% були українці. Цинк.

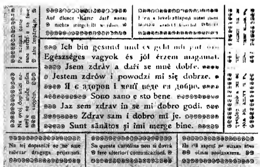

Auf dieser Karte darf sonst nichts mitgeteilt werden.

Ich bin gesund und es geht mir gut.
Egészséges vagyok és jól érzem magamat.
Jsem zdráv a daří se mně dobře.
Jestem zdrów i powodzi mi się dobrze.
Я є здоров і менї веде ся добре.
Sono sano e sto bene.
Jaz sem zdrav in se mi dobro godi.
Zdrav sam i dobro mi je.
Sunt sănătos şi îmi merge bine.

Na tej dopisnici se ne sme ničesar drugega prijaviti.

Su questa cartolina non si dovrà fare ulteriori comunicazioni.

Стандартна польова листівка на 9 мовах. Український напис у центрі та у лівому нижньому куті. На звороті лише адреси.

Знак 77-го полку піхоти. До 69% були українці. Посріблена бронза.

Знак 10-го полку гірської артилерії. До 46% були українці. Цинк.

Знак 28-го полку польової артилерії. До 60% були українці. Цинк.

Листівка-фото. Старшинські курси у Єгендорфі (Jegendorf), Австрія. Судячи по тому, що старшини носять багнети, а не шаблі, це фото було зроблене у 1917 р. УСС-ів також посилали на ці курси.

К. ТУЧАПСЬКИЙ

МІЙ ЕПІЛОГ У І-ій СВІТОВІЙ ВІЙНІ

Австро-Угорщина провалилася. Ми, українці, разом з німцями й мадярами опинилися в італійськім полоні. Всі інші народи Австро-Угорщини скеровані до їхніх національних таборів. Мене цікавило лише одне: що діється в нашій Галицькій Україні? Якось попав в мої руки італійський часопис з великим заголовком на першій сторінці "I Bolsevici Ucraini bombardam Leopoli" (Українські большевики бомбардують Львів). Таку вістку приносить нам "Gazetta del Popolo". Хто це большевики? Відкіля вони взялися на галицькій землі? Щойно пізніше я дізнався, що польська влада так змалювала нашу галицьку армію перед західним світом й призадумувався, якби мені вирватись з полону. На моє щастя прийшли до нашого табору чеські старшини й почали розпитувати, хто родом з чехо-словацьких територій? Я використав цю присутність представників чехо-словацької влади і заявив їм, що я народився в місті Берегово на Закарпатті. „Тоді ви наш громадянин"–сказали чеські старшини,–Ви поїдете в чеський табір". Так я опинивя в чеському таборі разом з німцями й мадярами, які походили з чехо-словацьких теренів.

Таборова влада віддала під моє командування відділ вояків і веліла мені як старшині виконувати різні вправи зовсім так, як за австрійських часів. Мені це йшло зовсім незручно, бо я не знав чеської команди, а через перебування роками на фронті я відвик від „екзецирки". На щастя, недовго прийшлося нам сидіти в таборі. По двох тижнях казали нам пакуватись. Виїжджаємо до Праги. На залізничній станції в Празі очікувала нас група чеських старшин і один молодий російський старшина. На станції було кілька соток українських вояків з Галичини. Коли ми стояли в двох рядах, підійшов до нас російський старшина і сказав:

–Ви русскі з Ґаліції, пойдьотє в русску армію.

Я сказав, що ми не русскі, а українці. Рівночасно виступив наш старшина Володимир Марків і голосно почав сперечатись з російським офіцером, що це насильство перетягати нас, українців, в чужу армію, і що ми поїдемо в Україну боротися за нашу власну батьківщину.

–Да! Да!–відповів москаль,–кто сделал вас украінцамі? Вєна і Берлін.

Суперечка не вгавала. Треба признати, що чеські старшини виявили себе тактовними особами. Вони не послухали москаля і відіслали нас до окремого табору в Кошицях і обіцяли вислати нас в Україну. Щойно пізніше ми довідалися, що цей російський старшина–зовсім не москаль, а наш галичанин, що звався Глібовицький.

В Кошицях ми перебули кілька днів під шатрами. Ми діставали добрі харчі і добре себе почували. Був це 1919 рік, місяць листопад. Наш поїзд переїхав через Закарпатську Україну, а на румунськім кордоні перейняв нас відділ румунських вояків з штиками на крісах неначе яких злочинців. Ми від'їхали товаровим поїздом на Буковину. Приміщено нас в бараках, десь біля місцевости, що звалася Окниця.Команду нашого табору обняв

румунський підполковник, колишній австрійський сотник, німець з походження, людина добра, яка вповні відчула нашу долю і старалася нам помагати. Одначе прийшов полковник румун, який виявив себе досить безоглядним, особливо у відношенні до мужви. З нами, старшинами, він поводився досить добре. На Святий вечір він запросив мене до себе на вечерю, мабуть мене тому, що я одинокий розмовляв з ним по французьки. Вечеря була знаменитою. Він зробив мене другим командантом табору. Одначе ця дружба недовго тривала. Зима в роках 1919-20 була строга. Був сильний мороз, а снігу було повно на деревах і на землі. В таку непривітну пору він прикликав мене до себе і велів наказати, щоби наші вояки вилазили на дерева, яких було повно в районі табору, обтинати гілки і ними палити в бараках, бо,–сказав,–іншого дерева на топливо покищо не дістануть. Я відповів підполковникові, що це неможливо, щоби вояки з черевиками, вже і так знищеними, видрапувалися на вкриті снігом і ледом дерева.

–Коли ви так говорите, тоді ви звичайний большевик,–сказав підполковник,–відвернувся і від цього часу більше зі мною не говорив.

Незабаром наш курінь переселено до південної Румунії біля міста Краиова. По дорозі задержали наш поїзд, мабуть в Пльоєшті. Ми цілу ніч чекали на станції, тут стояло багато поїздів. Наші вояки виходили з вагонів і заглядали в інші вагони. Один вантажний поїзд, заповнений був волами, деякі воли були ще живі, а інші вже погинули, бо поїзд стояв вже цілий тиждень і ніхто худоби не кормив. Наші спритні молодці знайшли вагон, заповнений тютюном і цигарками. Розуміється набрали тютюну скільки могли. Не було нікого, щоби спитав їх, чому вони це робили? (Звідкись взялася якась жінка-мадярка, що заразила 30 наших хлопців).

В новім таборі повна свобода. Наші вояки виходили до міста Крайова.По вулицях міста спацерував зовсім спокійно великий олень. Коли хто подавав йому хліб, він підходив і їв з руки як корова. Раз зайшов цей олень до нашого табору. Наші хлопці хотіли його затримати і почіпалися за роги, за хвіст, за хребет. Але олень виявився сильнішим, як ціла юрба людей. Спочатку стояв спокійно, потім раптом стріпався. Хлопці немов яблука посипались на землю, а олень без поспіху пішов собі далі.

Наш курінь мав доброго підстаршину ще з австрійської армії, який проводив з вояками військові вправи. Я сьогодні вже призабув його прізвище, але хлопці називали його „теперичка", бо він завжди при вишколі повторяв це слово. „Теперичка, як я скажу, вліво глянь"... „теперичка як почуєте, стій"... і т. п. Цей підстаршина одного разу сказав мені, що він вже не може робити з вояками вправ, бо румуни прислали до нашого табору багато чужих, переважно рештки розбитої Денікінської армії, які видавали себе буцімто за українців, одначе вони говорили лише по-російськи і деморалізували наших українських вояків. Правда, були між ними і українці, між іншими отаман Ангел. Цей отаман був цікавою людиною, молодий, біля 30 років. Він був одягнений в гімнастьорку і сині шаровари. При шароварах висіла люлька. Ми, старшини, запросили його до нашого стола на обід, але він відповів: „Мені місце не при вас!" Взяв шапку, сів на землю

по турецьки, витягнув з-за халяви ложку і хлипав зупу в оточенні своїх людей. Ми зорганізували хор і румуни залюбки слухали наших пісень. Раз прийшов до мене один придніпровець, який говорив по-румунськи, і сказав мені, що пан полковник хоче послухати нашої пісні „Реве та стогне". Хор зібрався моментально.

Наша ситуація в Румунії стала досить безвиглядною. Треба було шукати якогось способу, щоби виїхати в Україну. Порадили нам вдатися до української місії в Букарешті. Я приїхав до Букарешту. Коли я йшов вулицею, при якій був український консулят, причепився до мене якийсь елегантний панок, зачав зі мною говорити по-німецьки, розпитувати, чого я приїхав і яке я маю діло в консуляті. Я відповів, що хочу виїхати в Україну.

–Я також хочу виїхати з вами,–відповів.

Я не мав нічого проти цього і ми обоє зайшли в бюро української місії. Я лишив цього панка в коридорі. Коли я відчинив двері, п. Фещенко-Чопівський побачив мене і його, взяв мене до середини, а панка лишив. Я представився п. Фещенку-Чопівському і повідомив, з якою метою приїхав сюди. Він спитав мене, хто цей пан, що прийшов зі мною? Я розказав про того приблуду.

–Що ви зробили!–вигукнув пан Чопівський,–це звичайний шпигун з румунської сіґуранци. Їх тут, коло нас, повно.

Потім вийшов в коридор і з лайкою накинувся на цього панка. Цей схилив голову і моментально висунувся, як непишний, з коридора. Тоді п. Чопівський скерував мене до голови місії, генерала Дельвіґа. П. Дельвіґ був ще царським генералом і комендантом міста Перемишля. Він мав в Букарешті власне авто з синьо-жовтим прапориком.

Я звертався до п. Дельвіґа по-українськи, а він відповідав мені по-російськи. На моє прохання, щоб він виєднав у румунської влади дозвіл і допомогу для нашої переправи в Херсонщину в ролі повстанців, п. генерал відповів коротко:

–Не моґу, етого бить не может!

Він порадив нам залишитися покищо в таборі й чекати хвилини, коли румунська влада дійсно буде нас потребувати. З тим я виїхав з Букарешту, одначе думка про виїзд в Україну мене не покидала.

МІЖ ГІТЛЕРОМ І СТАЛІНОМ: УКРАЇНА В ДРУГІЙ СВІТОВІЙ ВІЙНІ

Документальний фільм

„Взагалі, ця титанічна боротьба...була передусім українською війною".
Едгар Снов, американський воєнний кореспондент, 1945 р.

(УКДДЦ) Фільм ***Між Гітлером і Сталіном*** зосереджується на боротьбі українського народу проти нацистсько-німецьких і більшевицько-російських окупантів України за власне виживання як нації, за волю і державну незалежність. На основі багатого архівного матеріялу, нової документації, оригінальних фотоархівів і тогочасних кінохронік, свідчень учасників боротьби, коментарів відомих західніх істориків і політологів створено суцільну драматичну картину двофронтової визвольної війни України 1939-1956 рр.

Фільм починається „Прологом", що зображує історично-політичні обставини першої визвольної війни на Україні 1917-1922 рр., втрачення державности, польську окупацію, сталінський терор, революційну боротьбу УВО-ОУН, становлення Карпатської України (1938-39 рр.).

У наступних основних частинах фільм висвітлює першу совєтську окупацію Західної України і т. зв. возз'єднання, вибух совєтсько-німецької війни, проголошення української державности у Львові (1941 р.), терор більшевиків і нацистів і їхню політику „спаленої землі", визвольну боротьбу ОУН і УПА, українську дивізію „Ґаличина" та безприкладний кровавий внесок українського народу у подоланні нацистської Німеччини і „війну після війни" в Україні проти більшевицької окупації. Фільм кінчається „Епілогом" крізь призму історичної і сучасної геополітичної перспективи України як держави.

В епізоді про українську дивізію виступає **сотник Мирослав Малецький**, учасник боїв під Бродами, згодом голова Ґоловної управи Братства кол. вояків 1-ої УД УНА.

Продуцентом фільму є **Українсько-Канадський Дослідчо-Документаційний Центр**, кінорежисером–відомий творець документальних фільмів з Вашінґтону (США) Славко Новицький, а розповідачем/диктором цієї англомовної версії фільму–славний американський кіноактор українського роду Джек Паланс–Іван Палагнюк.

Фільм призначений для телебачення й тому триває одну годину. Матеріялу зібрано на 6-7 годин–плянується використати його на серіял в майбутньому, якщо будуть фонди.

Уже у процесі створення є **україномовна** версія фільму, а на черзі французька, еспанська, німецька і російська версії.

ДОКУМЕНТАЦІЙНИЙ ЦЕНТР В ТОРОНТІ

Українсько-Канадський Дослідчо-Документаційний Центр–це унікальна установа, яка від свого постання у 1982 р. виконує необхідне завдання в царині відтворення і зберігання історичної пам'яти українців. Центр зосередив свою діяльність на дослідженні нашої живої історії, збираючи багату колекцію документації і свідчень в діяспорі й Україні про вирішальні події з історії українського народу у ХХ столітті: його мартирологію і боротьбу за волю і державну незалежність.

У висліді цієї діяльности і щедрої підтримки української громади, Центр створив у 1984 р. відомий документальний фільм ***Жнива розпачу*** про український голодомор/ґеноцид 1932-33 рр., у 1951 р. популярну всеканадську пересувну виставку ***The Barbed Wire Solution*** про інтернування невинних українців у канадських концентраційних таборах під час Першої світової війни, та опублікував низку документальних праць.

Створений у 1984 році Документаційним Центром перший документальний фільм про український голодомор/ґеноцид 1932-33 рр. ***Жнива розпачу*** здобув низку нагород на міжнародних кінофестивалях, був перевиданий на різних мовах і став предтечею дальших досліджень і нових фільмів про цю трагічну сторінку нашої історії. Його оглянули десятки мільйонів людей по різних країнах світу–а зокрема в Україні.

У 1955 році, заходом Центру й при підтримці Братства дивізійників Інститут історичних досліджень у Львові записав на авдіокасетах ряд інтерв'ю з дивізійниками, головно тими, які перейшли в лави УПА.

Центр приймає на збереження документи й матеріяли, що відносяться до історії Дивізії, включно з неопублікованими споминами.

Очевидно ця діяльність потребує фондів, які складає українська громада в діяспорі, тому Інститут просить про пожертви.

Українсько-Канадський Дослідчо-Документаційний Центр
Ukrainian Canadian Research and Documentation Centre
620 Spadina Ave., Toronto, Ontario, M5S 2H4
Tel.: (416) 966-1819 Fax: (416) 966-1820
e-mail: ucrdc@interlog.com

ХАЙ ЗНАЄ ПРАВДУ УКРАЇНА

ХАЙ ЗНАЄ ПРАВДУ УКРАЇНА

Так називається книга, випущена Тернопільським видавництвом Онлайн в 2002 році, як документальний довідник про участь рогатинців-дивізійників у Другій світовій війні. На цю тематику книга вийшла вперше, а її літературним редактором і упорядником є журналіст Михайло Чолій.

В книзі подані правдиві дані про наших земляків, котрі брали участь в Другій світовій війні на боці Німеччини проти більшовицької імперії. Всупереч радянській пропаґанді, яка намагалася вселити в серцях українців думку, що нібито дивізійники брали участь в розстрілах євреїв у Бабиному Яру у Києві, в придушенні словацького повстання, книга подає документальні дані про історію Дивізії і її бойовий шлях. Книга спростовує вигадки, підтверджуючи шлях Дивізії фактами, розповіддями краян.

В книзі вміщено Присягу на вірність Україні, марш Дивізії, вірш нашого краянина Олександра Соловія „Добре тямлю, як це було", історію Дивізії (в датах), статтю Михайла Чолія „Обпалені східним вітром", спогад Григорія Яцкова „Нас покликала Україна", статтю Василя Гудзія „Що робила бойова „група Вільднера" у Словаччині", інтерв'ю з головою управи Івано-Франківської станиці Галицького Братства колишніх вояків 1-ої Української дивізії („Галичина") Української Національної Армії Володимиром Малкошем „За що воювала Дивізія „Галичина"?

Але основним матеріялом для вивчення істориками, краєзнавцями та нашими краянами є списки 433 вояків Дивізії, що походять з Рогатинського повіту. Вони описані в трьох розділах-списках: ті, що полягли на полях битв Другої світової війни (136), ті, які загинули, перейшовши в УПА, в загони самооборони (69), і ті, які прой-

ПОВІДОМЛЕННЯ

Головна Управа Братства Дивізійників приготовляє до друку біографічний довідник <u>„Хто такі дивізійники"</u>. Список до довідника неповний і тому звертаємось до колишніх дивізійників – суспільно-громадських і наукових працівників – подати про себе інформації (не більше 10-15 рядків машинопису) до „Вістей Комбатанта", вказуючи, що робив, звільнившись з війська чи полону, які осяги здобув у своїй професії і суспільстві взагалі, які нагороди дістав за свою працю, крім заробітної платні, тощо.

шли через горнило Другої світової війни і пішли з життя в мирний час на батьківщині і в чужині (228).

Випускаючи цю книжку у світ, упорядник надіється, що читачі з колишнього Рогатинського повіту знайдуть у тих списках (може вперше) відомості про своїх рідних, близьких, які не змогли у ті минулі часи навіть подати звістку про себе і відійшли у вічність.

Книга гарно ілюстрована, в ній поміщено 28 фотографій наших краян-дивізійників та імена 32-ох рогатинців, які допомагали зібрати відомості про земляків, що добровільно зголосилися до Дивізії навесні 1943 і влітку 1944 років.

Автор звернувся до них з подякою і попросив усіх читачів подавати свої відгуки, доповнення і спростування, називати імена пропущених, бо вже готується нова книга на цю тему, доповнена новими іменами.

Перший позитивний відгук на книгу „Хай знає правду Україна" вже надійшов. Його надрукував журнал „Вісті комбатанта" № 3 (Торонто–Нью-Йорк, 2002, ст. 59-60).

Вікторія ЦИМБАЛІСТА
студентка факультету журналістики
Львівського Національного університету ім. І. Франка

Ро-Ко

ЩО СЯ ДІЄ В НЕНЬЦІ УКРАЇНІ?

Ще недавно мій приятель, царство йому небесне, при кожній зустрічі питався: що ся де діє? Він не так питався, як константував, що десь мусить щось діятися. І він мав більше до сказання, ніж я. Тепер він пригодився би, бо я перший його запитався б: що ся діє в нашій неньці Україні? Але що ж, його нема, то я випитував усіх знайомих, котрих зустрічав, з увагою слухав „експертів" на телебаченні й радіо та навіть ходив на доповіді політологів, які ніби мають усю політику в пальцях, як би викладали карти тароко й з них читали майбутність України.

В теперішній час стільки й таке діється у нашій любій Неньці, що не знати з якого кінця починати. Однак, як годиться колишньому політичному емігрантові й теперішньому діяспірцеві третої хвилі, пічну з цього кінця: як то так, що найбільший приятель і союзник України будує дамбу з своєї російської території через Керченську протоку до українського острівця Коса Тузла.

Вперше почув назви „Тузла" і „дамба". До словників та енциклопедій. Бо як така кризова подія інтернаціональної важливости–хай і єдиного економічного простору–то в таких книгах знання їх можна знайти. „Дамбу" знайшов, це російська назва греблі, мабуть, до англійської греблі–„дам" (dam) російські мовознавці причепили гуцульське „ба", щоб краще вимовляти, та й експортували до українських словників–щоб було „всьо равно". Але Тузли ані Коси Тузли не знайшов. Довідався з інтернету, що це собі такий незамітний острівчик, територією 30 гектарів. Не було б куди запорожцям вшкварити свого славного гопака.

Ото ж чому потужному ядерному імперському Путіну забаглося йти на аґресію супроти без'ядерного президента Кучми, як вони обидва уже підписали договір про делімітацію кордонів.

Але тільки на суходолі, а не на воді. А острів Тузла не острів, а тільки хвіст коси Тузли, який (хвіст) занурився під водою, твердять російські політики.

–А,–каже мій приятель, той від політики,–це власне, щоб доказати, що він президент-імператор! Щоб його знову вибрали на пост збирача „руських земель".

–А Кучмі?

–Він ще не втратив надії, що буде президентом третій раз...

–Та це не конституційно!

–Він зробить конституційно, на свій конституційний лад. Усе поставлено, як у найкращій опері на сцені у Большому театрі: Кучма поїхав до Південної Америки, ніби по державний бізнес. Путін дав потихенько знак з Кремля–І дамба! Кучма прилітає до Києва, відбиває аґресію і навіть може собі дати за це звання „Ґероя України"–є такий титул. А наступний крок–зміна конституції. І обидва будуть знову президентами. Вони політики, знаються, як лисі коні.

Читаю далі новини: Путін нічого не знає. –Як може всевидючий і всезнаючий офіцер КҐБ „нічого не знати"?

В політиці і таке буває! Знову інші політологи твердять, що Путін веде боротьбу за владу з мільярдерами й мільйонерами–олігархами, з одного боку, яких поодинці арештує або видворює, як колись Брежнєв політичних дисидентів, й бюрократами чи кол. партократами–з другого. Щоб відвернути увагу від Кремля, Путін придумав дамбу на Тузлі. Бо Україна на щось таке надається, бо Україна–не Росія, як назвав свою політично президентську наукову книгу Кучма. Він навіть, як кажеться, наново винайшов колесо–національну ідею, яка, за його переконанням з-перед 10 років, не спрацювала, як він тоді з гордістю наперед встановив в інаґураційній промові. „Щоб ми вигравали,–сказав тепер Кучма у своєму спічі в Дніпропетровську,–потрібно знайти об'єднуючий чинник, який прийнято називати національною ідеєю". І не Золотоверхий, а маленький незамітний острівчик став наріжним каменем для будування української нації.

Голоси з Москви натякали, що це тільки губернатор Краснодарського краю на свою руку будує дамбу з огляду на екологію. Щоб не допускати з Чорного моря соленої води, яка перешкоджає у плеканні риби на кав'яр. До цього запряг кубанських козаків.

Хтось поширив вістку, що це використали кубанські козаки й на власну руку будують греблю до України, бо хочуть пересунути кордондалеко на схід і відлучитися від російської імперії та повернутися до свого запорізького материка.

Росія ще хоче зачепитися за кордон з Україною, щоб Україну не прийняли до Европейської спільноти, бо ця спільнота вимагає миролюбного співжиття з усіма сусідами,–читаю в іншій статті.

І ще відкрили, що в Азовському морі поклади нафти і газу. І ще, що через Керч проходить глибокий канал для перепливу великих кораблів, а українські митники беруть оплату й не малу. І напевно

збоку щось їм капне.

Дамба посувається до українського кордону й готова його ось-ось перетяти. Українські стратеги збудували понтонову заставу на своєму кордоні–і зупинять дамбу, якщо понтони не проб'ють краснодарські козаки своїми шаблями. Також скріпили пограничні війська, збудували протитанкові застави, приплили й кораблі з ракетами Чорноморської фльоти України.

–Ці, що націлялися на російський пасажирський літак з єврейськими пасажирами?–кепкують російські медії.

А росіяни погрозили, що кинуть бомбу на острів, і навіть другу, якщо перша не поможе, і навіть атомну, бо так каже їхня нова військова доктрина, як колись совєтська: „бий врага на його території", хоч українці не вороги, а брати, хай і молодші...

Кримські бізнесмени хочуть через греблю пустити трубу, щоб нею спроваджувати до Криму дешевий алкоголь з Осетії. Це вільноринкова конкуренція самогонщикам.

По всій Україні на всіх язиках зчинився ґвалт, як за татарських нападів. Перефразувавши Шевченка: „На всіх язиках все кричить"– навіть у Криму. Навіть у Верховній Раді! Цілий світ за Україною! Навіть вищі сили природи, які прорвали греблю. Міністер закордонних справ України на літак і до Москви, бо телефони і дипломатичні ноти десь по дорозі щезали, немов би комп'ютерні віруси їх поїдали.

Прем'єр Янукович відкладає свою візиту до балтицьких держав, поїхав до свого російського колеґи Касьянова, який усе виснював, а Янукович мовчав. Хто мовчить, той кричить,–кажуть. Однак Янукович у Києві виявив, що він не погоджується з Касьяновим. У Москві не гарно було б заперечувати господареві. Це український „дипломатичний такт". Кучма перериває своє турне й вертається до Києва. В літаку говорить з Путіним. На всякий випадок поїхав до Тузли й „помочив ноги" в Керченській протоці, як колись славні запорозькі козаки в Дунаю. Це помогло, бо будову дамби припинили 122 метри від кордону.

Серйозні політологи твердять, що це наступний крок Росії після встановлення єдиного економічного простору–спробувати, як творити той „простір"–чи відразу проковтнути всю Україну, чи, може, треба буде 300 років, як після Переяславської „дамби"?

Мій приятель–той, що на все має резонну відповідь, криво підсміхнувшись, ствердив: „Не забуваймо, що 2003 рік–це рік Росії в Україні..." – Що ж далі? – Вибирайте свою версію...

ГОЛОВНА УПРАВА БЕРЕ УЧАСТЬ У МІЖНАРОДНОМУ КОНКУРСІ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ

Третій Міжнародний конкурс з української мови ім. Петра Яцика закінчився урочистим врученням премій остаточним переможцям–30 школярам, 5 студентам та 10 вчителям–у Національній опері в Києві 22 травня 2003 року.

Нагороди Головної управи Братства кол. вояків 1-ої УД УНА в сумі 500 дол. отримали **Крачковська Анастасія Василівна**, учениця 8-ї кляси клясичної гімназії при ЛНУ ім. Івана Франка за перше місце у третьому обласному етапі, та **Маркевич Людмила Юріївна**, учениця 8-ї кляси Баранівської середньої загальноосвітньої школи №1 Житомирської області.

Цей турнір щорічно проводять Ліґа українських меценатів, Освітня фундація ім. Петра Яцика та Міністерство освіти і науки. У третьому конкурсі понад п'ять мільйонів школярів і студентів узяло участь з України. До них долучилися учасники з діяспори: з Канади, США, Росії, Польщі та з інших країн.

Уже почався мовний турнір–4, який закінчиться наступного року. Ґоловна управа знову бере в ньому участь своєю дотацією.

Конкурс починає набирати щораз важливішого значення в закріпленні української державности. Через свою масовість і політики звертають на нього увагу. Уже премії для переможців у 3-му конкурсі звільнені від податку, а Кабінет міністрів схвалив програму введення в ужиток української мови на всіх щаблях державного життя в наступних роках.Сподіваємося, що ця програма буде повністю проведена в життя.

Р. К.

27-ий КРАЙОВИЙ ДЕЛЕҐАТСЬКИЙ З'ЇЗД КАНАДИ

З'їзд відбувся в Торонті 27 вересня 2003 року в залі ресторану „Золотий лев" і був присвячений відзначенню 60-ліття створення дивізії „Гличина". На З'їзд прибуло 32 делеґати з Торонта, Монтреалю, Гамільтону, Тандер-Бей. Станиці в Едмонтоні, Вінніпеґу, Ст. Кетренс, Калґари, Саскатуні передали свої повноваження торонтським делеґатам, яких було 32, один мав два голоси.

Гостей було 8, між ними побратими з Рочестеру, США, та представник Крайової управи США і голова Братства „Броди-Лев" Юрій Ференцевич.

Нарадами провадила президія: Роман Колісник–предсідник і Степан Климців та Михайло Ромах–секретарі.

Після прочитання протоколу з попереднього З'їзду та звітів управи, контрольної комісії, мирового суду з останніх 3 років, які були надруковані в окремому звітному збірнику, та короткої дискусії, схвалено абсолюторію уступаючій управі.

Братство в Канаді має 9 станиць та одного уповноваженого (Лондон), які мають приблизно 400 членів. КУ видавала квартально свої обіжники до станиць, є членом Конґресу Українців Канади, для якого зібрала поміж членами на його потреби 3 635 дол. Фінансувала й кольпортувала видання Братства, напр., Андрія Боляновського *Історія Дивізії „Галичина"* і *Українські військові формування в збройних силах Німеччини під час 2-ї світової війни* (обі книги вийшли в Україні); Майкела Мельника *To Battle* в Англії, *Ювілейний альманах Братства*; документальний фільм про УД Студії *Плюс* в Києві, який не закінчено через незадовільне опрацювання, *Спомини* Леоніда Мухи у Львові; заплановано інші видання.

Головну увагу присвячується допомозі дивізійникам в Україні, на яку збирають станиці кожного року коляду, й на інші проєкти. Понад 43 тис. виплачено на ці цілі за останні три роки.

На будову пам'ятника полеглим воїнам Української Національної Армії зібрано 17 287 дол.

Влаштовано зустрічі з Христиною Турченюк з Філядельфії, дочкою сот. Дмитра Паліїва, з якою обговорено видання про її батька, й з радіожурналісткою з Києва Лідією Кухар, яка проводить програми на історичні теми, в тому й про українську дивізію.

КУ підтримувала важливіші громадські акції інших організацій.

Після схвалення абсолюторії вибрано нову: **Лев Бабій**–голова, **д-р Василь Верига**–1-ий заступник голови, **Роман Тицький**–2-ий заступник голови, голови станиць–дальші заступники голови, **Корнило**

Когутяк–секретар, **Михайло Рудзік**–протокольний секретар, **Іларій Кушніренко**–фінансовий референт, **Ярослав Куницький**–організаційний референт, **Василь Бибик**–делеґат до Української суспільної служби Канади, **о. мітрат Петро Стецюк**–капелян, **о. д-р Степан Ярмусь**–делеґат до КУК у Вінніпеґу, **Володимир Дуб, Степан Климців, Роман Колісник**.

Контрольна комісія: **Степан Ґула**–голова, **Евген Бочан і Михайло Мельник**–члени.

Мировий суд: **Михайло Кучер**–голова, **Петро Дацків** і **Роман Чучман**–члени.

Роман Колісник

УЧАСНИКИ 27-го КРАЙОВОГО ДЕЛЕҐАТСЬКОГО З'ЇЗДУ
Сидять зліва: І. Кушніренко, В. Білан (Р), А. Коморовський, д-р В. Верига, Л. Бабій, М. Ромах, Ю. Ференцевич (Нью-Йорк), К. Когутяк; стоять 1-ий ряд: Б. Кульчицький (Г), Л. Ґалуґа (Р), О. Торищак (Судбури), Л. Білик (Р), Я. Куницький, П. Дем'янюк, З. Кобилянський (Г), Ст. Климців, Б. Маців (Монтреаль); дальші ряди: В. Чупринда, І. Олексин (Р), М. Єйна (Р), М. Засідко, М. Рудзік, Є. Кулик (Р), Р. Тицький, М. Мельник, І. Крупка, Р. Куціль (Р), В. Дуб, В. Бибик, І. Бурда, Є. Бочан, М. Василик, Ст. Ґула, В. Любка, Р. Колісник, М. Савчак (Тандер-Бей), Р. Хоміцький (Судбури). *(Р–Рочестер, Г–Гамільтон).*

Фото Богдана Маціва

VIII-ий ДЕЛЕҐАТСЬКИЙ З'ЇЗД

З'їзд відбувся 15 березня 2003 р. в Товариському Клюбі УГПА. З'їзд відкрив голова Братства Степан Трушкевич. Він запросив до Почесної Президії оо. Зенона Рацького (УКЦ) і Євгена Кваснюка (УАПЦ), Богдана Тарнавського, Андрія Джерджа, Теодосія Андрушка, Мирослава Кіналя і голову Станиці УПА Василя Чемного. Вшановано пам'ять побратимів, що відійшли у вічність хвилиною мовчанки. На голову обрано Богдана Тарнавського, заступником Андрія Джерджа, а на секретаря Петра Курпіту.

Усі привіти склали: голова Громади С. Трушкевич, Б. Тарнавський від Ст. 1-ої УД у Вікторії, о. Є. Кваснюк від св. Михайлівської Церкви УАПЦ, о. З. Рацький від парафії УКЦ Вудвіл, П. Курпіта від Парафіяльної Ради УКЦ Вейвіл. Наплинули письмові привіти від: Головної Управи Братства, Торонто, Президії ОбВУ Лондон, СУОА Мельборн, Братства „Броди-Лев", США, СУПА, Ст. УПА, Ст. 1-ої УД Сідней, Ст. 1-ої УД Перт, Клюбу Старших Громадян і від Чеслава Міщука з Сіднею.

До Номінаційної комісії обрано: М. Добриденка і А. Джерджа. До Резолюційної комісії–Т. Андрушка і П. Вакуленка.

Стверджено, що на залі знаходиться 25 членів Станиці, в тому 10 зареєстрованих делеґатів.

Протокол з останнього З'їзду прочитав Т. Андрушко, який прийнято без змін.Звіти були надруковані і роздані. Голова С. Трушкевич зреасумував звіти Управи. Окремо подав звіт скарбник КУ Василь Станко. Звіт Контрольної комісії прочитав Петро Курпіта.

В дискусіях над звітами брали участь: Б. Тарнавський, М. Чепак, В. Станко, А. Джердж і Т. Андрушко. На пропозицію голови КК Мирослава Кіналя уступаючій Управі уділено абсолюторію з признанням.

Номінаційна комісія представила список кандидатів до КУ: на голову–Степана Трушкевича, в члени: Т. Андрушка, В. Станка, М. Добриденка і П. Курпіту. Голова і члени вибрані одноголосно. До Контрольної комісії запропоновано: М. Кіналя на голову і в члени: Я. Будаса і В. Чемного. Проголосовано одноголосно.

Заслухано рекомендацію „Резолюцій", що було й прийнято з додатками, взявши під увагу плян праці на слідуючу каденцію.

Коротко обговорено висоту оподаткування Станиць до КУ, відзначення 60-ліття створення Дивізії, 60-ліття бою під Бродами та передплату „Вістей Комбатанта". Доручено КУ розробити відповідні плани відзначень Ювілейних річниць та посилити кампанію за передплату „ВК".

Голова Президії подякував присутнім за діловий підхід до нарад. Голова С. Трушкевич подякував за довір'я та закликав всіх до співпраці.

З'їзд закінчено відспіванням державного гимну. Всі запрошені гості осталися на прийняття та на розваговий вечір.

Богдан Тарнавський	*Андрій Джердж*	*Петро Курпіта*
Голова Президії	*Заступник голови*	*Секретар*

СУСПІЛЬНА СЛУЖБА КОМБАТАНТІВ У ЗСА (1953-2003)

Заснована у 1953 році бувшими ветеранами 1-ої і 2-ої світових воєн, тобто УСС, ОбВУА, УГА, УНР і 1-ої УД УНА. Пізніше приступили до неї Об'єднання УПА і багато пізніше Товариство УПА, але по деякому часі добровільно виступило з системи ССК (дивись комунікат ССК у попередніх числах „ВК").

Здається, що ще недавно можна було бачити засновників УСК, але їх вже намає–відійшли у вічність. Відходять і багато вже відійшло тих, що спомагали цю благородну організацію.

ССК була заложена у Філядельфії, через її касу перейшло понад 1 млн. амер. долярів, котрі були розподілені між потребуючими ветеранами в ЗСА, Европі та Південній Америці.

Фінанси до ССК приходили з т. зв. „Листопадових збірок" та збірок при різних оказіях, як рівнож дотації від наших фінансових інституцій. Доходи ССК під теперішню пору різко зменшились, але потреба допомоги ще існує, а передовсім в Україні.

За 50 літ існування ССК помогла тим, що потребували її допомоги, а тим, котрі спомагали і тим, котрі для неї працювали, належиться заслужений уклін.

Більше інформації про діяльність ССК знайде заінтересований читач в книжці під назвою „Нарис Історії Суспільної Служби Комбатантів у ЗСА," авторами котрої є бувші дивізійники Ярослав Качай і Зенон Завадович, виданої 1998 р., упорядкованою Романом Колісником.

Ярослав КАЧАЙ
довголітній діловод ССК

50-ЛІТТЯ УКРАЇНСЬКОЇ ДИВІЗІЇ– САСКАТУН–1993

Дивізійні десятники, зліва: Михайло Бойчук, Іван Матвейко, Ярослав Сиваник, Теодор Пасічняк.

ПРЕСОВИЙ ФОНД

В днях від 1 серпня до 30 жовтня 2003 р. надійшли такі вплати на розбудову „ВК":

В пам'ять дорогого та незабутнього мужа Антона Феденишина, який відійшов у вічність 12 вересня 2003 року, жертвує на розбудову „ВК"завжди любляча дружина Стефанія	**250.00**
В незабутню пам'ять дорогого мужа д-ра М. Мичковського на „ВК" жертвує дружина Любомира	**50.00**
В пам'ять близьких побратимів д-ра М. Новосада з Чікаґо, А. Ґавірка з Англії, О. Соробея з Рочестеру жертвує Ярослав Качай з Філядельфії	**50.00**
Замість квітів на могилу дорогого побратима-дивізійника і пластуна св. п. І. Руденського на „ВК" жертвують Христина і Юрій Ференцевичі	**50.00**
В пам'ять нашого дорогого приятеля св. п. І. Руденського на „ВК" склали Ірина і Кирило Григоровичі. Дочкам Покійного та їхнім родинам висловлюють співчуття.	**50.00**
В пам'ять побратима бл. п. І. Ратича Станиця Монтреаль жертвує на „ВК"	**50.00**
На похороні бл. п. І. Бурдика проведено збірку побратимом М. Дашком на „ВК"	**65.00**
21 версня 2003 р. відійшов у вічність в Лондоні побратим М. Трефяк. В пам'ять покійного на „ВК" пожертви зложили: М. Федів–10 дол., П. Семенюк–10 дол., С. Лось–10 дол., С. Мединський–5 дол., Р. Водвуд–5 дол., М. Чех–5 дол. **разом**	**45.00**
по дол. 5.00: О. Головацький–Флорида, І. Крупка–Торонто, А.Клецор–Нью-Джерзі **разом**	**15.00**
М. Бохно–Торонто	**10.00**
Я. Заставний–Торонто	**15.00**
М. Костишин–Торонто	**20.00**
В. Клос–Вашінґтон	**25.00**
по дол. 30.00: Я. Паньків–Монтреаль, В. Король–Флорида, С. Кікта–Огайо **разом**	**90.00**
по дол. 45.00: В. Дутко–Іліной, Степан Маліцький–Англія, С. Мединський–Лондон, Канада **разом**	**135.00**

Учинок гідний наслідувати: Вп. пан Е. Корчак з Франції в додаток передплати щороку присилає по 200 дол. на розбудову „Вістей комбатанта". Не поминув і цього року й переслав 277 дол.

Щире спасибі!

Адміністратор журналу „ВК" І. Кушніренко

Відійшли у вічність...

СТЕФАН ТРУШКЕВИЧ

28.V. 1923 – 6.VII. 2003

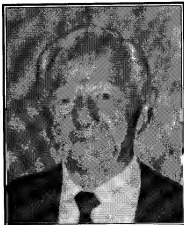

Народився в селі Золотий Потік, Бучацького району, Тернопільської області в патріотичній селянській родині. Здобув середню освіту.

Сорокові роки в Україні були важкими роками для нашого народу. У 1941 році, під натиском Вермахту, більшовицькі війська відступили з Галичини у паніці, залишаючи за собою військовий реманент, а у тюрмах, з наказу Москви–гори трупів. Гніву народу не було меж! Молодь чекала нагоди на відплату ненависницькій системі червоної Москви.

Коли в липні 1943 року виїхали зі Львова перші ешелони добровольців до Дивізії „Галичина" на вишкіл в Ґайделяґрі, між ними був теж і 19-літній Стефан. В Дивізії він відзначався особливими здібностями, жадібно вивчав теоретичні лекції, орудування зброєю. Був підстаршиною 7-ої сотні 30-го полку. Брав участь в боях під Бродами. Відзначався хоробрістю. Яскраво описав свої пережиття під Бродами у спомині „Перехресний вогонь" (Див. видання КУ: *За свій рідний край*).

В селі Лінці на Закарпатській Україні, після закінчення Бродівської баталії, зібралися вояки Дивізії. 30-ий полк зазнав чи не найбільших втрат. До Лінці прибуло тільки 10 вояків з 7-ої сотні. Між ними був теж і Стефан.

Дивізія переформувалась і успішно брала участь в пізніших боях під Фельдбахом і Ґляйхенберґом. Стефан вже тоді показав свої організаційні здібності–він отримав підвищення до бунчужного–відповідав за господарство сотні. Після війни опинився в полоні в Німеччині.

Опісля в Німеччині працював над молоддю–вчив воєнного ремесла, всі мріяли ще про неминучий поворот на Батьківщину. До Австралії прибув у 1949 році, поселився в м. Брізбейні, а в 1955 р. переїхав на стале поселення до Аделаїди. Тут одружився з Павлиною, в них народилися доня Ґелена і син Ігор. Влаштувався на працю в міській транспортній мережі.

Стефан зачав свою воєнну епопею зі зброєю в руках. Він так і закінчив своє життя–борцем за краще майбутнє нашого народу–

холодну зброю заміняв на перо і слово. На пості голови Крайової Управи Братства Дивізійників перебував три каденції по два роки кожна, довголітній голова Станиці Братства, активний член Управи Братства від початків існування Станиці.

На відповідальних постах був принциповим лідером і прикладом, вказував, як певна робота має бути виконана. Підчас забав, розваг завжди був душею, з вишуканим гумором, відзначався добором жартів.

Втішався великою пошаною серед членів Братства в Австралії і в світі. На руки КУ Братства наплило багато листів співчуття його дружині Павлині, його родині та Крайовій Управі, від: ГУ Братства з Канади, ОбВУ з Лондону, Галицького Братства, СУОА, Громади НПВ, Станиць Братства в Сіднеї, Мельборні і Перті, від Посольства України з Канберри та багато особистих карток співчуття.

В загальній перспективі життя покійного, слід розглядати його працю, заслуги Громаді й українській спільноті.

Похоронено його 11 липня 2003 на кладовищі „Дадлей Парк", з церкви св. Покрови. Похоронного чину доконали о. Зенон Рацький, о. Юрій Спасюк (УКЦ), що прибув до нас на днях з Аргентини, та о. Євген Кваснюк від УАПЦ, Сестри ЧСВВ. Члени Станиці Братства тримали останню почесну стійку в церкві біля гробу. Українці Аделаїди гідно і чисельно відпровадили його на кладовище. Прощали над гробом: пані Лідія Конюшко від СУОА, Михайло Добриденко в/о голови Громади, Володимир Лесюк від Клюбу старших громадян, Василь Лабаз від Пласту, Петро Курпіта від Парафії св. Покрови, Степан Кушнір від Парафії свв. Володимира і Ольги, Микола Ваксютенко від св. Михайлівської Парафії УАПЦ, о. Є. Кваснюк від УАПЦ і Теодосій Андрушко від КУ Братства 1-ої УД УНА і від родини. Стрілецькою піснею „Чуєш брате мій" попрощали покійного Стефана.

Поминки відбулися в Народному Домі, на яких прочитано листи співчуття родині: від Посольства України в Канберрі за підписом О. Міщенка, ГУ Братства 1-ої УД УНА за підписом Андрія Коморовського, Станиць Братства з Сіднею (О. Хіцяк і Богдан Ланиця), Мельборну (Богдан Тарнавський), Громада Канберри (Михайло Лаврівський) і від Стефана Романіва–голови СУОА.

* * *

В імені його дружини Павлини, доньки Гелени, сина Ігоря, невістки Елеонори, внуків Тараса, Соні, Адама, Корі і Гейлі прощаю Тебе, дорогий друже Стефане, у Твою дорогу до вічності.

В імені Крайової Управи Братства 1-ої УД УНА та моєї родини складаю дружині Павлині та родині наше найщиріше співчуття. Прощаю Тебе Стефане також від Станиць Братства в Австралії, прощаю Тебе, голову Громади УГПА як Твій секретар через дві каденції. Вічна Тобі пам'ять! Нехай австралійська земля Тобі пером буде!

Спи тихим сном Степане,–
про Україну сни,
Лети на білих крилах до ідеї,
А як прийде для нас усіх цей день весни,
Встань з гробу й полети до Неї!

Побратим Теодосій

РОМАН ВАСИЛИНА

2.XI. 1923 – 18.VIII. 2003

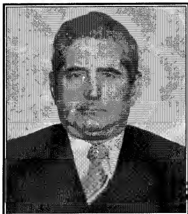

Ділимось сумною вісткою, що після довготривалої недуги відійшов у вічність один із засновників Тернопільської станиці Галицького Братства кол. вояків 1 УД УНА побратим Роман Василина.

Він народився у селі Далешева над Дністром Городенківського повіту у сім'ї греко-католицького пароха о. Андрія і Стефанії.

У воєнний час здобув середню освіту, й у 1943 р. зголосився до української дивізії „Галичина" та виїхав на вишкіл з першим ешелоном добровольців. Брав участь у боях під Бродами, але при спробі прориву з оточення попав у полон. Майже три роки, перебуваючи у таборі НКВД, працював у важких умовах у вугільних шахтах Московської області. У 1947 р. без суду на підставі неконституційного рішення прокуратури Московського особливого військового округу був вивезений на т. зв. спецпереселення у Сибір, де сім років відпрацював на поліметалічних шахтах у Красноярськім краю.

Повернувшись в Україну, був переслідуваний органами КҐБ, як син священика греко-католицької церкви і колишній вояк дивізії „Галичина"–працював робітником. У 1963 році одружився з Тетяною Косович, що також походить із священичого роду.

Прочитавши в січні 1992 року у тернопільській газеті звернення Б. Стасіва зголоситись колишнім воякам дивізії, одним з перших прийшов на заклик. В оргкомітеті став секретарем і одним з організаторів Установчих зборів, на яких 4 квітня 1992 р. було створено Тернопільську станицю Братства. Його ж вибрали секретарем першої Управи станиці. Згодом був поновно обираний і працював самовіддано секретарем вісім років, доки дозволяло йому здоров'я.

Був активним членом греко-католицької громади та відданий справам національно-патріотичного руху в Україні. Відзначався відданою працею у станиці, чесністю і порядністю у житті.

Похорон відбувся 19 серпня на Микулинецький цвинтар у Тернополі. Два побратими з прапорами, синьо-жовтим і Тернопільської станиці, стояли у почесній стійці біля домовини. Прощати свого друга прийшли всі дивізійники Тернополя, хто у змозі ходити. На жаль, вони вже нечисленні. Прощальне слово виголосив голова станиці Б. Стасів.

Залишив у смутку дружину Тетяну, дочку Мирославу з зятем Олегом та внуку Оленку.

Добра пам'ять про нього залишиться у наших серцях назавжди.

А. ГОРЕЧИЙ

ВОЛОДИМИР КАПЛУН

1.X. 1912 – 16.VII. 2003

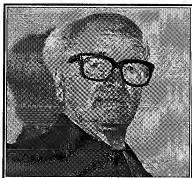

В. Каплун народився в с. Криве, Радехівського повіту, Львівського воєводства Австро-Угорської монархії. Нахил до малярства утвердив на все життя у мистця Павла Ковжуна у Львові.

Щоб боротися за волю народу, добровільно вступив до Дивізії, і перед закінченням війни був ранений, а потім табір полонених у Ріміні в Італії, побут у 1948 р. у Лондоні і еміґрування до Арґентини.

В. Каплун, булавний Дивізії „Галичина", обдарований талантами мистець і просвітянин,у таборі полонених заснував гумористичну газету „Оса" і, як редактор, заповнював її власними віршами і прозою. Пізніша творчість залишилась в рукописах і машинописах.

В Буенос-Айрес Каплун зразу включився в діяльність (головно з молоддю) Товариства „Просвіта" і в його великому будинку провадив активність, у тому як керівник Ансамблю народних танців. У тому періоді став відомим поза столицею мистцем графіки, бо появлялися його рисунки і видання з його графічним оформленням титульних сторінок.

З тої ділянки слід згадати його прецизні рисунки на видання і недержавні марки Реґіонального Об'єднання „Ярославщина та окраїни Засяння" в діяспорі. В сьомій декаді життя мистець скаржився на послаблення зору і тому перемінювався з графіка на мистця маляра. І коли в 1975 р. оо. Василіяни закінчили будову церкви Непорочного Зачаття в Обері, запросили Каплуна малювати всередині церкви. З того часу В. Каплун жив у монастирі оо. Василіян і малював ікони для церкви.

З листування з мистцем знаю, що його донька жила в Києві з її родиною.

Володимир Каплун помер на 91-му році творчого життя в м. Обера, Місіонес, у підтропічній частині Арґентини. Поховали його наступного дня на місцевому цвинтарі.

(Див. „Автобіографія", „ВК", ч. 5-6,1977)

Степан КІКТА

Клівленд, Огайо

ЯРОСЛАВ ОВАД

9.XI. 1920 – 24.VII. 2003

Народився у Львові, в родині кол. офіцера австрійської армії, який після війни працював державним службовцем у воєвідстві. Мати походила з Старого Самбора, куди родина переселилася у 1939 р. За-

кінчив Академічну гімназію у Львові. Юнаком був членом Пласту.

Під час німецької окупації працював у „крайсляндвіршафті" (районому господарському уряді). Влітку 1943 р. записався до львівської політехніки, але стати студентом не довелося. Йдучи за покликанням серця та юнацького романтизму, пішов добровольцем до дивізії „Галичина", де служили національно свідомі українці.

Добре описав у виданих споминах „Бо війна війною" про свою участь у війні аж до полону й утечу з полону до Франції у квітні 1947 р.

Перебуваючи два роки в таборі полонених у Ріміні, він вивчив італійську і французьку мови. Одружився з Романою Сушко, дочкою полковника української армії Романа Сушка. У Франції народилися дочки Христина і Ярослава.

У смутку залишилися дочки Христина, Ярослава з чоловіком Кеном, Ліліяна, внуки, правнуки та ближча і дальша родина в Америці, Канаді, Европі і Україні.

дочка ***Христина ОВАД***

ІРИНЕЙ РАТИЧ

7.XII. 1924 – 4.VIII. 2003

Після важкої недуги відійшов від нас довголітній і активний член Станиці Братства в Монтреалі та української громади в містечку Ляшін, відомий філателіст побратим Іриней Ратич.

Він народився в с. Черче, пов. Рогатин, в родині священика. Батько о. Іван Ратич, мати Ольга з дому Розгудзка.

В неділю, 10 серпня, при участі великого числа членів родини з Канади й Америки, побратимів по зброї, приятелів та знайомих прощали покійного Іринея панахидою, яку відправляли о. д-р Ігор Мончак, настоятель парафії св. Василія Великого в Ляшін, і о. мітрат Ярослав Гайманович, капелян Станиці Братства. Прощальне слово виголосив Євген Костюк. Численно зібрані дивізійники співали „Чуєш брате мій", а о. Ярослав Гайманович ще раз попрощав Покійного і спільною молитвою закінчив панахиду.

На заклик Є. Костюка, замість квітів на могилу, відбулася успішна грошева збірка–дар на потреби сиротинця в містечку Рогатин. Таблньо знимок з життя Покійного виготовили дочки Діяна і Надя.

Похорони відбулися 11 серпня з церкви св. Василія Великого в Ляшін. Похоронну Службу відправив о. д-р Ігор Мончак. На цвинтарі побратими з прапором востаннє вшанували Покійноо. Прощальне слово знову сказав Є. Костюк, а відспіванням „Чуєш брате мій" та салютом віддано честь Покійному. У похороні допомагали Б. Баб'як і Є. Костюк.

Роман БОЙКО

АНТІН ФЕДЕНИШИН

29.I. 1918 – 12.IX. 2003

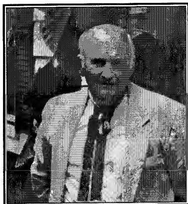

В п'ятницю 12 вересня відійшов у вічність наш друг Антін Федениш ин, проживши майже 86 років.

Він народився в селі Лехи (тепер Лугове), Бродівського району в священичій родині (батько о. Мелетій, мати з Жеґаловичів). Антін, по закінченню середньої школи, вступив на студії в Академії закордонної торгівлі у Львові.

З приходом більшовиків 1939 р. переходить на Захід. В 1940 р. став членом ОУН, де з наказу Проводу організації голоситься до „веркшуців" і приділений на вишкіл до Сталевої Волі. Коли в 1941 р. творяться Дружини Українських Націоналістів, вступає до куреня „Нахтіґаль" в Нойгаммері до 3-ої сотні на заступника чотового 2-ої чоти ком. Мирослава Кальби. Антін, розуміючи важливість мати зброю в руках і модерний вишкіл, вповні використав його у поході на схід. З вибухом німецько-більшовицької війни 30 червня 1941 року курінь „Соловейко" входить до Львова ранком о год. 3.30. Антін перший входить з українським прапором і згодом вивішує його на ратуші. Після сполуки двох куренів (ДУН) „Нахтіґаль" і „Ролянд" в 1942 р. курінь переходить на Білорусь для поборювання більшовицьких партизан. Там в бою біля Вітебська він був ранений в ногу, де лежав в лікарні 13 місяців. Після звільнення з лікарні повертається до Львова та включається до праці ОУН-УПА, як старшина до спеціяльних доручень.

В 1944 р. виїжджає на Захід до Німеччини, де закінчує економічні студії в Мюнхенському університеті. В 1951 р. переїжджає до Америки в Нюарк, Ню-Дж. Тут включається до праці в українських громадах та ветеранських організаціях. Як десятник Дружин Українських Націоналістів стає членом Управи Визвольного Фронту та членом Станиці Братства кол. вояків 1-ої УД УНА, Нюарк, де займав становище скарбника. Згодом став членом Товариства Вояків УПА, відділ Нюарк, де через дві каденції виконував обов'язки голови відділу та став членом Головної Управи Товариства Вояків УПА ім. ген. Романа Шухевича-Тараса Чупринки. Він всюди відзначався солідністю, точністю і жертовністю.

Антін помер нагло, по короткій недузі. Залишив в глибокому смутку дружину Стефанію, дітей Марію, Оксану, Романа, ближчу і дальшу родину, друзів по зброї і приятелів в Америці, Канаді і Україні. Похорон відбувся в середу 17 вересня 2003 р. Служба Божа в церкві св. Ів. Хрестителя, Нюарк, поховано на католицькому цвинтарі Святого Духа, Ґептонбурґ, Нью-Йорк.

Дружині сл. п. Антона, пані Стефанії, дітям–Марії, Оксані, Ро-

манові та родині складаємо наші найщиріші співчуття.

Світла пам'ять про друга Антона назавжди залишиться в наших серцях.

Степан КМЕТЬ

Побратим Антін Феденишин не був дивізійником і не міг бути, бо був важко поранений у Легіоні. Після того як їхня ветеранська організація практично перестала існувати, він вступив до Станиці Братства кол. вояків 1-ої УД УНА й був дуже активним членом.

Спогад про вступ його до Львова. Допис поміщено у „Вістях комбатанта" ч. 3, 2003, і він нетерпеливо ждав на це число. Журнал прийшов, коли він був у шпиталі й ми йому прочитали спомин одну годину перед сконом.

Василь Пелехатий,
секретар Станиці

ВЕРЕМЧУК АРКАДІЙ

14.III. 1922 – 14.III. 2002

Народився на Волині, Ковельського повіту в селі Секунь, в родині вчителя. Початкову освіту отримав в рідному селі, середню–в м. Ковелі, куди переїхала родина.

В березні 1941 року арештований з групою учнів середньої школи №1 за приналежність до ОУН. Підчас відступу більшовиків чудом уникнув розстрілу як політв'язень. Повернувся до організаційної роботи. В лютому 1944 року через хворобу сестри еміґрує з сім'єю до Австрії, де студіював старший брат Єфим. Шукав можливості повернутись на Волинь, для чого вступив до дивізії „Галичина". Вишкіл проходив в Нойгаммері в дивізії зенітної артилерії (37 мм). Приймав участь в битві під Бродами. Підчас прориву двічі тяжко поранений, взятий у полон, прострілюваний, але знову чудом залишився живий. (*Див. спогад: „Броди–полон–УПА", „ВК", ч. 2, 1992*).

Лікується в УПА. Восени, під час переходу на Волинь, арештований і засуджений на 25 років. Після повернення закінчив стоматологічний факультет Київського медінституту. Працював за фахом до виходу на пенсію.

Був членом Галицького Братства УД УНА, а також крайового Братства ОУН-УПА в Києві. Має нагороди: Золотий Хрест за особливі заслуги, пам'ятну медаль "Pro fide et patria", знак учасника боїв під Бродами, а також знак УГВР.

Помер в день свого 80-річчя–14 березня 2002 року від тяжкої довготривалої хвороби. За заповітом похований на кладовищі в рідному селі Секунь.

Залишилися в глибокому смутку дочка Ярослава, внучата–Оксаночка та Сергій, сестра Ніна Коропей.

Ярослава КУЛЬБАШНА (ВЕРЕМЧУК)

ЕВГЕН РОМАН ЛАГОДИНСЬКИЙ

26.VIII. 1923 – 27.IX. 2003

Ділимося сумною вісткою, що в місті Ловборов, Англія, по довгій і тяжкій недузі, відійшов з цього світа Евген Роман Лагодинський, знаний між своїми друзями як „Мікадо". Покійний був старшиною в 1-ій Дивізії УНА і з нею пройшов табори полонених в Белярії, Ріміні та Англії. Після звільнення він стає активним членом в нашому громадському й політичному житті. На жаль, з переходом на емеритуру стан його здоров'я погіршується. Пройшовши тяжкі операції, дальше його життя проходить в санаторії аж до самого кінця. Ґеньо був людиною інтеліґентною і начитаною. В нього було дуже широке товариство, він завжди цікавився життям бувших дивізійників, їхнім вкладом у громадське і політичне життя в країнах їхнього поселення, а „Вісті комбатанта" не лише допомагали йому вістями про дивізійників, але й оновляли і піднімали почуття приналежности до нашої дивізійної родини.

Похоронні моління відправили отці: парох Йосафат Лещишин і Михайло Якубяк, бувший старшина Дивізії, а також уродженець рідної обом Коломийщини. Похоронним співом провадила пані Н. Лещишин. Прощали Покійного о. Йосафат, як парох, а о. Михайло пригадав спільно пройдений шлях.

Від громади, друзів і від нашої дивізійної братії прощався з нашим „Мікадом" його довголітній друг Роман Старосольський. Він пригадав, що ми, бувші дивізійники, долею розкинені по всіх континентах, і, хоча між нами океани, але в душі і думках ми не розійшлися. Найстарший син Володимир подякував від родини всім, які висловили своє співчуття квітами, карточками чи в розмовах, а особливо жалібній громаді, яка прийшла віддати його батькові свою останню пошану.

Покійний Евген залишив в жалобі дружину Ію, сина Володимира і дочку Олю в Англії, а в Канаді двох синів Олександра і Любомира з родинами.

Святослав ВАСИЛЬКО

Д-р ОЛЕГ ОСТРОВСЬКИЙ

16.IV. 1925 – 6.VI. 2003

Вже в юних роках у нього виявився художній талант, брав участь у мистецьких шкільних газетах, виставках у Львові та в театральній школі акторів і танцюристів.

Свою службу в дивізії „Галичина" й участь у боях під Бродами описав у книзі „Водила молодість". *(Див „ВК", ч. 2, 1997, ст.117).*

У полоні в Італії працював як ілюстратор-графік,був теж актором і танцюристом у театрі.

У Великобританії працював у текстильній індустрії.

1950 року виїхав до Еспанії на студії в Академії мистецтв у Мадріді. Там він зорганізував і провадив групу танцюристів, які 1953 року здобули перше місце в міжнародному конкурсі.

1960 року Олег здобув диплом інженера-механіка і почав працювати у Ноттінґамі.

З 1966 року він викладав у коледжі, а згодом в Ноттінґамському університеті. Там одержав докторат, написав чотири технічні підручники англійською мовою, що знайшли застосування у 80 країнах світу, а також є переклади українською мовою.

Багатогранна мистецька діяльність включає портрети, краєвиди, святкові картки, ілюстрації, грамоти і загальні графічні праці, стінне табльо з портретами князів, гетьманів і президентів України, яке було видруковане в Англії до 1000-ліття Хрещення України.

Виставки мистецьких праць експонувалися в Італії, Еспанії, Англії і в різних містах України.

Визнання його наукової діяльности у галузі комп'ютерної графіки інженерного креслення відзначене багатьма міжнародними дипломами і нагородами. Отримав пропам'ятну грамоту та опісля „диск" виданий Інститутом інженерних конструкторів Великої Британії.

Його було прийнято в члени Спілки художників України. Він був пов'язаний з організаціями СУБ, ОУН, ОбВУ та СУМ.

Був щедрим жертводавцем на церковні, громадські й національні цілі.

В листопаді 1995 року відійшла у вічність його дружина Катерина.

Залишив у глибокому смутку доні–Шарон, Лісу, невістку Ейлін та родину у Львові.

ВАСИЛЬ БЕЙ

5.II. 1901 – 5.VII. 2003

Василь Бей народився у селі Павлові Радехівського повіту. У липні 1919 року вступив до УГА 2-го куреня 4-го полку. У листопаді 1920 р. був звільнений із польського полону і покликаний до польської армії, де служив в артилерії. До Канади приїхав до північного Онтаріо, до міста Тіминс, де працював у копальні вугілля понад 30 років.

У 1929 році організовано першу ветеранську українську організацію в Канаді–Українську Стрілецьку Громаду. Засновницькі збори відбулись у Вінніпеґу. Василь Бей вступив до УСГ у Тіминс, до Відділу ч. 1, у Торонто перейшов у 1970 р. Він цілком осліп в тому році, в Домі опіки Івана Франка прожив у невеличкій кімнаті 32 роки. Там помер на 102-му році.

ЗМІСТ ЖУРНАЛУ ЗА 2003 РІК

ч-ст

ЗАМІСТЬ КОМЕНТАРЯ

60-ЛІТТЯ ДИВІЗІЇ «ҐАЛИЧИНА»

ДО 70-РІЧЧЯ ВЕЛИКОГО ГОЛОДУ

60-РІЧЧЯ ТРАГІЧНИХ ВОЛИНСЬКИХ ПОДІЙ

УКРАЇНА СЬОГОДНІ

УКРАЇНА ТА ВІЙНА В ІРАКУ

ЛЮДИ, ОПІНІЇ, ПОДІЇ

СВІТОВИЙ КОНҐРЕС УКРАЇНЦІВ

НА ВІЙСЬКОВІ ТЕМИ

НАШІ СУСІДИ–РОСІЯ

НА СЛУЖБІ НАРОДУ

ЗМІСТ
Закінчення

УКРАЇНЦІ У 1-ій СВІТОВІЙ ВІЙНІ

ОГЛЯДИ, РЕЦЕНЗІЇ

ГУМОР І САТИРА

БРАТСТВО кол. ВОЯКІВ 1-ої УД УНА